

ΝΕΟΛΟΓΟΥ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ, ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ Σ. Ι. ΒΟΥΤΥΡΑΣ.

ΑΡΙΘΜΟΣ 6.

ΤΟΜΟΣ Γ'.

12 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1893.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ.

Τὸ νομοσχέδιον, δι' οὗ θεσπίζεται ἡ μέχρι τῆς ὀρι-
στικῆς διομολογήσεως τοῦ συμβιβασμοῦ ἐλάττωσις
κατὰ ἑβδομήκοντα τοῖς ἑκατὸν τοῦ εἰς τοὺς πιστω-
τὰς τοῦ κράτους ἐκτινομένου τόκου καὶ ἡ ἀναστολὴ
τῆς ἐκτίσεως τῶν χρεωλυσίων, ἐπεψηφίσθη ὑπὸ τῆς
ἑλληνικῆς Βουλῆς καὶ εἰς τὴν τρίτην καὶ τελευ-
ταίαν αὐτοῦ ἀνάγνωσιν, περιεβλήθη δὲ ἦδη καὶ
τὴν βασιλικὴν κύρωσιν, περὶ τῆς ἄλλως τοῦδε μείζονος
ἀμφιβολία, τοῦ βασιλέως ἐκ τῶν προτέρων δηλώ-
σαντος τῷ κ. Τρικούπη, προανακοινώσαντι αὐτῷ τὸ
σχέδιον αὐτοῦ, ὅτι ὡς ἀνεύθυνος στυγαματικὸς ἡ-
γεμῶν θὰ κυρώσῃ πᾶσαν τοῦ κοινοβουλίου ἀπόφα-
σιν· οὕτω δὲ ἡ ἀπροκαλύπτως πλέον κηρυττο-
μένη πτώχευσις τοῦ κράτους ἀπέβη τέλειος νόμος. —
Τὸ μέτρον ἐξώργισεν, ὡς εἰκός, τοὺς δι' αὐτοῦ ζη-
μιουμένους ξένους δικαιοῦχους, ὧν τινες ἐπεκαλέ-
σαντο τὴν συνδρομὴν τῶν ἰδίων κυβερνήσεων πρὸς
ἐνάσκησιν πίσεως κατὰ τῆς Ἑλλάδος· ἀλλ' ἐννοεῖ-
ται ὅτι τὰ διαδήματα ταῦτα εἰς οὐδὲν ἀποτέλεσμα
κατέληξαν, δηλωθέντος τοῖς διαμαρτυρομένοις ὅτι
δὲν εἶνε αὕτη ἡ νόμιμος ὁδὸς τῆς ὑπερασπίσεως τῶν
ιδιωτικῶν συμφερόντων αὐτῶν. — Ἡ ὑπὸ ἀδιαλλάκτων
αἰσθημάτων ἀμοιβαίας ἀντιπαθείας καὶ ἀσπόνδου
μίσους διασπασμένη πολυσχιδῆς ἀντιπολίτευσις ἐπει-
ράθη νὰ χρησιμοποιοῦσθαι ἐναντίον τῆς κυβερνήσεως
τοῦ κ. Τρικούπη τὴν ἐν Εὐρώπῃ ἐκτραγεῖσαν ταύτην
θύελλαν καὶ πρὸς ταῖς σφοδραῖς αὐτῆς ἐν τῷ κοινο-
βουλίῳ ἐπιθέσεσιν ὠργάνωσεν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις συλ-
λαλητήρια, ψηφίσαντα ὑπὲρ τῆς διαλύσεως τῆς Βου-
λῆς· τὸ ἀποτέλεσμα ὅμως καὶ τῶν ἐνεργειῶν τούτων
μέχρι τοῦδε ἦν λίαν μέτριον. — Ὁ λαὸς αἰσθάνεται τὸ
ὄδυνηρον τραῦμα, ὅπερ ἡ ἔθνη τιμῆ ὑπέστη διὰ τοῦ
τοιούτου καταπτώματος τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς
τοῦ κ. Τρικούπη καὶ δὲν ἀπαξιοῖ νὰ περιβάλλῃ διὰ

τῆς δυσμενείας αὐτοῦ τὸν δι' εἰκονικῶν προῦπο-
λογισμῶν καὶ φροῦδῶ ἐπαγγελιῶν κα ἀκολάστου αἰ-
σιοδοξίας εἰς τοῦτο προαγαγόντα τὰ οἰκονομικὰ
πράγματα τοῦ κράτους· ταυτοχρόνως ὅμως λαμβά-
νεται, φαίνεται, ὑπ' ὄψει τὰ ἐν ταῖς παρούσαις περι-
στάσεσιν ὀλέθρια ἀποτελέσματα τῶν συνεχῶν πολι-
τικῶν καὶ ὑπουργικῶν κρίσεων, ἀναμένων ἴσως καὶ
τὴν ἐκβασιν τῶν περὶ τοῦ ὀριστικοῦ συμβιβασμοῦ
διαπραγματεύσεων καὶ τὴν ὑποβολὴν τοῦ προῦπο-
λογισμοῦ τοῦ κράτους, ὅπως οὕτως ἀσφαλέστερον
ἐκτιμήσῃ τὴν νέαν οἰκονομικὴν πολιτικὴν τοῦ κ.
προθυπουργοῦ. — Ἐπειτα καὶ τοὺς ἡγέτας τῶν ἀν-
τιπολιτευτικῶν μερίδων βλέπει τὴν πολιτικὴν αὐ-
τῶν ἀπέναντι τῆς κυβερνήσεως ἐρείδοντασ οὐχὶ ἐπὶ
τῶν ἀναγκῶν τοῦ γενικοῦ συμφέροντος, ὅπερ, ἐνιαῖον
ὄν, ἠδύνατο νὰ συνασπίσῃ αὐτοὺς ἐν κοινῇ καὶ πα-
τριωτικῇ ἐνεργείᾳ, ἀλλ' ἐπὶ τῶν ἀναγκῶν τοῦ ἰδίου
κομματικοῦ συμφέροντος, ὅπερ φυσικῶς ὠθεῖ αὐτοὺς
εἰς ἀμοιβαίαν σύγκρουσιν καὶ περιάγει τὴν ἄλλως
οὐκ εὐκαταφρόνητον ὑπὸ ἀριθμητικὴν ἐποψὴν ἀντι-
πολίτευσιν εἰς ἀσθένειαν, καθιστῶσαν αὐτὴν ἀνίκα-
νον πρὸς διάπραξιν γενναίου τινός. — Τοῦτων ἕνεκα
τὸ ἑλληνικὸν δημόσιον παρίσταται ἐγκατεροῦν ἐν
τῇ συμφορᾷ, οὐδὲ μεγάλως προσέχον εἰς τὰ συμφε-
ρονισκοπικὰ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ παρακελεύσματα τῶν
ἐκτὸς τῆς ἀρχῆς πολιτευτῶν· νομίζομεν δὲ ὅτι οὕτω
φερόμενον δὲν εἴλετο τὴν ἀσυνετώτατην ὁδόν. Διότι,
ὡς ἔχει σήμερον ἡ κατάστασις, ἐσπευσμένη τις διὰ
βασιλικῆς πρωτοβουλίας ἐκκλήσις πρὸς τοὺς ἐκλογεῖς
εἶνε μὲν πιθανὸν ὅτι θ' ἀπέληγεν εἰς ἀνατροπὴν τῆς
ἀντιδημοτικωτάτης κυβερνήσεως Τρικούπη, θὰ πα-
ρῆγεν ὅμως ἴσως καὶ κοινοβουλευτικὴν κατάστασιν,
ἥτις θὰ ἐπανέφερε τὴν ἐποχὴν τῶν ἡμεροβίων ὑπουρ-
γειῶν μετὰ τῆς διαίονίδεως τοῦ πολιτικοῦ ὄργα-
σμοῦ, δι' οὕτως ὀλεθρίων δυστυχῶς συμπτωμάτων
ἐξακολουθοῦντος νὰ ἐκδηλώται ἐν Ἑλλάδι. — Ὡς
πρὸς αὐτὰς τὰς περὶ τοῦ συμβιβασμοῦ διαπραγμα-
τεύσεις, αὐτὰς φαίνεται ὅτι διησυκολύνθησαν ἐν μέ-
ρει διὰ τοῦ ὑπὸ τοῦ κ. Τρικούπη ἐπιβληθέντος ὑπο-

χρωατικού προσωρινού συμβιβασμού. — Ούτως ἐξ Ἀθηνῶν ἀγγέλλονται ὑποχωρήσεις τινές τοῦ ὑπὸ τοῦ κ. Ὀρνστάιν ἐκπροσωπούμενου ὀμίλου ἐπαγγελλόμενα ἰδίαν τὴν τελικὴν ἐκβασίν.

Ἡ ἐν Ἰταλία ὑπουργικὴ κρίσις, ἐπὶ τοδοῦτον παραθεῖσα, ἔληξε καθ' ὃν τρόπον γενικῶς ἠλπίζετο, ἥτοι διὰ τῆς εἰς τὴν ἀρχὴν ἐπανόδου τοῦ γηραιοῦ ἐκ Κατάνης πολιτευτοῦ, καταρτίσαντος τὸ ὑπουργεῖον αὐτοῦ ἐκ τῶν ἀρμοδιωτέρων προσώπων τοῦ κέντρου καὶ τῆς ἀριστερᾶς. — Περὶ τοῦ προγράμματος ἐν τούτοις, δι' οὗ ὁ κ. Κρίσπης θὰ ἐπεδίωκε τὴν ἀνόρθωσιν τῆς χώρας ἀπὸ τῆς πτώσεως, εἰς ἣν περιήγαγεν αὐτὴν ὑπερδραστηρὴς ἡδὴ ἐξωτερικὴ καὶ οἰκονομικὴ πολιτικὴ, μόνον εἰκασίας δυνάμεθα νὰ διατυπώσωμεν, οὐδὲ τῆς μεταδοθείσης ἡμῖν τηλεγραφικῆς περιλήψεως τῆς ἐν τῇ Βουλῇ δηλώσεως τοῦ νέου πρωθυπουργοῦ διαφωτισούσης ἡμᾶς ἐπαρκῶς περὶ τούτου. — Τὸ σχετικὸν τηλεγράφημα ἀναφέρει νέας θυσίας ἀπαιτηθησομένης ἀπὸ τοῦ ἰταλικοῦ λαοῦ· ἐκ τούτου δὲ θὰ ἠδύνατό τις νὰ συμπεράνη ὅτι δὲν πρόκειται περὶ ἐλαττώσεως τοῦ στρατοῦ, οὐδὲ περὶ οικονομῶν, ἀλλὰ περὶ φορολογικῶν αὐξήσεων, δι' ὧν θὰ ἐπεδίωκετο ἡ τῶν οἰκονομικῶν τοῦ κράτους διακανόνισις· τοιαύτη ὅμως δὴλωσις δὲν ἠδύνατο νὰ τύχη τῆς ἐνθουσιώδους ὑποδοχῆς, ἥς ὁ τηλεγράφος παρακατιῶν λέγει ὅτι ἔτυχε παρὰ τοῖς ἀντιπροσώποις τοῦ ἰταλικοῦ ἔθνους τὸ πρόγραμμα τοῦ κ. Κρίσπης. — Οὕτω πιθανώτερον φαίνεται ὅτι ὁ ἰταλὸς πρωθυπουργὸς δὲν ἐπελάθετο μὲν τῶν κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐκτὸς τῆς ἀρχῆς διαμονῆς αὐτοῦ δηλώσεών του, θέλων ὅμως νὰ διευκολύνῃ ὡς οἶόν τε τὸ ἔργον αὐτοῦ, ὑπεκέντησε καὶ τὴν φιλοτιμίαν τοῦ ἰταλικοῦ λαοῦ, ἀπὸ τοῦ ὁποῖου ἄλλως τε, ἐξηντλημένον σχεδόν, καὶ θέλων δὲν δύναται ν' ἀποσπᾶσθαι ἀξίους λόγου νέους φόρους. — Ὡς πρὸς τὴν ἐξωτερικὴν πολιτικὴν, τὴν διεύθυνσιν ταύτης ὁ κ. Κρίσπης ἀνέθετο εἰς ἄνδρα λίαν πεφυλαγμένως ἔχοντα πρὸς τὰς ἀρχὰς τῆς τριπλῆς συμμαχίας. Τοῦλάχιστον γενικῶς σχεδὸν ἡ τῶν βαρῶν Μπλάγκ, πρώην πρεσβευτῆ ἐνταῦθα, ἀνακλιθέντι δὲ μόνον διότι ἐνόησε νὰ ἐπιτελῇ τὸ καθῆκον αὐτοῦ ἀνεξαρτήτως τῶν ἀξιώσεων καὶ εἰσπληρώσεων τῆς Τριπλῆς, ἀνάθεσις τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐξωτερικῶν ἐθεωρήθη ὡς ψηλαφητὴ ἀπόδειξις τοῦ ὅτι ὁ ἐκ Κατάνης πολιτευτής, ἐπανερχόμενος εἰς τὴν ἀρχὴν, ἐμφερεῖται ὑπὸ ἰδεῶν μὴ ὅλως ὁμοίων τῶν ὑπ' αὐτοῦ κατὰ τὴν προτέραν πρωθυπουργίαν ἐφαρμοσθεισῶν.

Πιθανῶς μετὰ τὰς ἐπὶ ταῖς ἑορταῖς πενθημέρους διακοπὰς ἐν τῇ Βουλῇ τῶν κοινοτήτων ἄρχειται φανερά καὶ ἐπισήμως, μᾶλλον δὲ ἐπαναλαμβάνεται ὁ καὶ πρὸ ἐτῶν ἐπιχειρηθεὶς ἀγὼν τῶν φιλελευθέρων καὶ ριζοσπαστικῶν ἐναντίον αὐτῆς τῆς ὑπάρξεως τῆς Βουλῆς τῶν Λόρδων, ἥτις ὄντως κατ' αὐτὰς ἰδίᾳ ἀπέβη τυφλὸν ὄργανον τῶν ἐν τοῖς βέγγουσι ὡς τὰ πολλὰ καὶ μόνον κατὰ τὴν ὄραν τῆς ψηφιοφροῖας ἐξεγειρομένοις πελάταις τοῦ ἀριστοκρατικοῦ τούτου γηροκομείου αὐτενεργούντων ὀλίγων συντηρητικῶν. — Ἄφορμῆν εἰς τοῦτο θὰ παρεῖχεν ἡ ὑπὸ τοῦ ἡγέτου τῶν ἀγγλῶν ριζοσπαστικῶν κ. Λαμπουσέρ ὑποβολὴν προτάσεως περὶ καταλύσεως τοῦ θεσμοῦ τῆς Γερουσίας, ἄτε διὰ τῆς πείσμονος συμπεριφορᾶς αὐτῆς

κωλυούσης πᾶσαν μεταρρυθμιστικὴν ἐνέργειαν τῆς κυβερνήσεως· ἢ τὴν εἰδῆσιν ὅμως μεταδίδουσα ἐφημερίς — εἶνε δὲ αὕτη τὰ **Ἡμερήσια νέα**, τὸ ἐπίσημον τῶν φιλελευθέρων ὄργανον — οὐδὲν ἡμῖν λέγει περὶ τῆς στάσεως, ἣν ἡ κυβερνήσις τοῦ κ. Γαλδστωνος προτίθεται νὰ λάβῃ ἀπέναντι τῆς προτάσεως ταύτης, ἂν θὰ ἐπιλάβηται δηλαδὴ τῆς εὐκαιρίας πρὸς ἐναρξίν τοῦ μεγάλου ἀγῶνος ἢ θ' ἀναμείνῃ τὴν καὶ εἰς δευτέραν ὑπὸ τῆς Βουλῆς τῶν κοινοτήτων ἐπιψήφισιν ὑποβολὴν τοῦ ἰρλανδικοῦ νομοσχεδίου ἢ τὴν ὑπὸ τὸ ἔμβλημα τῆς μεταρρυθμίσεως ταύτης πρόσκλησιν τῶν ἀγγλῶν ἐκλογέων πρὸς ἀνασύστασιν τῆς Κάτω Βουλῆς.

Ἐν Γερμανίᾳ αἱ μικραὶ λεγόμεναι ἐμπορικαὶ συμβάσεις ἐπαυφίσθησαν καὶ εἰς τρίτην ἀνάγνωσιν ὑπὸ τοῦ κοινοβουλίου. — Ἡ ἐπιψήφισις τῶν συμβάσεων τούτων, ἐν αἷς καὶ ἡ πρὸς τὴν Ρουμανίαν, θεωρουμένη ὡς τὸ πρότυπον, καθ' ὃ διομολογηθήσεται ἢ πρὸς τὴν Ρωσίαν ἀπὸ πολλοῦ ἐν Βερολίῳ διαπραγματευομένη, ἐκρίθη ὡς μέλλουσα νὰ διευκολύνῃ τὴν ταχεῖαν διομολόγησιν τῆς συμβάσεως ταύτης. — Ἄτυχῶς, καὶ τοῦτο ἂν γένηται, ἀπέχουμεν ἔτι λίαν τῆς καταπαύσεως τοῦ νῦν διεξαγομένου πολέμου, ὅστις θὰ ἐξέλειπε μόνον μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ γερμανικοῦ κοινοβουλίου κύρωσιν τῆς γερμανορωσικῆς συμβάσεως. — Ἄλλ' ἐν τούτῳ ἀκριβῶς ἔγκειται τὸ δυσχερέστατον τοῦ ἔργου. Τὴν ἐπιψήφισιν τῶν μικρῶν συμβάσεων κατάρθωσεν ὁ κόμης Καπρίβις διὰ μικρᾶς τιμῆς πλειονοψηφίας, ἣν ἀπῆρτισεν ἐπικαλεσάμενος ἐναντίον τῶν συντηρητικῶν, πάντων καταπολεμούντων τὴν μικρὸν τι πρὸς τὴν ἐλευθέραν συναλλαγὴν κλίνουσαν πολιτικὴν τῆς κυβερνήσεως, τὴν συνεργασίαν τῶν δημοκρατικῶν τοῦ κοινοβουλίου στοιχείων, σοσιαλιστῶν κτλ. Ἄλλὰ χρῆσις διαρκῆς τοῦ μέσου τούτου διαρκῶς θὰ ἐξεπολέμου πρὸς τὴν κυβερνήσιν τοὺς ψυδικούς αὐτῆς συμμαχούς, ἐνῶ ἀφ' ἑτέρου θὰ ἐπέβαλλεν αὐτῇ ὑποχρεώσεις. αἵτινες, ὡς πρὸς τοὺς σοσιαλιστὰς τοῦλάχιστον, θὰ ἐξέθετον αὐτὴν εἰς τὸν κίνδυνον νὰ περιπέσῃ αὐθις εἰς τὸ σφάλμα τὸ διαπραχθὲν κατὰ τὸν ἐγκαινισμὸν τῆς μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τοῦ πρίγκιπος Βίσμαρκ πολιτικῆς, ὅτε ἐπὶ τῇ ματαιωθείσῃ ἐλπίδι, ὅτι παραχωρήσεις τινές πρὸς τὸ κόμμα τοῦτο θὰ μετέφερον τὴν ἀνωτάτην διεύθυνσιν αὐτοῦ εἰς χεῖρας τοῦ αὐτοκράτορος, ἐνεθαρρύνθησαν οἱ ἡγῆται αὐτοῦ εἰς μείζονας καὶ ἀπαραδέκτους ἀπαιτήσεις, τὰς γενομένας σπουδαίας σχετικῶς παραχωρήσεις ἐργυνεύσαντες ὡς τεκμήριον ἀδυναμίας τῆς ἀρχῆς ἀπέναντι τοῦ κόμματος. — Τοιοῦτου λοιπὸν ὑπάρχοντος κινδύνου, εὐνόητοι αἱ δυσχερεῖαι, ἃς ὀφείλει νὰ ὑπερπηδῆσῃ ἡ κυβερνήσις πρὸς ἐξουδετέρωσιν τοῦ πολέμου τῶν ἄκρων τῆς προστατευτικῆς ἐμπορικῆς πολιτικῆς θιασωτῶν, οἵτινες περὶ τῶν γεωργικῶν μόνον τῆς χώρας συμφερόντων μεριμνῶντες, ἀμελοῦσι τὰ βιομηχανικὰ καὶ ἐμπορικὰ, καὶ αὐτὰ δὲ τὰ πολιτικά.

G. E. LESSING.

ΛΑΟΚΟΩΝ*

*ΕΙ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΟΡΙΩΝ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΟΙΗΣΕΩΣ

Γ'.

Ἄλλ' ὡς ἦδη ἐλέχθη ἐν μεταγενεστέροις ἐποχαῖς ἡ τέχνη προσέλαβεν ἀσυγκρίτως εὐρύτερα ὄρια. Λέγεται δὲ ὅτι τὸ μυστικὸν αὐτῆς ἐπεκτείνεται ἐφ' ἀπάσης τῆς ὁρατῆς φύσεως, ἢς ὅμως μικρὸν μέρος ἀποτελεῖ τὸ καλόν. Ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ἐκφρασις ἀποτελοῦν τὸν πρῶτον αὐτῆς νόμον· καὶ ὡς ἡ φύσις αὐτὴ εἰς ὑπερτέρους ἐκάστοτε σκοποὺς θυσιάζει τὸ καλόν, οὕτω καὶ ὁ καλλιτέχνης ὀφείλει νὰ ὑποτάσῃ αὐτὸ εἰς τὸν γενικὸν αὐτοῦ σκοπὸν, μὴ ὑποχωρῶν εἰς τοῦτο ἢ ὅσον ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ἐκφρασις αὐτῷ ἐπιτρέπουσιν. Ἄρκει ἵνα διὰ τῆς ἀληθείας καὶ ἐκφράσεως τὸ αἰσχρὸν τῆς φύσεως εἰς καλὸν τῆς καλλιτεχνίας μετατρέπται.

ὑποθέσωμεν κατὰ πρῶτον ὅτι ἀδασιάντους ἠθέλομεν ἀφήσει τὰς ιδέας ταύτας ὡς πρὸς τὴν ἀξίαν ἢ μινδαμινότητα αὐτῶν: ἀλλὰ δὲν θὰ ἐγεννῶντο ἄρα γε ἕτεροι ἀνεξάρτητοι τούτων παρατηρήσεις περὶ τοῦ διατι ὁ καλλιτέχνης παρὰ ταῦτα ὀφείλει νὰ ἔχῃ μεμετρομένην τὴν ἐκφρασὶν καὶ νὰ μὴ ἀρύνηται αὐτὴν ἐκ τοῦ ὑπερτάτου σημείου τῆς ἐνεργείας;

Πιστεύω ὅτι ἡ μόνη στιγμή, καθ' ἣν τὰ ὑλικά τῆς καλλιτεχνίας ὄρια θὰ ἐδέσμευον πάσας τὰς ἀπομιμήσεις αὐτῆς, παραπλησίως θὰ προῦκαλει παρατηρήσεις. Ἄλλ' ὁ καλλιτέχνης δὲν δύναται ἢ μίᾳς καὶ μόνῃς στιγμῆς ἐκ τῆς ἀείποτε μεταβλητῆς φύσεως νὰ ποιῆται χρῆσιν ὑπὸ μίαν καὶ μόνην ἐποψίν· ἂν δὲ τὰ ἔργα αὐτοῦ φιλοτεχνῶνται, ἵνα οὐχὶ ἀπλῶς θεωρῶνται, ἀλλ' ἵνα παρατηρῶνται καὶ δὴ ἐπὶ μακρὸν καὶ ἐπανεπιλημμένως παρατηρῶνται, βέβαιον εἶναι ὅτι ἡ μόνη ἐκεῖνη στιγμή καὶ ἡ μόνη ἐποψὶς τῆς μόνῃς ταύτης στιγμῆς δὲν δύναται νὰ ἐκλεγῆι τόσοσ προσηφῶρος, ὥστε ν' ἀποβαίῃ ὅσον τὸ δυνατόν ἐπωφελῆς. Ἐκεῖνο δὲ μόνον εἶναι καρποφόρον, ὅπερ ἐλευθέραν ἀφήσει τὴν ἐνεργείαν εἰς τὴν τῆς φαντασίας δύναμιν. Ὅσῳ περισσότερον θεώμεθα τοσοῦτω περισσότερον ὀφείλομεν νὰ δυνάμεθα καὶ διὰ τοῦ νοῦ ν' ἀναπτύσσωμεν τὰ θεώμενα καὶ ὅσῳ πάλιν περισσότερον ταῦτα διὰ τοῦ νοῦ ἀναπτύσσωμεν, τοσοῦτω περισσότερον δέον νὰ πιστεύωμεν ὅτι καὶ θεώμεθα. Ἄλλ' ἐν ὁλοκλήρῳ τῇ ἐπιδιώξει πάθους τινὸς οὐδεμίᾳ ὑπάρχει στιγμή ὀλιγώτερον κατέχουσα τὸ πλεονέκτημα τοῦτο ὅσον ὁ ὑψίστος τοῦ πάθους ἐκεῖνου βαθμὸς.

Πέραν αὐτοῦ οὐδὲν πλέον ὑπάρχει· τὸ νὰ δεικνύωμεν δὲ τὸ ἔπακρον εἰς τὸν ὀφθαλμὸν, ταῦτόν ἐστι τὸ νὰ δεσμεύωμεν τὰς πτέρυγας τῆς φαντασίας καὶ ἀναγκάζωμεν αὐτὴν, μὴ δυναμένην τὴν πέραν τῆς νοεράς ἐντυπώσεως, ν' ἀσχολῆται ὑπ' αὐτὴν περὶ ἀσθενεστέρας εἰκόνας, πέραν τῶν ὁποίων αὐτὴ φεύγει τὸ φανερῶς πλῆρες τῆς ἐκφράσεως ὡς τὸ ἴδιον

ὄριον. Ὅταν λοιπὸν ὁ Λαοκῶν στενάξῃ ἡ φαντασία δύναται νὰ ἀκούῃ αὐτοῦ ἰάχοντος· ὅταν ὅμως οὗτος κραυγᾶν αὐτὴ δὲν δύναται οὔτε μίαν βαθμίδα ἄνω, οὔτε μίαν βαθμίδα κάτω τῆς ἐξεικονίσεως ταύτης νὰ προχωρήσῃ, χωρὶς νὰ καθορᾷ αὐτὴν ἐν ἐλασινοτέρῳ καὶ ἐπομένως μὴ ἐνδιαφεροῦσθαι καταστάσει. Ἀκούουσα αὐτὸν στενάζοντα, καθορᾷ ἦδη αὐτὸν νεκρὸν. Ἄλλὰ καὶ περαιτέρω. Ἐὰν ἡ μόνη αὐτὴ στιγμή ἀμετάβλητον διὰ τῆς τέχνης προσελάμβανε διάρκειαν, οὐδὲν κατ' ἀνάγκην θὰ ἐξέφραζε, τὸ ὁποῖον νὰ μὴ θεωρῆται ἄλλως ἢ παροδικόν. Πάντα τὰ φαινόμενα περὶ τῆς ὑπάρξεως τῶν ὁποίων κατ' ἴδιαν ἡμῶν ἀντίληψιν σκεπτόμεθα ὅτι αἰφνιδίως ἐκρήγνυνται καὶ αἰφνιδίως ἐξαφανίζονται, ὅτι δὲ ταῦτα μίαν μόνην στιγμήν δύναται νὰ ἦναι ὅ,τι εἶναι, πάντα τὰ τοιαῦτα φαινόμενα εὐχάριστα ἢ δυσάρεστα, τοιαύτην παρὰ φύσιν ὄψιν λαμβάνουσι τῇ ἐπεκτάσει τῆς τέχνης, ὥστε ἐν ἐκάστη ἐπανεπιλημμένῃ θεᾷ ἡ ἐντύπωσις μειοῦται καὶ ἐπὶ τέλους πρὸ τοῦ ὅλου ἀντικειμένου αισθανόμεθα ἀπῆλπτον καὶ ἀποτροπιάσιν. Ὁ Λαμετρί,¹ ὅστις, ὡς ἄλλος Δημόκριτος, ἐπέτραιε νὰ ἐξεικονίσωσι καὶ χαράξωσιν αὐτόν, γελᾷ τὴν πρῶτην μόνον φορὰν, καθ' ἣν θεᾶται τις αὐτόν, συχνότερον ὅμως παρατηρούμενος ἀποβαίνει ἀπὸ φιλοσόφου τυφελανός, ὁ δὲ γέλωσ αὐτοῦ ὡς μορφασμὸς παρίσταται. Τοῦτ' αὐτὸ συμβαίνει καὶ ἐν τῇ κραυγῇ. Ὁ τὴν κραυγὴν ἐκδιᾶζον σφοδρὸς πόνος ἢ πάραυτα καταπίπτει ἢ καταστρέφει τὸ πάσχον πρόσωπον. Ὅταν λοιπὸν καὶ ὁ καρτερικώτατος καὶ σταθερώτατος τῶν ἀνθρώπων κραυγᾶν, βεβαίως δὲν ἐξακολουθεῖ ἀκαταπαύστως τοῦτο ποιῶν. Τοῦτο δὲ μόνον τὸ φανερῶς ἀδιάκοπον ἐν τῇ ὑλικῇ ἀπομιμήσει τῆς τέχνης εἶναι ἐκεῖνο, ὅπερ θὰ καθίστα τὴν κραυγὴν αὐτοῦ θηλυπρεπῆ ἀδυναμίαν καὶ παιδικὴν ἀκράτειαν. Τοῦτο τουλάχιστον ὄφειλε ν' ἀποφύγῃ ὁ τοῦ Λαοκῶντος καλλιτέχνης, ἂν μὴ παρέβλαπτε τὸ καλὸν ἢ κραυγὴν καὶ ἂν ἐπετρέπετο τῇ τέχνῃ αὐτοῦ νὰ ἐκφράσῃ τὸ πάθος ἀνευ τοῦ καλοῦ.

Μεταξὺ τῶν ἀρχαίων ζωγράφων ὁ Τιμόμαχος διακρίνεται μᾶλλον ἐν τῇ μετὰ προτιμύσεως ἐκλογῇ προτύπων τοῦ ἀκροτάτου πάθους. Ὁ παραφερόμενος αὐτοῦ Αἴας καὶ ἡ παιδοκτόνος Μήδεια ἀπέτελλον πεφημιζόμενας εἰκόνας. Ἐξ ὧν περὶ αὐτῶν ἔχουμεν περιγραφῶν ἐξάγεται ὅτι οὗτος τὸ σημεῖον ἐκεῖνο, ἐν ᾧ ὁ θεατὴς δὲν καθορᾷ τόσοσ τὸ ἔπακρον ὅσον φαντάζεται αὐτό, καὶ ἐκεῖνο τὸ φαινόμενον, μεθ' οὗ ἡμεῖς οὐχὶ τόσοσ ἀναγκαίως τὴν ιδέαν τοῦ παροδικοῦ συνδέομεν, ὥστε νὰ ἀπαρέσκη ἡμῖν ἢ ἐν τῇ τέχνῃ παράτασις αὐτοῦ, κάλλιστα κατενόησε καὶ ἔγνω πρὸς ἄλλα νὰ συνδυάσῃ. Τὴν Μήδειαν δὲν συνέλαβεν οὗτος ἐν ἡ στιγμῇ πράγματι τὰ τέκνα αὐτῆς φονεύει, ἀλλὰ στιγμᾶς τινεσ προηγουμένως, καθ' ἃς ἡ μητρικὴ στοργὴ παλαίει ἐτι κατὰ τῆς ζηλοτυπίας. Ἐκ τῶν προτέρων διορῶμεν τὸ πέρασ τοῦ ἀγῶνος τούτου. Ἐκ τῶν προτέρων τρέπομεν ἐπὶ τῷ ὅτι μετὰ μικρὸν θὰ ἴδωμεν ἀπλῶς τὴν σκληρὰν Μήδειαν καὶ ἡ φαντασία ἡμῶν ὑψοῦται πέραν παντός, ὅπερ ἠθέλεν ἐπιδείξει ἡμῖν ὁ καλλιτέχνης ἐν τῇ

1) La Mettrie (Ἰουλιανὸς Ὀρφοῦ) ἱατρός καὶ φιλόσοφος γεν. 1709 ἐν St. Malo, † ἐν Βερολίνῳ 1751, διάσημος ὕληστής. Σ. Μ.

*) Ἰδε ἀριθ. 5, σελ. 83 — 85.

φρικτῆ ταύτῃ στιγμή. Τούτου δὲ ἕνεκεν ἀκριβῶς τόσον ὀλίγον προσβάλλει ἡμᾶς ἢ ἐν τῇ τέχνῃ διήκουσα ἀστασία τῆς Μήδειας, ὥστε πολὺ περισσώτερον ἐπιθυμοῦμεν καὶ ἐν τῇ φύσει αὐτῇ τὸ πρᾶγμα νὰ ἴτο δυνατόν ἐκεῖ νὰ παραμείνῃ, ὁ ἀγὼν τῶν παθῶν οὐδέποτε νὰ ἐπερατοῦτο ἢ τοῦλάχιστον ἐπὶ τοσοῦτον νὰ διῆρκει, μέχρις οὗ ὁ χρόνος καὶ ὁ συλλογισμὸς, ἐξασθενίσαντα τὴν ὀργήν, θὰ ἠδύναντο νὰ ἐξασφαλίσωσι τὴν νίκην εἰς τὰ μυθρικὰ αἰσθήματα. Πρὸς δὲ ἢ φρόνησις αὕτη τοῦ Τιμομάχου μεγάλους καὶ συκνοὺς περιποιήσατο αὐτῷ ἐπαινοὺς, μεγάλως ἐξάγασα αὐτὸν καὶ ὑπὲρ ἄλλον ἀγνωστον ζωγράφον, ὅς τόσον ἀσύνητος ἦτο, ὥστε νὰ παραστήσῃ τὴν Μήδειαν ἐν τῇ πλήρει αὐτῆς παραφορᾷ, παρασχὼν οὕτω τῷ ἄλλως τε ἐπιτροχάδην διερχομένῳ τούτῳ βαθμῶ τῆς ὑπερβολικῆς παραφορᾶς, διάρκειαν, ἥτις ἀπασαν τὴν φύσιν ἀναστατοῖ. Λίαν εὐθύως λοιπὸν λέγει ὁ τοῦτον μεμψόμενος ποιητής¹, προσφωνῶν τὴν εἰκόνα ταύτην: « Λοιπὸν ἔσαι διψᾶς τὸ αἶμα τῶν ἰδίων τέκνων; Λοιπὸν ὑπάρχει πάντοτε νέος Ἰάσων, πάντοτε νέα Κρέουσα, ἅτινα ἀπαύστως ἐξοργίζουσί σε; » — « Ἐς κόρακας καὶ ἐν εἰκόνι ἔτι » ἐμπλεως ἀγανακτικῶς προσέθετο οὗτος.

Περὶ τοῦ παραφερομένου Αἴαντος δυνάμεθα νὰ κρίνωμεν ἐκ τῶν παρὰ Φιλοστράτῳ πληροφοριῶν.² Ὁ Αἴας δὲν παρίσταται μαινόμενος ἐν μέσῳ τῶν ἀγελάων, οὐδὲ δεσμεύει καὶ φονεύει τὰ κτήνη καὶ τοὺς κριούς, ἀλλὰ τῦναντίον ὁ καλλιτέχνης παρέστησεν αὐτόν, καθ' ἣν στιγμήν μετὰ τὴν τέλεσιν τῶν παραφῶρων τούτων ἀνδραγαθιμάτων ἀπυθνημένως κάθηται, συλλαμβάνων τὸ σκέδιον τῆς αυτοκτονίας. Τοῦτο δὲ εἶναι πρᾶγματι ὁ μαινόμενος Αἴας, οὐχὶ διότι νῦν ἀκριβῶς μαινεταί, ἀλλὰ διότι βλέπομεν ὅτι ἐμάνῃ ἦδη· διότι τὸ μέγεθος τῆς μανίας αὐτοῦ ζωηρότατα νῦν ἐξάγομεν ἐκ τῆς ἀπελπιστικῆς αἰσχύνῃς, ἣν ἦδη ἐπὶ τῇ πράξει αἰσθάνεται. Καὶ τὴν θύελλαν δὲ ἐκ τῶν ἐπὶ τῆς γῆς ὑπ' αὐτοῦ καταρριφθέντων συντριμμάτων καὶ πτωμάτων ἀναγνωρίζομεν.

Δ'.

Ἐπισκοπῶν τὰ προσαχθέντα αἰτία ἕνεκα τῶν ὁποίων ἐδέσμευεν ἵνα ὁ τοῦ Λαοκρόντος καλλιτέχνης ἐπιδείξῃται ἐν τῇ τοῦ σωματικοῦ πόνου ἐκφράσει μετριότητα, ἐξάγω ὅτι ταῦτα ἐν συνόλῳ ἀπορροῦσιν ἐκ τοῦ ἰδιάζοντος χαρακτῆρος τῆς τέχνης καὶ ἐκ τῶν ἀναγκαίων ταύτη περιουσιῶν καὶ ἀπαιτήσεων. Δυσκόλως ἄρα ἐφαρμόζεται ἐν οἰοῦντί ποτε τῶν αἰτιῶν τούτων καὶ ἐπὶ τῆς ποιήσεως. Χωρὶς ἐνταῦθα νὰ ἐξετάσωμεν κατὰ πόσον δύναται ὁ ποιητὴς νὰ ἐπιτύχῃ ἐν τῇ ἐξεικονίσει τοῦ σωματικοῦ κάλλους, τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι, ἐπειδὴ ὀλόκληρον τὸ ἀπέραντον βασιλεῖον τῆς τελειότητος εὑρηται ἀνοικτὸν τῇ μυμητικῇ αὐτοῦ δυνάμει, τὸ ὄρατον τοῦτο κάλυμμα, ὑπὸ τὸ ὁποῖον ἡ τελειοποίησις εἰς κάλλος μετατρέπεται, δύναται νὰ ἦται μόνον ἐν τῶν ἐλα-

χίστων μέσων, δι' ὧν οὗτος γινώσκει τὸ ἡμέτερον νὰ κινῆ ἐνδιαφέρον πρὸς τὸ ἄτομον αὐτοῦ. Συχνάκις παραμελεῖ καθ' ὀλοκλήριαν τὸ μέσον τοῦτο, βέλαιος ὢν ὅτι, ὅταν ὁ ἦρωα αὐτοῦ προσκτιθῆται ἀπαξ τὴν ἡμετέραν εὐνοιαν, τότε τὰ εὐγενέστερα αὐτοῦ προτερήματα εἴτε οὕτω πῶς ἐπασχολοῦσιν ἡμᾶς, ὥστε νὰ μὴ σκεπτόμεθα ποδῶς περὶ τῆς σωματικῆς μορφῆς εἴτε, ὅταν περὶ ταύτης σκεπτόμεθα, τοσοῦτον ἡμᾶς ὑποδουλοῦσιν, ὥστε ἐξ ἰδίων παρέχομεν εἰς τοῦτον καλλιπρεπῆ ἢ τοῦλάχιστον ἀδιάφορον μορφήν. Ἐπ' ἐλάχιστον δὲ θὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὴν σκῆψιν ταύτην ἐν ἐνὶ ἐκάστῳ τῶν χαρακτηριστικῶν ἐκείνων, ἅτινα δὲν εἶναι ῥητῶς ὀρισμένα διὰ τὸ πρόσωπον.

Τίς ποτε φαντάζεται παρὰ τῷ κραυγάζοντι Λαοκρόντι τοῦ Βιργιλίου, ὅτι τὸ κραυγάζειν εὐρὺ ἀπαιτεῖ στόμα καὶ ὅτι τὸ εὐρὺ τοῦτο στόμα ἀσχημίαν ἐκφράζει; Ἄρκει ὅτι τὸ clamores horrendos ad sidera tullit ἀνεξαρτήτως τῆς ἐκφράσεως τῆς μορφῆς ἀποτελεῖ ὑψηλὸν τι χαρακτηριστικὸν διὰ τὴν ἀκοήν, εἰς τὸν ζητοῦντα δὲ ἐνταῦθα ὄραϊαν εἰκόνα, ὁ ποιητὴς ἀπόλλυσι καθ' ὀλοκλήριαν τὴν ἐντύπωσιν, ἣν ἐμποιεῖ. Ἐπομένως οὐδὲν ἀναγκάζει τὸν ποιητὴν ἐν μιᾷ μόνῃ στιγμή τὴν παράστασιν αὐτοῦ νὰ συγκεντροῖ. Ἐκάστην τῶν πράξεων αὐτοῦ ἐξ αὐτῆς τῆς ἀρχῆς αὐτῆς, ὅταν θέλῃ, λαμβάνων, ὀδηγεῖ αὐτὴν διὰ μέσου πασῶν τῶν δυνατῶν μεταβολῶν μέχρι τῆς ἀποπερατώσεως αὐτῆς. Ἐκάστη δὲ τῶν μεταβολῶν τούτων, ἥτις διὰ τὸν τεχνίτην θὰ ἐστοιχίσει ὀλόκληρον ἰδιαίτερον καλλιτέχνημα, στοιχίζει αὐτῷ ἐν μόνον χαρακτηριστικόν· ἂν δὲ τὸ χαρακτηριστικὸν τοῦτο, καθ' ἑαυτὸ θεωρούμενον, προσβάλλῃ τὴν τοῦ θεατοῦ φαντασίαν, τοῦτο συμβαίνει διότι εἴτε ἐκ τῶν προηγουμένων αὐτῷ οἶτω πῶς παρεσκευάσθη, εἴτε διὰ τῶν ἐπομένων κατὰ τοιοῦτον τινὰ τρόπον μετριάζεται καὶ ἱκανοποιεῖται ὥστε ἀπόλλυσι τὴν μόνην αὐτοῦ ἐντύπωσιν καὶ ἐν τῇ μετὰ τῶν λοιπῶν συνδέσει αὐτοῦ τὴν ἀρίστην τοῦ κόσμου ἐπίδρασιν ἐξασκεῖ. Ἐάν λοιπὸν καὶ πραγματικῶς θὰ ἦτο ἀπρεπὲς εἰς ἄνδρα νὰ κραυγάζῃ ἐν τῇ τοῦ πόνου σφοδρότητι, ὅποιαν ζημίαν θὰ προυξήσει πρὸ τῶν ὀμμάτων ἡμῶν τὸ μικρὸν τοῦτο παροδικὸν ἀπρεπὲς εἰς ἐκεῖνον, οὕτινος αἱ ἄλλαι ἀρεταὶ προκατέλαβον ἦδη ἡμᾶς ὑπὲρ αὐτοῦ.

(Ἀκολουθεῖ).

ΟΛΓΑ ΛΑΖΑΡΙΔΟΥ.

Ο ΒΙΚΤΩΡ ΟΥΓΚΩ ἀπὸ τοῦ θανάτου αὐτοῦ.*

Ὁ κύριος Ντουμίκ, ἀσθηρότερος τοῦ κυρίου Μπυρέ τυγχάνων, κρίνει τὸν Βίκτωρα Οὐγκῶ ὡς ἀμέτρον ἐν τε τῷ δράματι καὶ τῇ μυθιστορίᾳ· ἀπαντες ὅμως οἱ συνάδελφοι αὐτοῦ ἄνευ ἐξαιρέσεως ἔχουσι γνώμην ἐναντίαν. Κατὰ τὸν κ. Γκαζιὲ ἡ *Paragie τῶν Παρισίων* εἶναι ὄραϊα μυθιστορία, κατὰ τὸν κ. Λεμπάλγκ

*) Ἰδε ἀριθ. 5, σελ. 85—88.

1) Φιλίππου τοῦ Θεσσαλονικέως (Ἀποβλ. Βιβλ. 4 κεφ. 9 ἐπ. 10).

Αἰεὶ γὰρ διψᾶς βρεφῶν φόνον, ἢ τις Ἰήσον
Δεύτερος, ἢ Γλαυκὴ τις πάλαι σοὶ πρόφασις;
Ἔρρα καὶ ἐν κρητῷ παιδοκτόνε.

2) Βίος Ἀπολλων. βιβλ. Β. κεφ. 22.

«ἀριστούργημα πεζοῦ λόγου, ἐν ᾧ τὸ πάθος ἐξισοῦται πρὸς τὴν γραφικότητα», κατὰ τοὺς Ἀνσελὲν καὶ Βιντάλ «ἐν τῶν θαυμαστοτέρων μνημείων τῆς ἡμετέρας γλώσσης» κατὰ τὸν κ. Ζιντέλ «βιβλίον προκαλοῦν ἐκπληξίν» καὶ τέλος κατὰ τὸν Δουκρό, ἔργον «προκαλοῦν τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ἀναγνώστου, ἐν ᾧ δὲ τὰ πρόσωπα καὶ τὰ ἐπεισόδια κέκτληται ἔκτακτον πρωτοτυπίαν». Σημειώτερον ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ Μπιρὲ ἀνεκήρυξε τὸ ἔργον τοῦτο, ὡς «ἔργον πρώτης τάξεως, θαυμάσιον ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς τέχνης καὶ τῆς ποιήσεως.»

Καὶ κατὰ τῶν δραμάτων αὐτοῦ ἐκφέρονται αὐστηρικαὶ κρίσεις ἀλλὰ πάντοτε ἐπαινείται ἡ μεγάλη αὐτῶν ποιητικὴ ἀξία. «Σήμερον, γράφει ὁ Δουκρό, ἡ εἰρήνη ἀποκατέστη, νέα δὲ ποιητικὴ τέχνη ἀντικατέστησε τοὺς ἀνοκασ, οἵτινες ὑπερηγορήθησαν ὑπὸ κριτικῆς περιορισμένης καὶ ἀκάμπτου, ὁ δὲ *Ερράντς* καὶ ὁ *Ρούη-Βλάς* χειροκροτοῦνται ὑπὸ τοῦ ἐνθουσιώδους πλήθους.» Ὁ κ. Λεμπαιγκ λέγει: «Ἐδεῖ νὰ ἐπέλθῃ εὐνοϊκὴ ἀντιδρασις ἐν τῇ καλαισθησίᾳ τοῦ δημοσίου καὶ αὐτοὶ οἱ μᾶλλον προκατειλημμένοι δικασταὶ, καίπερ τηροῦντες τινὰς τῶν ἐπιφυλάξεων αὐτῶν, ἀναγνωρίζουσι κατὰ μικρὸν ἐν τοῖς πλείστοις τῶν δραμάτων τούτων, τὸ ἐνοστικτὸν τρομερῶν καὶ συγκινητικῶν καταστάσεων, ἐπὶ πᾶσι δὲ καὶ νουὴν ἠρωϊσμοῦ καὶ ὕφος μεγαλοπρεπές.» — Ἄφ' ἑτέρου ὁ Ἀλβέρτος Κιέν παρατηρεῖ ὅτι τὰ ἔργα ταῦτα «εἶναι ἰδίᾳ ἀξιοσημείωτα ἐνεκα τῆς ποιητικῆς αὐτῶν ἀξίας, ἐνεκα τοῦ λυρικοῦ ρυθμοῦ καὶ τῆς ἐπικῆς ἐκτάσεως σκηνῶν τινῶν ἀνάγκη ὅμως ν' ἀναγνωρίσωμεν ὅτι ὁ μῦθος αὐτῶν εἶναι πολλὰκις παιδικός, οἱ δὲ χαρακτῆρες πλαστοὶ καὶ ἥμισυ φυσικοί.» Οἱ δὲ Ἀνσελὲν καὶ Βιντάλ λέγουσι: «τὰ δραματικά τοῦ Βίκτωρος Οὐγκώ ἔργα προκαλοῦσι πλείστως κρίσεις ἂν ὅμως εἶναι δίκαιον νὰ ἐξάρωμεν ἐν τούτοις ὡς μεγάλα ἐλαττώματα τὴν μεγίστην ἐπιζήτησιν τῶν ἀντιθέσεων καὶ τὴν παρέκτασιν τῶν λυρικῶν πλατυσμάτων, ἐν οἷς συχνάκις ἡ δράσις ἐξαφανίζεται, δὲν εἶναι δυνατὸν ἄφ' ἑτέρου νὰ μὴ ὁμολογήσωμεν ἐκεῖνο, ὅπερ ἀποτελεῖ τὴν σπανίαν αὐτῶν ἀξίαν, ἥτοι τὴν ἔκτακτον δημιουργὸν δύναμιν, τὰς πράγματι συγκινητικὰς δραματικὰς σκηνὰς καὶ τὸ ἀπαραμίλλον ὕφος.»

Περὶ τοῦ *Ερράντς* ὁ κ. Ζιντέλ παρατηρεῖ ὅτι «μετὰ τοσαῦτα ἔτη ψυχρότητος, τὸ ἔργον διετήρησε μέγα μέρος τοῦ θεληγῆρου αὐτοῦ», περὶ δὲ τοῦ *Ὁ βασιλεὺς εὐθυμεί* λέγει ὅτι «τὸ ἔργον ζῆ εἰσέτι, κινεῖ τὸ ἐνδιαφέρον καὶ συγκινεῖ.» Τοὺς *Βουργράβους* θεωροῦσιν οἱ κκ. Ἀνσελὲν καὶ Βιντάλ ὡς τὸ «σθεναρώτερον ἔργον τοῦ ποιητοῦ.» Ἐν ἐνὶ λόγῳ ἡ περὶ τῶν δραματικῶν τοῦ ποιητοῦ ἔργων γνώμη τῶν καθηγητῶν εἶναι πολὺ εὐμενεστέρα τῆς τῶν δραματικῶν κριτικῶν, οἵτινες ἀπειροῦσιν ἴν' ἀπαντήσωσιν ἐν ταῖς ἐπικολυρικαῖς ταύταις συνθέσει τὴν εἰκόνα τοῦ πραγματικοῦ βίου. Εἶναι βεβαίωτατον ὅτι ἡ ἀπὸ τῆς σκηνῆς παράστασις τῶν ὑπερανθρώπων τούτων ποιημάτων οὐδὲν προστίθησιν εἰς τὴν ἀπὸ τῆς ἀναγνώσεως αὐτῶν προσγενομένην συγκίνησιν, ὅτι τὸ κανονικὸν καὶ σύνθηδες ἀνάστημα τῶν ὑποκριτῶν σμικρύνει κατὰ πολὺ τὴν περὶ τῶν ἰορίστων καὶ γιγαν-

τιῶν τούτων ἠρώων σχηματισθεῖσαν ἰδέαν, ὅτι δὲ καὶ αἱ ὀρασιόταται τῶν σκηνογραφικῶν πολὺ ὀλιγωτέρας ρεμβασμοὺς προκαλοῦσιν ἢ οἱ γραφικοὶ καὶ πλήρεις ζωηροτάτων εἰκόνων στίχοι τοῦ ποιητοῦ καὶ τέλος ὅτι τὸ μέλος τῶν λυρικῶν τούτων συνθέσεων καθιστᾷ περιττὰ καὶ ψυχρὰ τὰ σχήματα καὶ τὴν ἀπαγγελίαν. Ὡς ἐκ τούτου, ὄν τρόπον παρατηρήθη ἤδη παρ' ἡμῖν τοῦτο προκειμένου περὶ τοῦ Σακζπέρου, οἱ πάντες θὰ προτιμῶσιν νὰ ἀναγινώσκωσι τὰ ἔργα ταῦτα, παρὰ νὰ βλέπωσιν αὐτὰ ἀπὸ τῆς σκηνῆς ἐρμηνευόμενα. Ενόςθω ὅμως δὲν ἀποδειχθῆ ὅτι ἡ ἀπὸ τοῦ θαυμασμοῦ ἠρώων ἀνωτέρων ἡμῶν προσγενομένη ἡδονὴ δὲν εἶναι ἐνίοτε τόσοσ νόμιμος ὅσον καὶ ἡ ἀπὸ τῆς παρατηρήσεως ἀνθρώπων ὁμοίων ἡμῶν πηγάζουσα, θὰ εἶναι πάντοτε ἐπιτετραμμένον νὰ εὐχαριστώμεθα ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῶν *Βουργράβους* τόσοσ ὅσον καὶ ἐκ τῆς παραστάσεως τοῦ *Γαμβροῦ τοῦ Ποαριέ*. ἂν δὲ οἱ κριτικοὶ ἡμῶν ἐπιμένωσιν ἀνακηρύττοντες ὅτι τὰ δραματικά τοῦ Βίκτωρος Οὐγκώ ἔργα δὲν εἶναι σκηνικά, δὲν πρέπει διὰ τοῦτο νὰ νομιζώμεν ὅτι οἱ καθηγηταὶ ἡμῶν σφάλλουσιν ἀνακηρύττοντες ἐν πολλοῖς τὸν ποιητὴν ὡς ἄριστον. Ἴσως μάλιστα ὁ Βίκτωρ Οὐγκώ ἐθραύμθευσεν ἐν τῇ σκηνῇ πολὺ μᾶλλον ἢ ὅσον ἰσχυρίζονται οἱ κριτικοί, διότι ἐξ ὅλων τῶν δραματικῶν ἔργων, ἅτινα ἀνεφάνησαν περὶ τὸ 1830 ὁ *Ρούη-Βλάς* καὶ ὁ *Ερράντς* εἶναι ἀκριβῶς τὰ μόνα ἅτινα διετηρήθησαν ἐν τοῖς τακτικοῖς δραματολογίοις τῆς *Γαλλικῆς Κωμωδίας*, ἐνῶ τὸν ἀντίον ἅπαντα τὰ τοῦ *Καζιμίρ Περριέ* καὶ τοῦ *Πονσάρ*, ἅτινα ἐνεῖχον, ὡς φαίνεται, ἀπάσας τὰς ἀπὸ τῶν δύο ἀνωτέρω ἑλλιπούσας ιδιότητας, ἀπὸ πολλοῦ ἀπόλωντο καὶ ἐξηφανίσθησαν ἀνεπιστρεπτεῖ.

Ἄλλ' ἐὰν ἅπασα αὕτη ἡ πρώτη σειρά τῶν ἔργων τοῦ Βίκτωρος Οὐγκώ ἐξαρκεῖ ὅπως κατατάξωμεν αὐτὸν ἐν τοῖς πρώτοις τοῦ αἰῶνος ἡμῶν συγγραφεῦσιν, οἱ θαυμασταὶ αὐτοῦ θεωροῦσιν ἀναμφισβήτητον ὅτι τὰ κατὰ τὴν ἐξορίαν αὐτοῦ γραφέντα ἔργα συνετέλεσαν κυρίως εἰς τὴν ἀποθέωσιν, ἥτις ἐγένετο κατὰ τὴν κηδεῖαν αὐτοῦ. «Ἀναχωρῶν ἐκ τῆς πατρίου γῆς, γράφει ὁ Ἐρνέστος Δουπουῆ, (ὁ Βίκτωρ Οὐγκώ) ἦτο ἐκ τῶν τριῶν ἢ τεσσάρων μεγάλων ποιητῶν τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ· εἰς αὐτὴν ὅμως ἐπανακάμψας ἦτο εἰς τῶν τριῶν ἢ τεσσάρων μεγάλων ποιητῶν τοῦ κόσμου.» Ἴσως θὰ ἐνομιζέτο ὅτι κατὰ τὴν περίοδον ταύτην, ἥτις τοσοῦτον πρόσφατος εἶναι εἰσέτι, ὥστε αἱ συζητήσεις δὲν ἔσχον τὸν ἀπειροῦσιν καίρῳ ὅπως περατωθῶσιν, αἱ διάφοροι κρίσεις θὰ ἦσαν ἀντιφατικά. Καὶ ὅμως παρατηρεῖται ὅπως τὸ ἐναντίον, ὡς δὲ θὰ ἴδωμεν, οἱ καθηγηταὶ ἡμῶν εἶναι τόσοσ σύμφωνοι ὥστε καὶ οἱ μέχρι τοῦδε ψυχρότεροι ἀναφαίνονται ὡς οἱ μᾶλλον ἐνθερμοὶ τοῦ ποιητοῦ θαυμασταί. Οὕτως ἡ *Παράδοσις τῶν αἰῶνων* (*Légende des siècles*) ἀνακηρύττεται ὑπὸ πάντων ὡς ἀριστούργημα.

«Ἡ *Παράδοσις τῶν αἰῶνων*, λέγει ὁ κ. Δουμύκ, εἶναι μοναδικὸν βιβλίον ἐν τῇ ἐποχῇ, ἴσως δὲ καὶ ἐν τῇ ὅλῃ ἡμῶν φιλολογίᾳ. . . Ὁ Οὐγκώ εἶναι ὁ μόνος ἐπιτυχῶν ἐν τῷ ἔπει.» Κατὰ τὸν Ἀλβέρτον Κιέν «εἶναι τὸ μεγαλοπρεπέστατον τῶν ἔργων τοῦ ποιητοῦ.» Οἱ κ. κ. Ἀνσελὲν καὶ Βιντάλ ἀποκαλοῦσιν αὐτὴν «μεγαλοπρεπῆ

σειράν ἐπικῶν συνθέσεων.» Ἄπαντες δὲ λαμβάνουσι ἀποσπάσματα ἐκ ταύτης, ὅπως πλουτίσωσι τὰς Ἀνθολογίας αὐτῶν. Οἱ αὐτοὶ ἔπαινοι ἀπονέμονται καὶ εἰς τὰς *Μελέτας*, ἐξ ὧν πλείστα ὡσαύτως ἀποσπάσματα δημοσιεύονται ἐν ταῖς Ἀνθολογίαις. Ὁ κ. Δουμὶκ κάτατάσσει ταύτας ἐν τοῖς ἔργοις, ἐν οἷς ὁ ποιητὴς «κατάρθωσε νὰ καταστῇ πληρέστατα κύριος τοῦ πνεύματος αὐτοῦ.» Οἱ δὲ κ. κ. Ἀνσελὲν καὶ Βιντάλ ἀνακηρύττουσιν αὐτὰς «βιβλίον θαυμάσιον.» Καθόσον ἕως ἀφορᾷ εἰς τὰς *Τυμωρίας*, ἀπάντη τούτων κατ' ἀνάγκην ἀπαιτεῖται μείζων ἐφεκτικότης ἐνεκα τοῦ πολιτικοῦ χαρακτήρος, ὃν φέρουσιν ἄλλα καὶ ἐν τούτοις ἀπαντῶσι τεμάχια τινα διὰ τὰς Ἀνθολογίας, πάντοτε δὲ ἀνομολογεῖται μετὰ τοῦ κ. Δουμὶκ ὅτι «ἐν αὐταῖς διακρίνονται ἀποσπάσματα ἐνέχοντα μεγίστην καλλιπέειαν.»

Τὰ ἄσματα τῶν ὁδῶν καὶ τῶν δασῶν θεωροῦνται ἥττον ὠραία, καίπερ λαμβανομένων καὶ ἐκ τούτων ἀποσπασμάτων τινῶν ὁ κ. Μαριὼν ἔπαινει τῶν ἡσμάτων τούτων τὰς «βραχείας καὶ συνεπτυγμένας» στροφάς. Τὰ περὶ ὅμως ἔργα, ἅτινα ὁ ποιητὴς ἔγραψε κατὰ τὰ δέκα ἐννέα ταῦτα ἔτη, φαίνονται περιέργως ὠχρίασάντα, δὲν ἀναφέρονται δὲ εἰ μὴ μόνον πρὸς ἀνάμνησιν. Περὶ τῶν Ἀθλιῶν λέγεται μόνον ὑπὸ τοῦ κ. Κανὲν ὅτι «χωρὶα τινὰ ἔχουσιν εἰδυλιακὴν χάριν, ἄλλα ἐνέχουσι τὸ μεγαλεῖον τοῦ ἔπους, ἀλλ' οὔτε ἡ ὅλη σύνθεσις, οὔτε ὁ μῦθος, οὔτε ἡ τῶν χαρακτήρων διαζωγράφησις εἶναι ἀμειπτα», καὶ ὑπὸ τοῦ κ. Δουμὶκ ὅτι περιέχουσιν «ἐκτὸς ὀλίγων ὠραίων χωρίων πολλοὺς πλατυασμοὺς καὶ τερθρείας λέξεων» Τοῦ *Γουλιέλμου Σαιξπήρου*, τῶν ἔργων τῆς θαλάσσης καὶ τοῦ *Γελῶντος ἀνθρώπου* οἱ τίτλοι μόνον μνημονεύονται ἄνευ σχολίων. Ἄλλ' αἰ τοιαῦτα περιφρονήσεις εἶναι ἄρα γε ἀμετάκλητοι; Βλέ-

ποντες ταύτας γενικῶς ἀποδεικτὰς γενομένας παρὰ τῶν πλείστων ἀναγνωστῶν, δυνάμεθα νὰ φοβώμεθα τοῦτο. Οὐχ ἥττον δὲν πρέπει νὰ λησμονώμεν ὅτι οἱ δύο ἀσπονδῶτατοι τοῦ Βίκτωρος Οὐγκῶ ἐχθροὶ ἐξήνεγκον κρίσεις λίαν διαφερούσας ἀπ' ἀλλήλων οὔτοι δὲ εἶναι ὁ Μπιρέ, ἀποκαλῶν τοὺς Ἀθλιῶν ἔργον ὠραιότατον καὶ πλήρες σθένους, καὶ ὁ κ. Κάρολος Μορές, γράφων ὅτι ὁ *Γελῶν ἀνθρώπος* καὶ οἱ ἔργα τῆς θαλάσσης εἶναι ἔργα ἰστάμενα ἀκλόνητα «ὡς ἐξάιρεται τοίχοι» «ὄντα δὲ ἀριστοεργήματα φιλολογικά».

Ἀπὸ τῆς εἰς Γαλλίαν ἐπανόδου αὐτοῦ ὁ Βίκτωρ Οὐγκῶ, καὶ κατὰ τὰ λεγόμενα αὐτῶν τῶν ἐμπαθῶν θαυμαστῶν αὐτοῦ, δὲν παρήγαγε πλέον ἔργα πρώτης τάξεως. Εὐνόητον λοιπὸν ἀποβαίνει ὅτι τὰ διδασκτικὰ ἡμῶν βιβλία ἀρκοῦνται ἀναγράφοντα ἄνευ ἐτέρας σημειώσεως τὴν ἐκδοσιν τοῦ *Τρομεροῦ ἔτους*, τοῦ *Ἐννεήκορτα τρία*, τῆς *Τέχνης* τοῦ *νὰ ἦναι τις πάππος*, τοῦ *Υψίστου οἴκτου*, τῆς *Θρησκείας τῶν θρησκείων*, τοῦ *Πάπα*, τοῦ *Ὄρου*, τοῦ *Τορκουεμάδα*, τῆς *Ἱστορίας ἐνὸς παραπτώματος*, καὶ τῶν *Τεσσάρων ἀνέμων τοῦ πνεύματος*. Λεκτεὸν ἄραγε ὅτι ἀπορρίπτους ταῦτα ἀπολύτως; Οὐχί. Τούναντίον προθύμως διαπιστοῦσιν ὅτι τὰ ἔργα ταῦτα τοῦ γήρατος περιέχουσι πλείστας ἀρίστας σελίδας. «Ὁ Βίκτωρ Οὐγκῶ λέγουσιν οἱ Ἀνσελὲν καὶ Βιντάλ, διέμεινε μέχρι τῆς τελευταίας αὐτοῦ στιγμῆς ὅ,τι οὐδέποτε ἔπαυσεν ὢν, καὶ ὅ,τι θὰ ἐξακολουθήσῃ ὢν πρὸ τῶν ὀμμάτων τῶν ἐπερχομένων γενεῶν, ἦτοι μέγας καὶ ὑψηλὸς ποιητὴς.»

— «Ἀδύνατον νὰ ἀναγνώσῃς μίαν σελίδα τῶν ποιημάτων αὐτοῦ, γράφει ὁ κ. Γκαζιέ, καὶ ἐξ ἐκείνων εἰσέτι, αἰτινες ἐγράφησαν κατὰ τὰς χαλεπὰς ἡμέρας, χωρὶς νὰ ἦσαι βέβαιος ὅτι θ' ἀπαντήσῃς ἐνιαχοῦ

Ε Π Ι Φ Υ Λ Λ Ι Σ .

ΠΟΙΚΙΛΗ ΔΙΑΛΕΞΙΣ.

Ἄνῃ τὰ μάλιστα ἀπασχολῶν νῦν τὴν δημοσιογραφίαν, τὴν τε ἡμερησίαν καὶ τὴν περιοδικήν, ἐν Παρισίαις εἶνε ὁ κράτιστος κριτικὸς Φερδινάνδος Brunetiere, ὁ δυνάμενος ἐν πολλοῖς νὰ λογισθῇ ὡς διάδοχος τοῦ Saine-Beuve καὶ τοῦ Taine, ἐνεκα τῶν μελετῶν αὐτοῦ περὶ τῆς γαλλικῆς φιλολογίας. Ὁ Brunetiere οὗτος, καίπερ μὴ φέρων ἀκαδημαϊκὴν πτυχίον, ἐγένετο πρό τινας, ὡς γνωστὸν, ἀκαδημαϊκός, καταλεχθεὶς ἐν τοῖς τεσσαράκοντα ἀθανάτοις ὡς τοιοῦτος δὲ διορίσθη καὶ καθηγητὴς ἐν τῇ μεγάλῃ Σορβόννῃ, ἐν ἣ ὁ καθηγητὰὶ δέον νὰ ἔχωσι πτυχίον πλὴν τῶν μελῶν τῆς μεγάλης ἀκαδημίας, ἅτινα δύνανται νὰ διορισθῶσι καὶ ἄνευ πτυχίου. Ὁ Brunetiere λοιπὸν, περὶ οὗ πολλάκις ἐγένετο λόγος ἐν τῇ *Νεολόγῳ* Ἐβδομαδιαία Ἐπιθεωρήσει ἐπὶ ταῖς πέρυσι γενομέναις διαλέξεσιν αὐτοῦ «Περὶ τῶν ἐποχῶν τοῦ γαλλικοῦ θεάτρου», χωρὶς ν' ἀκολουθήσῃ πανεπιστημιακὰς σπουδὰς, ὡς ἡμεῖς λέγομεν, ἐγένετο κριτικὸς διάση-

μος, παρέσχε κύρος εἰς τοὺς λόγους αὐτοῦ, ἐξελέγη μέλος τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας, διορίσθη καθηγητὴς ἐν τῇ Σορβόννῃ καὶ τέλος ἐξελέγη διευθυντὴς ὑπὸ τοῦ δικητικῶν συμβουλίου τοῦ παγκοσμίου περιοδικῶν συγγραμμάτων *Revue des deux Mondes*, ἐνεκρίθη δὲ ἡ ἐκλογή αὐτοῦ ὑπὸ τῆς ἄρτι συνελευσῆς συνελεύσεως τῶν μετόχων τῆς εταιρείας τοῦ ἐνδόξου τούτου δεκαπενθημέρου περιοδικῶν συγγραμμάτων, ἐν ᾧ οἱ διαπρεπέστατοι τῶν ἀνδρῶν τῆς Γαλλίας γράφουσιν, ἐν ᾧ ἄλλοι τε καὶ ὁ Renan, ἵνα γνωστῶν μνημονεύσωμεν, τὰς πολυχρότους μελέτας αὐτοῦ «Περὶ τοῦ λαοῦ τοῦ Ἰσραὴλ» ἐδημοσίωσεν. Διδάσκων νῦν ἐν τῇ Σορβόννῃ, ὁ οὐ πρὸ πολλοῦ σοφὴν σειρὰν «Περὶ τῆς λυρικῆς ποιήσεως» διαλέξεων ποιησάμενος, ἀναπτύσσει μελέτην αὐτοῦ περὶ τοῦ συγγραφέως τῶν *Meditations sur l'Évangile*, τῶν *Sermons*, τῶν *Oraisons funèbres* τοῦ πολλοῦ θεολόγου Bossuet. Ἐν ᾧ δὲ χρόνῳ τὰ μαθήματα ταῦτα προὔκαλον τὴν γενικὴν προσοχὴν καὶ ὁ Brunetiere σὺν τῷ Bossuet ἐφέρετο ἐν τε τῇ δημοσιογραφίᾳ καὶ ἀνὰ τὰ στόματα πάντων, ἀνεγνωσκετο δ' αὖθις ὁ Bossuet, ἵνα κριθῇ ὁ Brunetiere, ἐπὶ τῶν διορισμῶν αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ δικητικῶν συμβουλίου ὡς διευθυντοῦ τῆς *Revue des deux Mondes*, ὁ δὲ διορισμὸς οὗτος προὔκαλεσε καὶ προκαλεῖ ἔτι ζητήματα ὡς ἐπικυρωθεὶς μὲν ὑπὸ γενικῆς συνελεύσεως, ἀλλὰ κατὰ πλειονοψηφίαν οὐχὶ παμψηφεί. Τοῦτο

στίχους θαυμασίους.» — «Τὰ ἄλλα προϊόντα τοῦ τελευταίου τοῦ βίου αὐτοῦ τμήματος, λέγει ὁ Κανέ, εἶναι κρᾶμα ἀδυναμιῶν καὶ ὠραιοτήτων.» Εἶναι μᾶλλον φανερόν, ὅτι ἂν οἱ καθηγηταὶ ἡμῶν δὲν προβαίνουνσι περαιτέρω, πράττουσι τοῦτο διότι κελῶς ἐννοοῦσιν ὅτι οὐδεμίᾳ περὶ τῶν προσφάτων τούτων διανοητικῶν καὶ ποιητικῶν προϊόντων γενικὴ γνώμη ἐσχηματίσθη εἰσέτι, καὶ ὅτι διὰ τὴν περίστασιν ταύτην λίαν φρόνιμος εἶναι ἡ συμβουλὴ «ἄφησε τὸν καιρὸν νὰ ἐπιτελέσῃ τὸ ἔργον αὐτοῦ». Ἐν τούτοις ἤδη ἀπαντῶσιν ἀποσπάσματα τινὰ τοῦ *Tromperou* ἔτους ἐν τοῖς Ἀνθολογίοις, πλείστοι δὲ καθηγηταὶ ἀρέσκονται ποιούμενοι κατὰ τὰ μαθήματα αὐτῶν ὑπαινιγμούς περὶ σελίδων τινῶν τῆς *Tέχνης τοῦ νὰ ἦναι τις πάππος*. Καθόσον ὅμως ἀφορᾷ εἰς τὰ *Ὀψιγενῆ ἔργα*, οὐδὲ μνησκῶν τούτων ποιούται, καὶ τοῦτο ὑπὸ δικαιοσύνης φερόμενοι, διότι παρὰ τὴν ὠραϊότητα στίχων τινῶν τῆς *Ὀλης Ἀέρας* (toute la Lyre) καὶ παρὰ θαυμάσιά τινὰ ἐπεισόδια τοῦ *Τέλου* τοῦ *Σατανᾶ*, τὰ σχεδιάσματα ταῦτα, πλήρη χασμάτων ὄντα καὶ μὴ περατωθέντα, οὐδὲν ἄλλο θὰ ἀποτελέσωσιν εἰμὴ μόνον συλλογὴν ἐγγράφων πρὸς χρῆσιν τῶν εὐρυμαθῶν ἐκείνων, οἵτινες θὰ ἤθελον νὰ μελετήσωσιν τὸ μυστικὸν τῆς ποιητικῆς ἐπεξεργασίας παρὰ τῷ ποιητῇ, ὃν μελετῶσι.

Διὰ τῶν μέχρι τοῦδε ἐκτεθέντων θὰ δυναθῶμεν ἤδη νὰ προμαντεύσωμεν τὸ φρονήμα, ὑπερὶ θὰ κρατήσῃ ἐν τῷ μέλλοντι, διότι παρέστημεν ἤδη κατὰ τὰς πρώτας φάσεις τῆς γενέσεως τοῦ φρονήματος τούτου. Τὸ ἐξῆς γεγονός ἐκπλήττει ἐκ πρώτης ὄψεως ἡμᾶς, ὅτι ἐξ ὅλων τῶν συγγραφέων τοῦ παρόντος αἰῶνος, οἵτινες ἔγραψαν πολλὰ ἔργα, μόνος ὁ Βίκτωρ Οὐγκώ εἶναι ἐκεῖνος, τοῦ ὁποίου ἅπαντα τὰ ἔργα καὶ αὐτὰ τὰ μετρίωτα μνη-

ἔτι μᾶλλον ἐξαιρεῖ τὴν ἀξίαν τοῦ διασήμου φιλόλογου, τοῦ ἄνευ πτυχίου.

Ἀποδείκνυται λοιπὸν ἐκ τῶν περὶ Brunetiere ρηθέντων ὅτι οὐχὶ τὰ πτυχία δημιουργοῦσι τοὺς ἄνδρας, ἀλλ' αὐτοὶ ἑαυτοὺς καὶ ὅτι δύνανται νὰ υπερβάλωσι μὴ ἔχοντες ἔχοντας πτυχία, ν' ἀναδειχθῶσι, νὰ δοξασθῶσι. Ταῦτα λέγοντες οὐδαμῶς διανοούμεθα ν' ἀρνηθῶμεν τὴν ἀξίαν τῶν διδακτορικῶν πτυχίων, ἀλλὰ νὰ ὑποδείξωμεν ὅτι εἰς οὐδὲν δύνανται νὰ λογισθῶσιν ἐπιδεικνύμενα ἁπλῶς ἄνευ ἐργασίας ἀτομικῆς καὶ ὅτι ἡ ἀτομικὴ ἐργασία εἶνε κρείστων τῶν διπλωμάτων. Ἀναριθμητοὶ εἰσιν οἱ μὴ ποιησάμενοι πανεπιστημιακὰς σπουδὰς, ἀλλὰ διαπρέψαντες ὡς συγγραφεῖς, ὡς ποιηταί, ὡς φιλόσοφοι κλπ. Μὴ καυχᾶσθω λοιπὸν ὁ καυχώμενος ἐπὶ τῷ πτυχίῳ αὐτοῦ, ἀλλ' ἐπὶ τῇ ἀτομικῇ αὐτοῦ ἀξίᾳ, ἐπὶ τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ ἐργασίᾳ. Τὸ πτυχίον ἄνευ τούτων ἐστὶ χάρτης καὶ οὐδὲν πλέον.

Ἐχομεν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν τὸν ἀριθμὸν 22 τῆς τριμηναίας Ἀπριλίου—Ἰουνίου 1893 τοῦ περιοδικῆς συγγράμματος τοῦ ἐν Παρισίοις *Πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν ἐν Γαλλίᾳ* Συλλόγου (*Association pour l'encouragement des études Grecques en France*). Τὸ τεῦχος τοῦτο τῆς λίαν ἐνδιαφε-

μονεύονται ἐν ταῖς σημειώσεσι τῶν διδακτικῶν βιβλίων, ἂν δὲ λάθωμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι τοιαύτη τιμὴ δὲν ἀποδίδεται πλέον οὔτε εἰς τὸν Λαμαρτινον, οὔτε εἰς τὸν Γκωτιέ, οὔτε εἰς τὴν Γεώργιον Σάνδ¹, δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν ὅτι τὰ *Ἀπαντα* αὐτοῦ θὰ εὐρίσκωντα ἐπὶ πολὺ εἰσέτι ἐν πάσῃ καλῶς κατηρητισμένη βιβλιοθήκῃ. Καὶ διὰ τὰ ἔργα τοῦ Βίκτωρος Οὐγκώ θὰ συμβῆ ὅ,τι συνέβη καὶ διὰ τὰ ἔργα τοῦ Βολταίρου, ἐξ ὧν μόνον τὰ κυριώτατα ἔργα ἀναγιγνώσκονται νῦν ἐπιμῶνως, ἄτινα ὅμως πάντοτε ἐπιθυμοῦμεν νὰ ἔχωμεν πρόχειρα, ὅπως ἀνοίγωμεν ταῦτα κατὰ τύχην ἐν στιγμῇ εὐκαιρίας, βέβαιοι ὄντες ὅτι ἐν τούτοις θὰ προβῶμεν εἰς περιέργους ἀναδιφήσεις καὶ ἀνακαλύψεις. Τούναντίον εἰς τὰς μετριοτέρους τῶν βιβλιοθηκῶν θὰ ἐπιβάλληται ἡ ἐκλογὴ τόμων τινῶν, δυνάμεθα δὲ νὰ διαβλέπωμεν γενικῶς ἐκ ποίων ἔργων θὰ ἀποτελῆται ἡ ἐκλογὴ αὕτη. Πρὸς τοῦτο ἀρκεῖ νὰ σημειώσωμεν τοὺς τίτλους τῶν ἔργων, ἄτινα οἱ καθηγηταὶ ἡμῶν ὁμοφώνως ἐπαινοῦσι καὶ ἐξ ὧν λαμβάνουσι κατὰ προτίμησιν τὰ πλείστα τῶν τεμαχίων. Τὰ ἔργα ταῦτα εἶναι: *Τὰ Ἀνατολικὰ ἄσματα*, τὰ *Φθινοπωρινὰ φύλλα*. Αἱ ἀκτῖνες καὶ *Σκιαί*, τὰ *Ἄσματα τοῦ Ἀνκαυροῦς*, αἱ *Μύχιαι φωναί*, αἱ *Μελέται*, ἡ *Παράδοσις τῶν αἰώνων*, αἱ *Τιμωρίαι*, τὰ *Ἀράματα*, ἡ *Παραγία τῶν Παρισίων*. Ἵσως μάλιστα ἀναγνώσταί τινες θὰ προσέθετον εἰς ταῦτα τοὺς *Ἀθλοῦς*, τὸν *Γελῶντα ἄνθρωπον*, τὸν *Τορκομεμάδαρ*, τὴν *Τέχνην τοῦ νὰ ἦναι τις πάππος*, ἧτοι ἐν ὅλῳ εἰκὸς τόμων.

Μετὰ τὰς παρατηρήσεις ταύτας οὐδὲν ἄλλο ὑπολείπεται ἡμῖν, εἰμὴ μόνον νὰ ζητήσωμεν παρὰ τῶν συγ-

1) Ἦτοι τῆς κυρίας Δυδεβάντης (Aurore Dupin baronne Dudevant), τῆς εὐγλωττοτέρας καὶ εὐφυσέτερρας τῶν γάλλων λογογράφων τοῦ παρόντος αἰῶνος (1804—1876).

ρούσης ἡμῖν *Revue des études Grecques* εἶχει τὸν κανονισμὸν τοῦ Συλλόγου, τὰ μέταλλα αὐτοῦ, τὰς διαρκεῖς συνδρομὰς τῶν ἑλληνικῶν μνημείων, τὰ πρακτικὰ τῆς γενικῆς συνελεύσεως τῆς 6 ἀπριλίου 1893, ἐν οἷς φέρονται ὁ λόγος τοῦ προέδρου τοῦ Συλλόγου κ. Henry Houssaye, τοῦ γραμματέως κ. Paul Girard, καὶ ἡ ἐκθεσις τῆς διαχειριστικῆς ἐπιτροπῆς. Ἐν τῷ φιλολογικῷ δ' αὐτοῦ τμήματι φέρονται αἱ ἐξῆς πραγματεῖαι: Theodore Reinach: Ἐπιγραφαὶ Ἰάσου (ἐκ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ Μουσείου): Félix Moreau: Αἱ πολιτικαὶ συνελεύσεις κατὰ τὴν Ἰλιάδα καὶ Ὀδύσειαν. W. M. Ramsay: Μικρασιανά. Ἐν δὲ τῷ τμήματι τῶν Ἰπομνημάτων καὶ τῶν Κειμένων τὰ ἐξῆς: T. R.: Τὰ νέα ἀποσπάσματα τῆς Ἑκάλης. Paul Lezay: Τὸ χειρόγραφον τοῦ εὐαγγελίου τοῦ Πέτρου. Émile Legrand: Κανὼν εἰς τὸ ἐγκώμιον τοῦ Πατριάρχου Εὐθυμίου Β'. Paul Tannery: Ἀποσπάσματα Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ (συνέχεια). Τέλος ἐν τοῖς Χρονικοῖς: Ἐπιγραφικὸν Δελτικὸν ὑπὸ T. Reinach, ἀνταπόκρισιν ἐξ Ἑλλάδος ὑπὸ X., πρακτικὰ τοῦ Συλλόγου, βιβλία προσνεχθέντα αὐτῷ καὶ βιβλιογραφίαν.

Παραθέχαμεν ἐνταῦθα τὸν πίνακα τῶν περιεχομένων ἵνα δεῖξωμεν ὅποσα τὰ ἐνδιαφέροντα ἐν τῷ συγγράμματι τοῦ Συλλόγου τούτου ὑπάρχουσι, νὰ κακωτηρήσωμεν δὲ μετὰ λύπης ὅτι ὁ ἀ-

γραφῶν τῶν μικρῶν τούτων βιβλίων γενικὴν τινὰ κρίσιν περὶ τοῦ πνεύματος τοῦ Βίκτωρος Οὐγκώ. Εἰς τὴν ἐρώτησιν ἡμῶν ταύτην ὁ Γκαζιὲ ἀπαντᾷ ὅτι ὁ Βίκτωρ Οὐγκώ, αἰσχυρότερος τοῦ Λαμαρτίνου τυγχάνων, κέκτηται πράγματι βιβλίον, ἢν θὰ προετιμῶμεν νὰ ἐβλέπομεν μετριαζομένην διὰ πολλῆς λογικότητος καὶ διὰ μεγάλῃς φρονήσεως, ὡς καὶ ἡ τοῦ Βοσουέτου καὶ ἡ τοῦ Ρακίνας.» Ὁ Πετι Δεζουλεβίλ ἀνκηρύττει αὐτὸν «τὸν ἀνώτατον τῶν ποιητῶν τοῦ 19' αἰῶνος.» Ὁ δὲ Δουκρὸ λέγει: «Ἐψοῦται ὡς γιγάντειος δρῦς, ἥς τὸ πυκνὸν φύλλωμα ἐκάλυπεν ἐπὶ ἐξήκοντα ἔτη διὰ τῆς σκιᾶς αὐτοῦ τὰ πάντοτε ἀναγεννώμενα ἄνθη τῆς γαλλικῆς διανοίας.» Ἀφ' ἐτέρου καὶ ὁ Κζέν λέγει: «Ὁ Βίκτωρ Οὐγκώ ἀπέθανε καταλείπων τὴν φήμην μεγίστου λυρικοῦ καὶ ἐπικοῦ ποιητοῦ τῶν νεωτέρων χρόνων, καὶ ποιητικῆς διανοίας ἐκτάκτου, πεπραιοκισμένης δι' ἀφθόνων χαρακτηρισμάτων καὶ πλουσιωτάτης πασῶν, ὅσας ποτὲ παρήγαγεν ἡ Γαλλία». Τέλος δὲ καὶ ὁ κ. Δουμὴ αὐτός, καίπερ ἐπιφυλακτικῶς ἐκφραζόμενος περὶ τῶν δραμάτων αὐτοῦ λέγει: «Ἐπῆρξεν εἰς τῶν μεγίστων ἡμῶν λυρικῶν ποιητῶν εἶναι δὲ ὁ μόνος ἐν τῷ ἔπει ἐπιτυχῶν.»

Οὕτω μετὰ ἐπταετείς ἐπι κρίσεις, ἀντεγλήσεις καὶ ἀντιφατικὰς γνώμας, ἐξάψεις ὀργῆς καὶ διαμάχας, πάλιν ὁ Βίκτωρ Οὐγκώ παραμένει ὀρθίος ἐν μέσῳ τῆς δόξης αὐτοῦ, ὅπως καὶ κατὰ τὴν στιγμὴν τοῦ θανάτου αὐτοῦ. Ὅπως γραμμὰς ἔγραψαν καὶ ὅπως σελίδας ἐπλήρωσαν εἰς μάτην οἱ θεωρητικοί! Ἄλλὰ μήπως τὸ αὐτὸ δὲν ἐγένετο καὶ πάντοτε; Οἱ λεπτεπίλεπτοι τῶν ζητημάτων ἐξεταστὰ μετὰ τῆς ἐιδικῆς αὐτῶν ἀγωγῆς, τῶν συστηματικῶς μορφωθέντων πνευματικῶν αὐτῶν συνηθειῶν, τῶν προλήψεων τῆς διανοητικῆς αὐτῶν τάξεως, καὶ τῆς ἀπαθείας μεθ' ἧς ἐξονυχίζουσιν οὕτως εἰ-

πεῖν τὰ συγγράμματα τῶν ἄλλων, εἶναι κατὰ βάθος οἱ μᾶλλον προκατεληγμένοι καὶ οἱ ἥκιστα ὀξυδερκεῖς τῶν κριτῶν. Οὐδέποτε σχεδὸν ἡ διαρκὴς φήμη μορφοῦται ἐν ταῖς συναθροίσεσιν αὐτῶν, ἤτοι ἐν ταῖς αἰθούσαις, ἀκαδημαίαις, λέσχαις καὶ γραφείοις ἐφημερίδων. Ἡ τοιαύτη φήμη γεννᾶται καὶ ἀναπτύσσεται ἐν τῷ ἐλευθέρῳ ἄρει, ἐν τῇ συνειδήσει, ἢ ἂν θέλητε ἐν τῇ ἀσυνειδησίᾳ τοῦ πλήθους, μεταξὺ τοῦ πολυποικίλου ὄχλου, ὅστις πρὸ ἑκατὸν ἐτῶν ἐθεωρεῖτο ἔχων περισσότερον πνεῦμα ἢ ὁ Βολταίρος. Ἡ γνώμη ὀλιγαριθμῶν ἐξονυχιστῶν οὐδὲν δύναται ἀπέναντι τῆς ὁμοφώνου καὶ γενικῆς ἰδέας. Ὅπως μετὰ ἐπταετείς ἐπιθέσεις δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἐλαττώσῃ τὴν ἀξίαν τοῦ Βίκτωρος Οὐγκώ, οὕτω καὶ μετὰ εἰκοσαετείς πανηγυρικοὺς δὲν κατώρθωσαν νὰ ἀναζωπυρήσωσι ὑπὲρ τοῦ Λαμαρτίνου τὸν σεβασθέντα ἐνθουσιασμόν. Καθ' ἣν στιγμὴν ὁ αἰὼν ἡμῶν περατοῦται, ἰδοὺ ὅτι τέσσαρες τῶν κατ' αὐτὸν ἀμασάντων συγγραφέων φαίνονται ἐπιπλέοντες βαθμηδὸν ὑπὲρ τοὺς ἄλλους, ἀδιαφιλονεικῆτοι καὶ ἀθωωθέντες ἀπὸ τῶν ἐλλείψεων, αἵτινες ἀπεδίδοντο αὐτοῖς, εἰσδύοντες δὲ καὶ εἰς τὰς ἐλαχίστας τῶν βιβλιοθηκῶν καὶ ζῶντες ἐν τῇ μνήμῃ ἡμῶν τόσον ζωηρῶς, ὥστε φαίνεται ὅτι αἱ ἐπερχόμενοι γενεαὶ ἐν τῷ προσώπῳ αὐτῶν θὰ χαιρετήσωσι τὰς τέσσαρας μεγάλας φιλολογικὰς τῆς ἐποχῆς ἡμῶν δυνάμεις. Ὁ εἰς ἐκ τούτων, ὁ Βίκτωρ Οὐγκώ, ὑπῆρξεν ὁ μᾶλλον πάντων τῶν συγγρόνων αὐτοῦ ποιητοῦ περιφρονηθεὶς ὑπὸ τῶν καλαισθητικῶν φιλολογικῶν κριτῶν· οἱ ἄλλοι τρεῖς, ἤτοι ὁ Μισελέ, ὁ Μπαλζάκ, καὶ ὁ Δουμάς, συγγάκις καταφρονηθέντες, ἐνίοτε δὲ καὶ παραγνωρισθέντες, οὐδὲ μέλη τῆς Ἀκαδημίας ἐγένοντο, ἀπέθανον δὲ μὴ ἰδόντες τὰ ἔργα αὐτῶν γενόμενα ἀποδεκτὰ ἐν τῇ ἀνωτέρᾳ φιλολογίᾳ.

RAOUL ROSIÈRES.

N. ΜΟΣΧΟΠΟΥΛΟΣ.

ριθμὸς τῶν ἐνταῦθα μελῶν αὐτοῦ ὁσημέραι ἀραιοῦται. Πολλοὶ τῶν ἡμετέρων ἠδύνατο νὰ ἐγγραφῶσιν ἀντὶ 10 φρ. ἐτησίως μέλη τοῦ Συλλόγου τούτου τοῦ ὑπὸ πάσας τὰς ἐπόψεις ὠφελίμου ἡμῶν. Ἐκτενεστέρα ἀνάλυσις τῶν περιεχομένων τοῦ τεύχους, γενησομένη ἐν ἐπομένῳ φύλλῳ, θὰ καταδείξῃ ἔτι σαφέστερον τὴν σημασίαν τῆς Association pour l'encouragement des études Grecques.

* *

Ἴνα κρίνωσιν οἱ ἡμέτεροι ἀναγνώσται τ' ἀποτελέσματα τοῦ φιλιῶ τοῦ κ. Ψυχάρη ἐν Ἀθήναις, παρατίθεμεν ἐνταῦθα ἀποσπασμα δημοσιεύματός τινος ἐν τῇ Ἐστῖα ὑπὸ τοῦ κ. Καρκάβιτσα.

«Μωρὲ τί βορριᾶς καὶ θρακιᾶς μοῦ λέτ' ἐμένα! εἶπεν ὁ Γιαννὶδὸς ὁ Χούργουλας, τί βορριᾶς καὶ θρακιᾶς μοῦ λέτ' ἐμένα! . . . Ἄκου ποῦ στὸ λέω· τῆς φουρτούνης τοῦ Καθουμαληᾶ δὲν τῆς κάνουν ἀνέμοι . . .

— Ἄμ ποιὸ τῆς κάνουν;

— Ποῖα τῆς κάνουν; Ἐγὼ νὰ σοῦ εἰπῶ ποιὸ τῆς κάνουν. Ὅχι, σοῦ λέει, εἶνε χοντροὺς κάθος καὶ γύνει τὸ βουνὸ κ' ἔρχετ' ὁ θρακιᾶς ἀπὸ πάνου καὶ βγάξουν ἀψάδα οἱ Βελανιδιώτισσες.

κολοκίθια! Μωρὲ τῆς φουρτούνης τοῦ Καθουμαληᾶ δὲν τῆς κάνουν ἀνέμοι . . .

— Μὰ ποὶ τῆς κάνουν, διάολε, πές μας λοιπόν! ἐφώναξεν ἀνυπόμονα Ἀλέξης ὁ Σκιαθίτης πάντα ἀράθυμος . . .

Ὁμολογουμένως· οὐχὶ καλὴν ἰδέαν τοῦ φιλιῶ παρέχουσι τὰ προτόντα ταῦτα.

* *

Τρεῖς ρῶσοι συγγραφεῖς ἀπέβισαν ἄρτι οἱ ἐξῆς: Ὁ Νικόλαος Ἀσσάρουμφ (γεν. τῷ 1820), συγγραφεὺς κωμωδίας ἐπιγραφομένης ἡ *Mascarade* καὶ πολλῶν μυθιστοριῶν, ὁ Ἀλέξιος Πλετσσέιφ, θανὼν ἐν Πεκρίσσις, μεταφραστῆς τοῦ Ἀἴνε, τοῦ Ρενάν καὶ τῶν γερμανῶν ρομαντικῶν καὶ ὁ Ἀλέξιος Ἀπουχτίν, φίλος τοῦ Τουργκένεφ, συγγραφεὺς μικρᾶς συλλογῆς ποιημάτων δημοσιεύσεως τῷ 1886, καταλαβούσης δὲ θέσιν ἐν τοῖς ἀριστουργήμασι τῆς νεωτέρας ρωσικῆς ποιήσεως.

O. A.

γαῖον σχεδὸν ἄκρον τὸν μέγαν ἰστόν, ἥκιστα ὑψηλόν, οὐ τὸ ἐξ ἰνδοκαλάμου ἐπικριον ἰστίον ἐσχημάτιζεν ὑπερμέγεθος τόξον ὑπερβαῖνον κατὰ τὰ δύο ἄκρα τὸ μῆκος τοῦ σκάφους· μικρότερός τις ἕτερος ἰστός ὑπῆρχεν ἐν τῇ πρύμνῃ, ὅτε δὲ τὰ δύο ἰστία ἦσαν ἀναπεπταμένα τὸ πλοῖον εἶχε πόρωθεν τὴν ὄψιν τῆς φανταστικῆς κουφότητος τῶν θαλασσιῶν πτηνῶν, ὧν ἅπαν τὸ σῶμα φαίνεται οἰοεὶ ἐκ τῶν πτερυγῶν συγκείμενον. Ἐπὶ τῆς πρόρας ὑπὸ τὰ ἰστία συγκυπτόμενον, ὀγκῶδες καὶ ἀβακοειδὲς ἐπεδείκνυτο κτίριον, ὑπὸ σειρᾶς παραθύρων διακοπτόμενον, ὑπερθεν δὲ τοῦ ὁποῦ ἐξετείνετο ἀνδρῶν σκινοσκεπῆ σχηματίζον σκιάδα.

Εἰς τὸ ξύλινον τοῦτο μέλαθρον εἰσῆγε δίφυλλος θύρα πρὸς τὴν πρόραν ἀνοιγομένη, ἔχουσα δὲ δεξιόθεν καὶ ἀριστερόθεν κλίμακας ἀναγούσας εἰς τὸ ἄνδρον. Ἐσωτερικὸς διάδρομος, ἐφ' οὗ ἵνοίγοντο τὰ δωμάτια, ἦγεν εἰς τὴν τοῦ ἐστιατορίου αἰθούσαν κατέχουσαν ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τὸ πλάτος τοῦ πλοίου. Περαιτέρω πρὸς τὴν πρύμναν διαμέρισμα ὅλως κεχωρισμένον ἐχρηστέμενον ὡς γυναικωνίτης, ἐν ἣ περιπτῶσει, σπανίᾳ ἄλλως, τοῦ πλοίου ἐπέβαιναν μουσουλμανικὴ οἰκογένεια. Δευτέρα κλιμαξ εἴφερεν ἀπὸ τοῦ γυναικωνίτου τούτου ἀμέσως εἰς τὸ ζεύγμα ἐφ' οὗ ἴστατο ὁ πηδαλιούχος. Τὸ πλῆρωμα, συγκείμενον ἐκ δώδεκα ἀνδρῶν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ ρεῖσιν ἐσκήνου ἐν ὑπαίθρῳ κατὰ τὸ ἔμπροσθεν μέρος. Ἐλαφρὸν τέλος ἀκάτιον παρκολοῦθει ρυμουλικούμενον διὰ πᾶν ἐνδεχόμενον καὶ πρὸς ἀπόβαθιν κατὰ τὰ ἀσθεῖα μέρη.

Τῆς Νέφεθ υς ὡς ἐπικουροὶ συνεπέβησαν εἰς ὑπερέτης, μία θαλαμπύλος, εἰς μάγειρος καὶ ὁ διεργμνεύς. Ὁ Σενάκ, τὰ καθύκοντα ἐφοπλιστοῦ ἐκπληγῶν, ἐπεστάτησεν εἰς τὴν ἀνακαινίδιν τῶν σιπνωμάτων καὶ τῶν πλειστῶν ἐπίπλων. Τὰ ἐπιτραπέζια καὶ λοιπὰ ὀκεῖα καὶ τὰ τοῦ ἱματισμοῦ προήρχοντο ἐκ τῆς οἰκίας τῶν Κιλλιάν. Μόνος ὁ ἐπὶ τοῦ Νεῖλου ταξειδεύσας δύναται νὰ γνωρίσῃ κατὰ ποίους ὄρους δύναται νὰ ἐπιτευχθῆ τὸ ἰδανικὸν τοῦ ἀνέτου πλοῦ· ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου, ὡς ἡ μουσικὴ εἶναι τῶν ἤχων ὁ δαπανηρότατος, οὕτω καὶ ὁ διὰ δαχαβία ες πλοῦς εἶναι ὁ δαπανηρότατος πάντων.

Ἡ Θηρεσία δὲ Κιλλιάν, ὅσον καὶ ἂν ἦτο ἐπιφυλακτικὴ, ἀφῆκε κραυγὴν θαυμασμοῦ πατήσασα τὸν πόδα εἰς τὴν Νέφεθ υν καὶ εἰσελθοῦσα εἰς τὸ πλωτὸν οἰκῆμα, ἐν ᾧ ἔμελλε νὰ διέλθῃ δύο μῆνας. Πράγματι οὐδέποτε ἐρωτομανῆς θαλαμπύλος πλειονὰ κατέβαλλε φροντίδα πρὸς ἐγκατάστασιν τῆς ἀνάσσης αὐτοῦ, εἰς βαθμὸν μάλιστα ὥστε ἡ μέλλουσα μοναχὴ ἐξεπλάγη ταραχθεῖσα. Ἐν τῇ αἰθούσῃ, ὅτε εἰσῆλθεν, οἱ ἀνθοκόμοι μόλις εἶχον τελειώσει τὴν ταξιθετίσιν πρασιᾶς ἀνθέων, ἅπερ ἐν Παρισίοις θὰ ἐτιμῶντο ἀντὶ χιλίων τούλάχιστον φράγκων. Τῆς Θηρεσίας οἱ ρῶθωνες διεστάνθησαν ὡσεὶ πρὸς ἀπόδειξιν ὅτι δὲν ἦτο ἀναίσθητος εἰς τὴν εὐωδίαν ἐκείνην. Ἐν τούτοις προσετανεύζουσα τὸν Σενάκ εἶπεν αὐτῷ ἐν εἰδει προσειδοποιήσεως :

— Σὰς εὐχαριστῶ, κύριε, διότι τόσον ὥραϊα διεκομῆσατε δι' ἀνθέων τὸ οἰκῆμά μας, ἀλλὰ, ὅσον τὸ κατ' ἐμέ, ἡ τοιαύτη πολυτέλεια εἶναι περιττή,

διὰ νὰ μὴ εἶπω τι πλεῖστον. Νομίζω ἄλλως ὅτι ἐγνωρίζετε τοῦτο.

Ὁ Ἀλδέρτος ἀπήντησε μετὰ πολλῆς ἀπαθείας :

— Φαίνεται, δεσποινίς, ὅτι ἀγνοεῖτε τὰ ἔθιμα τῆς χώρας. Ὅταν γὰρ δαχαβία ἀποπλήρῃ, ὑπάρχει ἐδῶ ἡ ἰδέα ὅτι οἱ ἐναντιοὶ ἀνεμοὶ ἐξορκίζονται καθ' ὄλον τὸ ταξείδιον, ὅταν πληρωθῆ δι' ἀνθέων τὸ πλοῖον. Κατὰ συνέπειαν, εἰς τὸν ρεῖσιν ὀφείλονται εὐχαριστία. Ἐὰν ὅμως τὰ ρόδα σὰς φέρωσιν ἡμικρανίαν...

Ἐν μόνον νεῦμα ἀνέμενον ὅπως ρήρη εἰς τὸν ποταμὸν ὅλα ἐκεῖνα τὰ ἄνθη. Ἀλλ' ἡ Θηρεσία προσεποιήθη ὅτι εἶχεν ἀλλαχοῦ τὴν προσοχὴν αὐτῆς, καὶ οὐδεὶς πλέον περὶ ἀνθέων ἐγένετο λόγος. Μετὰ πέντε λεπτά ὅμως εἶδε μακρόθεν τὸν Σενάκ δίδοντα χρήματα εἰς τοὺς ἀνθοκόμους.

— Ὡ! τί ψεύστης! διανοήθη. Τί κακὸν ἐλάττωμα! Ὁ ἄνθρωπος, ἔστω καὶ πρὸ τοῦ θανάτου, δὲν πρέπει νὰ ψεύδεται. Τί λοιπὸν φοβεῖται αὐτός;

Ἡ Νέφεθ υς ἀπῆγεν ὑπὸ δροσοδόλον πνεῦμα βορείου ἀνέμου ταχυπλοοῦσα ἐν μέσῳ τοῦ μεγάλου ποταμοῦ. Ὅτε ὁ κιτρινωπὸς τῷ Μουκατὰμ λόφος ἐγένετο ἄφαντος ὀπισθεν τῶν φοινίκων τῆς Χελούας, ὁ Ἀλδέρτος ἀνέπνευσεν αἰσθανόμενος ἀνακουφισίν, καθ' ὅσον ἐθεώρει τοῦ λοιποῦ ἑαυτὸν ἐξησθαλισμένον κατὰ πάσης μετὰ τῆς Κλοτιλίδης συναντήσεως.

Τὴν πρώτην τοῦ πλοῦ ἡμέραν οἱ ξένοι ἠσχολήθησαν εἰς τὰ τῆς ἐγκαταστάσεως. Ἡ Θηρεσία καὶ ἡ μίστρος Κρόου οὐδόλως ἐξῆλθον τοῦ διαμερίσματος αὐτῶν, ὅπερ ὁ μαρκήσιος ἀπεκάλει ἦδη χαρέμιον, πρὸς μεγίστην τῆς Ἰρλανδοῦς δυσαρέσκειαν. Ἡ δεσποινίς δὲ Κιλλιάν ἀπεφάσισεν ὅπως διάγουσα ἐπὶ τοῦ πλοίου μονήρη ὅπως βίον ὑμδαμίαν εἰς τὸν Σενάκ παράσχη ἀφορμὴν πρὸς ἠδολογίας. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐπεῖσθη ὅτι οὐδεμίαν εἶχε νὰ φοβηθῆ ἐνόχλησιν ἐκ τῆς συνδιαιτησεως. Ἐκτὸς τῶν γευμάτων ἔβλεπε τὸν Ἀλδέρτον τόσον σπανίως ὅσον ἐπιβάτης πρώτης θεσεως τοὺς θερμαστὰς ἀτμοπλοίου. Ὅσάκις ἀνῆρχετο εἰς τὸ ἄνδρον διὰ τῆς κλίμακος τοῦ χαρέμιου, ἔβλεπε συχνὰ τὰ γῶτα τοῦ νέου, ὅστις διὰ τῆς ἄλλης κλίμακος κατέβαιναν· οὐδέποτε εὐρίσκει αὐτὸν ἐν τῇ αἰθούσῃ ὁσάκις μετέβαιναν ἐκεῖ ἢ πρὸς κλειδοκύμβαλον ἢ πρὸς συμπλήρωσιν ἰχνογραφήματος ἐξ ὧν κατὰ τὸν πλοῦν διεγράφευ.

Ἄλλως δὲ καὶ ἐκεῖνος ἐπεζήτει πᾶσαν εὐκαιρίαν ὅπως ἐξέλθῃ τοῦ πλοίου. Ὅσάκις ἡ Νέφεθ υς ἠγκυροβόλει πρὸ τινος χωρίου ὅπως ὁ μάγειρος προμηθευθῆ γάλα ἢ ὀρνίθια ἢ ὡά, ὁ Ἀλδέρτος πρῶτος διὰ τῆς λέμβου ἐξήρχετο φέρων τὸ τυφέκιον καὶ πυροβολῶν κατὰ τῶν ὀρτύγων, τῶν περδίκων καὶ αὐτῶν τῶν μικρῶν ἐρωδιῶν, τῶν ἱερῶν πτηνῶν διὰ τοὺς φελλάχους, λίαν ἐκ τούτου σκανδαλιζομένους. Ἀλλ' οὐδὲν ἄλλο ἢ τὸ κυνήγιον τοῦτο ἐφαίνετο διαλογιζόμενος, ἐκτὸς ἐὰν ἡ ἀγκυροβολία ἐγένετο πρὸ τινος σπουδαίου ἐρειπίου ἢ ἀπέναντι ἐνός τῶν ἐνταφίων ἄντρων, ἅπερ τοσοῦτον συνεχῶς ἀπαντῶσι διορωρυγμένα ἐντὸς τῶν περιβαλλόντων τὸν ἄνω Νεῖλον βραχῶδων τοίχων. Ἐν τοιαύτῃ περιπτῶσει ὁ Ἀλδέρτος καταλιπάνων ἐν τῷ δωματίῳ τὴν κυνηγετικὴν αὐτοῦ ἀποσκευὴν, ἐλάμβανε μεθ' ἑαυτοῦ τὸ λεύκωμα καὶ τὸ ἑσπέρας ἐν τῇ τραπέζῃ ἐπεδείκνυε κύ-

κλω τὰ ἰχθυογραφήματα αὐτοῦ, ἄπερ ἦσαν πολλακίκα ἀτελῆ. Μίαν ἡμέραν ὁ Χριστιανὸς τῷ εἶπε·

— Διατί δὲν ἔμεινας ἡμίσειαν ὥραν πλείωτερον;

— Ἀλλὰ τοῦτο θὰ ἦτο ἐγωϊστικώτατον, ἀπάντησεν ὁ Ἀλδέρτος. Σὺ ὡς ἐκ τοῦ καμάτου δὲν γρέπει νὰ ἐξέλθῃς τοῦ πλοίου, θὰ ἦμιν δὲ ἀσυγκώρητος ἐὰν ἐβράδυνα τὴν ἀφίξιν μας εἰς Λουξώρ, ὅπου θὰ ἦσαι ὀλιγώτερον ὑποβεβλημένος εἰς τὰ τροφυλακτικὰ μέτρα.

Ἔτε ὁ Κιλλιὰν εὐρέθη μόνος μετὰ τῆς ἀδελφῆς, εἶπεν αὐτῇ.

— Ἐὰν ἐπρόκειτο περὶ πάσης ἄλλης ἐκτὸς σου, θὰ παρεκάλουν τὸν Σενάκ νὰ σὲ συμπααραλαμβάνῃ ἐνίοτε ἀποβαίνων μετὰ τῆς μίστρης Κράου. Ἀλλ' ἐφοβήθην μὴ σε δυσαρεστήσω προβαίνων εἰς τοιοῦτο τόλμημα.

— Καὶ ἐπραξας λίαν καλῶς, ἀπάντησεν ἡ Θηρεσία.

Κατὰ βάθος ὅμως ἐξεπλήσθητο ὅτι ὑπὸ τοῦ Σενάκ δὲν ὑπεβλήθη αὐτῇ τοιαύτη πρότασις, ἦν ἄλλως ὁ ἀπέκρουε· κατενόει ὁσμημέραι ὀλιγώτερον τί συνέβαιναν ἐν τῷ πνεύματι τοῦ παραδόξου ἐκείνου ἀνθρώπου.

Δὲν εἶχον φθάσει εἰς Σουότ, καὶ ὁ ἐπὶ τοῦ Νείλου πλοῦς, ὃν λεληθότως ἀνεπλάσθητο ὡς ψαυδρὰν ἐορτήν, ἐφαίνετο νῦν εἰς αὐτὴν ἀπογορευτικὸς φανατισμὸς. Καὶ εἶχε μὲν τὸ εὐτύχημα τοῦ παρίστασθαι εἰς τὴν καθ' ἡμέραν νεκρανάστασιν τοῦ ἀδελφοῦ, οὐ τὰς δυνάμεις ἕκαστον βῆμα πρὸς νότον ἐφαίνετο ἐνισχύον· ἀλλὰ δὲν εἶχε τὸ δικαίωμα τοῦ ἀποδιδόναι ἑαυτῇ τὴν ἀξίαν τοῦ ἀποτελέσματος τούτου, ἥτις ἀνῆκε πᾶσα εἰς τὸν Σενάκ, καθ' ὅσον ἄνευ αὐτοῦ οὐδέποτε ὁ Χριστιανὸς θὰ ἐφευγεν ἐκ Καίρου.

Ἀλλως δὲ, ὁ Κιλλιὰν ἐφαίνετο διατεθειμένος ν' ἀπολαύσῃ τῆς ἀναρρώσεως ταύτης ὑπὲρ ἑαυτοῦ μᾶλλον ἢ ὑπὲρ τῶν ἄλλων. Ὅτε τὴν πρωΐαν ἠδύνατο νὰ εἶπῃ ὅτι ἐκοιμήθη καλῶς, ἢ ὅτε τῷ ἐγίνετο παρατήρησις περὶ τῆς ἀνακτιθείσης ὀρέξεώς του, εὐχερῶς κατεφαίνετο ὅτι ἠδιαφόρει ὅλως περὶ τῶν μουμίων τῆς Κυνοπόλεως, περὶ τῶν τοιχογραφιῶν τοῦ Βένι Χασάν καὶ περὶ τῶν ρωμαϊκῶν ἐρειπίων τῆς Ἀντινόης· ἐφαίνετο μάλιστα καὶ αὐτὴν τὴν κλῆσιν τῆς ἀδελφῆς λησιμονήσας. Οὐδένα πλέον περὶ αὐτῆς ἐποίητο ὑπαιτιγμόν, ἢ δ' εὐθυμία αὐτοῦ ἐξηρητητο ἀποκλειστικῶς ἐκ τῆς ταχύτητος τῆς Νέφθου ος. Ὁσάκις ἀντίπρωρος ἄνεμος ἠνάγκαζεν αὐτὴν νὰ σταθμεύῃ παρὰ τὴν ὄχθιν, ἐγίνετο νευρικός καὶ ἐβλεπε τὸ βαρόμετρον μετὰ τῆς ἀνυπομοννδίας πλοιαρχοῦ, οὗ ἡ τύχη ἐξηρητηται ἐκ τῆς ταχείας ἀφίξεως τοῦ φορτίου. Ὅτε ἐν καιρῷ ννεμίας τὰ ἰστία χαλαρῶς ἀνέπιπτον καὶ τὰ τέκνα τῆς Νουβίας προώθουν τὸ σκάφος σπινρίζοντα ἐπὶ τοῦ ὄρειχαλκίνου αὐτῶν στήθους τὸ ἐν τῇ ἰλῦϊ τοῦ ποταμοῦ βυθιζόμενον μακρὸν ἔγχος, ὁ Κιλλιὰν ἴστατο ἐπὶ τοῦ ἄνω καταστρώματος δρόκας γροσίων δεικνύων εἰς τοὺς ναύτας ὅπως ἐνθαρρύνῃ αὐτούς.

Τέλος ἡ Θηρεσία ἠσθάνετο ἀόριστόν τινα ὀργὴν κατὰ τοῦ Ἀλδέρτου, ὁ δὲ λόγος αὐτῆς οὐδεὶς ἄλλος ἦν ἢ τὸ νέφος δι' οὗ ἐκεῖνος συνεκάλυπτε τὰς σκέψεις αὐτοῦ. Ἀδυνατοῦσα ἡ νεάνις νὰ λύσῃ τὸ ζήτημα ἐὰν ὁ Ἀλδέρτος ἦν ἀξίος τῆς φιλίας ἢ τῆς δυσπιστίας αὐτῆς, περιέστατο εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ

νὰ σκεπτήται ἄκουσα περὶ αὐτοῦ. Ἀφ' ἑτέρου ἤξιατο εὐρίσκουσα μονότονον τὸν πλοῦν, ὃν οὐδὲν ἐπεισόδιον ἐποικίλλεν ἐκτὸς μόνον ὅτε ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐξώκελλε τὸ πλοῖον ἀκινδύνως ἐπὶ ἀμώδους ὄχθου ἀγνώστου εἰς τὸν πλουγόν. Οἱ σταθμοὶ ἐπυῦξανον μᾶλλον τὴν ἀνίαν αὐτῆς· ἠσθάνετο οἰοῦναι ταπεινώσιν ὅτι δὲν ἠδύνατο καὶ αὐτὴ νὰ ἐξέλθῃ τοῦ πλοίου. Ἀλλ' ἡ μίστρης Κράου παρετήρη, χωρὶς νὰ προδιδῇ τοῦτο, ὅτι ἡ ταραχὴ τῆς Θηρεσίας ἐπαυεν ἅμα τοῦ Σενάκ ἐπανερχομένου εἰς τὸ πλοῖον· τοῦτο δὲ οὐχὶ βεβαίως διότι ἐπωφελεῖτο τὴν παρουσίαν αὐτοῦ, ἀλλὰ διότι ἐγνώριζεν ὅτι ἦτο πλησίον αὐτῆς, ἀπυλλαγμένος παντὸς ἀπροόπτου κινδύνου, ἡ δὲ ἰδέα αὐτὴ ἐφαίνετο καθουχάζουσα τὴν νεάνίδα.

Ἐνίοτε συνήντων ἄλλας διαβάσεις ὑπὸ σημαίαν ἀγγλικὴν, ἀμερικανικὴν ἐνίοτε, ἀλλ' οὐδέποτε γαλλικὴν. Μίαν ἑσπέραν περὶ λύχων ἀφᾶς κομψὸς ταχύτατος δρόμων προεπέρασε τὸ πλοῖον αὐτῶν, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθησαν νὰ διακρίνωσιν εἰς ποίαν ἐθνότητα ἀνῆκεν. Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν διεσταύρουν μεγάλας σχεδίας, ἀπαρτιζόμενας ἐκ λαγῆνων τῆς Κενέχ προσδεδεμένων ἀλλήλαις, φερομένας ὑπὸ τοῦ ρεύματος, ἃς ἦγον τεταλαιπωρημένα ὄντα ἀπασχολούμενα διπνεκῶς εἰς τὸ νὰ ἐκκενώσῃ τὸ βροδέως ὑπὸ τῆς πορώδους γῆς ἀπορροφώμενον ὕδωρ· ἄλλοτε ἀπάντων μεγάλην λέμβον μεταφέρουσαν πέραν τοῦ ποταμοῦ οἰκογένειαν φελλάχων, γυναῖκας κυανοστόλους μετ' ἐστιγμῆνων σιαγόνων ὀκλαδὸν καθημένας, παῖδας γυμνοὺς φοβερῶς προγαύτορας, ὄνους, καμήλους, βουβάλους, συμψυρομένους ἐν τῇ λέμβῳ, ἦν ἦγον οἱ ἐρέται ρυθμικῶς φωνοῦντες τὸ αἰώνιον ἐλεοςά. Καὶ καθ' ἑκάστην ἡ θερμότης πῦξανεν ἀποβάσα ἦδη οἷα ἡ τοῦ ἐν Εὐρώπῃ θέρους.

Ἐκ τούτου ἡ μεγίστη τέρψις τῆς Θηρεσίας ἦτο ἀνερχομένη πρὶν ἢ κοιμηθῆ ἐπὶ τοῦ ἀνδῆρου ν' ἀπολαύσῃ τῆς θέας τοῦ μεγάλου ποταμοῦ ἐν τῇ κυαναυγείᾳ αἰθρίας νυκτός. Ἐπὶ τοῦ καταστρώματος παρὰ τὸν ἰσθμὸν ὁ κύκλος τῶν ναυτῶν ἠκροῖτο ἥσμα τῆς ἐρήμου ἢ ἐτέλει νουδιακάς ὀρχήσεις πρὸς τὸν ρυθμὸν ἀρχηγόνου ὀρχήστρας, ἦν ἀπετέλουν ὁ δίφωγος αὐλὸς καὶ ἡ ἐξ ὀπτῆς πλίνθου δερβουκά. Ἐνίοτε ἐρωτικώτερα τις στροφὴ ἢ ἀτακτώτερον χοροπήδημα προεκάλει εὐαρεσκίας γέλωτα παρὰ τῷ ναυκλήρῳ, ὅστις ἐστηρίζετο ἐπὶ τοῦ οἴακος οὐ μακρὰν τῆς κόρης, καὶ ἡ θεὰ τῶν αἰφνης ἀπαστραπτόντων λευκῶν αὐτοῦ ὀδόντων ἐπροξένει ἐλαφρὸν εἰς αὐτὴν γῆγος. Ἀλλ' ἦρκει νὰ προχωρήσῃ ὀλίγον πρὸς τὸ ἄκρον καὶ εὐθὺς διεκρίνε καθήμενον ἐπὶ τῆς πρώτης βαθμίδος τῆς κλίμακος μετὰ τοῦ τσιβουκίου εἰς τὸ στόμα καὶ ἐπιτηροῦντα ἄνδρα ἀκίνητον καὶ ἄφωνον. Ἐφαίνετο οὐδόλως προσέχων εἰς τὴν παρουσίαν τῆς ἄνωθεν αὐτοῦ ἰσταμένης Θηρεσίας, ἀλλ' ἐφ' ὅσον αὐτὴ ἦτο ἐκεῖ ὁ ὑάσμινος τοῦ τσιβουκίου σωλὴν δὲν ἠγγίξε τὰ χεῖλα τοῦ καπνιστοῦ. Μίαν ἑσπέραν, καθ' ἣν ὁ χορὸς καὶ ἡ μουσικὴ ὑπερέβησαν τὸ σύννθεον μέτρον, ἡ δεσποινὴς Κιλλιὰν ἀνυσοχούσα ὀλίγον δὲν ἠδυνήθη νὰ μὴ εἶπῃ εἰς τὸν ἥκιστα ὀχληρὸν ἐκεῖνον γείτονα·

— Τῇ ἀληθείᾳ, οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ μοὶ ἐμπνέουσι φέρον· φαίνονται δαιμονιῶντες. Δὲν θὰ τολμῶω νὰ κοιμηθῶ.

Ὁ ἀνὴρ ἠγέρθη, ἐστράφη πρὸς τὴν λαλοῦσαν καὶ ἐθεώρησεν ἐπὶ τινὰς στιγμὰς τὴν ἐπαφρόδιτον λευκὴν κατατομῆν, ἦν ἐφότιζεν ἢ δελίην ἐπαργυροῦσα τὴν χρυσοπλόκαμον κόμην. Εἶτα ἀπεκρίνατο ὑποκλινόμενος ἀσκεπής·

— Δύνασθε, δεσποινίς, νὰ κοιμηθῆτε ἡσυχος, σὰς ὀμνῶ εἰς τὴν τιμὴν μου. Ἐν ἀνάγκῃ θὰ ἐκτελέσω τὸ ἔργον τοῦ ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ ἀπέναντι τῶν ἀνθρώπων τούτων.

— Σὰς λείπουν ὅμως δύο τινά, εἶπε μειδιῶσα ἡ νεάνις, ἥδη ἀναθαρρήσασα, λόγην καὶ πτέρυγες.

— Ἄγγελος ἢ ἀνθρώπος, ἀπάντησεν ἐκεῖνος, ἐγγυῶμαι περὶ τῆς ζωῆς σας, καὶ ἡ ἰδική μου τὴν ἐξασφαλίζει. Ἀναπαύθητε ἀτάραχος.

Σύννοος ἡ κόρη τὴν κλίμακα τοῦ χαρμεῖου κατέβη, ἐνῶ δὲ γονυπετὴς ἀνετίθη τὴν ψυχὴν αὐτῆς εἰς χεῖρας τοῦ Ὑψίστου, ἐσκέπετο ρεμβάζουσα ὅτι εὐφρόσυνον ἦν τὸ αἰσθάνεσθαι τὸν ὕπνον φρουρούμενον ὑπὸ τοῦ πιστοῦ βραχιόνος ἀφωσιωμένου καὶ ἰσχυροῦ ἀνδρός, οἷος ὁ ἐπὶ τῆς ἀναπαύσεως αὐτῆς ἐπαγρυπνῶν.

Ὁ Σενάκ ἔμεινε φυλάττων κάτωθι τοῦ ἀνδρόου ἕως οὗ οἱ τῆς Νουβίας παῖδες ἐκοιμήθησαν ἐπὶ τῶν ψιῶθων τῶν ἐν τῷ καταστρώματι. Ἐθεώρει τὸν κανοῦν οὐρανόν, ἀσυναίσθητως δὲ στίχοι τινὲς τοῦ Ἀριστοῦ, οὓς ἄλλοτε εἶχεν ἀποστηθίσει, ἐπελθόντες αὐτῷ κατὰ νοῦν ἐξεδιώκον τὴν καταβρωτικὴν ἀνάμνησιν ἣτις κατεπύθει τὴν διάνοιαν ταύτην·

«Αἱ πισταὶ καὶ ἀγαθαὶ γυναῖκες, αἱ περίφρονες καὶ ἀνδρεῖαι γυναῖκες δὲν ἀνεφάνησαν μόνον ἐν τῇ Γραφῇ καὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ρώμῃ· ὑπάρχουσιν ἐτι . . . ».

Συνδιατιώμενοι, ἔξ ὅτου ἔφερον αὐτοὺς ἡ Νέφεθ υς, ὁ Ἀλδέρτος καὶ ἡ Θηρεσία εἰς πολλὰς παρέστησαν περιέργους ὀκνὰς, πολλὰ εἶδον ἐπιβλητικὰ θεήματα. Ἀλλὰ τὴν ἐπιούσαν καὶ πολλὰκις ἔπειτα, ὁσάκις ἐγαυεῖδον ἀλλήλους, ἀνεπόλουν τὴν βραχεῖαν ἐκείνην ὥραν, τὴν καταμέλαιναν ὑπὸ τὴν σκιάν τῶν ἰστίων αὐτῆς δ α χ α β ἱ α ν, τὰ ἄτακτα τῶν Νουβίων διαρτήματα συνοδευόμενα ὑπὸ ἀκατονομάστων κραυγῶν, καὶ πρὸς τὴν πρύμναν ὑπὸ καθαροῦ καταυγαζομένου φωτός τὴν συνθήκην συμμαχίας μεταξὺ τῆς ἀδυναμίας καὶ τῆς δυνάμεως, τῆς ἐμπιστοσύνης καὶ τῆς ἀφοσίωσεως.

Δύο ἡμέρας μετὰ τὸ γεγονός ἀφικνοῦντο εἰς Κενέχ. Καίτοι ἀπέειχεν εἰκοσι μόνον λεύγας ἀπὸ τοῦ Λουξῶρ καὶ προμνήσιος ἔπνεεν ὁ ἀνεμος, ὁ Κιλλιανὸς διέταξε νὰ καταδιβάσῃ τὰ ἰστία καὶ ἀπεψάσισεν ἅπαντες εἰς τὴν ξηράν, τοῦθ' ὅπερ καὶ ἐγένετο.

Ἡ Θηρεσία ἔχαιρε λίαν ἐκ τῶν προτέρων ὅτι θὰ περιηγεῖτο τὴν ἐπαγωγὸν καὶ γραφικὴν ἐκείνην πόλιν ἐν συνοδείᾳ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῆς καὶ τοῦ Σενάκ. Ἄλλως ὅμως διέθηκε τὰ πράγματα ὁ μαρκάσιος. Ἀφῆκε τὰς γυναῖκας μετὰ τοῦ διερμινέως ἐν τῇ ἀγορᾷ, οἱ δὲ δύο φίλοι διὰ πλαγίας ὁδοῦ καὶ μυστηριωδῶς πῶς ἐγένοντο ἄφαντοι καὶ ἐπανήλθον μετὰ μίαν ὥραν, ἀμέσως δὲ σχεδὸν τὸ πλοῖον ἀπῆγεν. Ὁ Κιλλιανὸς εἶδεντο κατευχαριστημένος ἐκ τῆς ἐκδρομῆς, τὸ δ' ἐσπέρας κατὰ τὰ ἐπιδόρπια διηγήθη ὅτι μετέβησαν μετὰ τοῦ φίλου αὐτοῦ ὅπως ἴδωσι τὰς ὀρχηστρίδας καὶ βλέπων τὴν ἀδελφὴν σκυθρωπάσασαν προσέειπεν·

— Εἶναι καὶ τοῦτο θέλημα, ὡς πᾶν ἄλλο, ὅπερ πᾶς ὁ διαβαίων διὰ Κενέχ ὀφείλει νὰ ἴδῃ. Τὸ κατ' ἐμέ, τοῦ λοιποῦ δὲν θὰ δυνηθῶ νὰ βλέπω τὰς χορευτρίδας τοῦ Μελοδρόματος καὶ τὴν γελοῖαν αὐτῶν περιδολίην. Ἐμπρός, Ἀλδέρτε, δεῖξον εἰς τὰς κυρίας τὸ λεύκωμά σου.

Ὁ τακτικὸς τῆς ἐκδρομῆς ἰχνογράφος ἔθικεν ὑπὸ τὰ ὄμματα τῆς δεσποινίδος Κιλλιανὸν τὸ αἰτηθὲν ἰχνογράφημα· ἀλλ' ἐκείνη, ἀποθοῦσα ἠρέμα τὴν ὑποπτον δελίδα, εἶπε μειλιχίως·

— Εἰς ἐμέ οὔτε τὰς εὐρωπαϊκὰς χορογραφίας ἐπιτρέπεται νὰ βλέπω, τὴν δὲ ἀραβικὴν θεωρῶ οὐκ ἴσως ἐνδιαφέρουσαν, ἀλλὰ πλέον ὑποπτον.

Ὁ Κιλλιανὸς ἀνέστειλεν ἀντὶ πάσης ἀπαντήσεως τοὺς ὄμους, καὶ τὸ κινδυνώδες λεύκωμα ἐκλείσθη εὐθύς. Τὴν πρωΐαν τῆς ἐπιούσης τὸ λεύκωμα τοῦτο ἦν ἀνοικτὸν ἐπὶ τῆς τραπέζης τῆς αἰθούσης ὅτε ἡ Θηρεσία ἐξελοῦσα τοῦ δωματίου αὐτῆς ἔρριπεν ἀκουσίως ἐπ' αὐτοῦ τὸ βλέμμα καὶ εἶδεν ὅτι ἐν φύλλον ἦν ἐσχισμένον· ἀντὶ τῶν ἐπ' αὐτοῦ ὀρχηστρίδων ὁ Ἀλδέρτος ἀπεικόνισε τὸ κατάστρωμα τῆς Νέφεθ υς καὶ νεάνιδα προσερειδομένην ἐπὶ τοῦ κιγκλιδώματος καὶ περιπλανώσαν τοὺς μελαγχολικούς καὶ εὐθαρσεῖς αὐτῆς ὀφθαλμούς.

Κάτω ταύτης ὁ καλλιτέχνης ἔγραψε.

Χ α ἱ ρ ε , ἀ ν α σ σ α .

Z'.

Τὴν ἐπιούσαν ἀπὸ πρωΐας ἡ δεσποινίς δὲ Κιλλιανὸν ἀναβάσα εἰς τὸ ἀνδρόον εἶδε πρὸς τὰ δεξιὰ βουνὸν κατατετριμμένον ὑπὸ ἀπειροπληθῶν ἐντοφίων ἀντρων, οἰοεὶ ὑπὸ πελωρίων ἐντόμων διορυχθέντων καὶ καταστιζόντων τὸ ὄρος διὰ μελανῶν σμυεῖων. Μετ' ὀλίγον κατέπληξε τοὺς ἐν τῷ πλοίῳ ἡ θεὰ ἀνθρωπίνης μορφῆς, ἥς τὸ ὕψος ἐνεποίει δέος. Ὁ κολοσσὸς τοῦ Μένμονος, καθήμενος ἐν τῷ αἰωνίῳ αὐτοῦ μεγαλείῳ, ροδόχρους ὑπὸ τὰς ἀκτῖνας τοῦ μῶλις ἐκ τῆς ἀντιπέρας ὄχθης ἀνατείλαντος ἡλίου, δέκα ὀργυῖας ὑπερέχων τοῦ ἀποκεφαλίσθέντος ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ἀνορθῶν εἰς ὕψος στέγης ἀνακτόρων τὴν μιτροφόρον αὐτοῦ κεφαλὴν, ἐφαίνετο ἀναμένων τὰς ὑποκλίσεις τοῦ βασιλέως τοῦ φωτός, τοῦ μῶλις προκύψαντος ἐκ τῆς κολοσσιαίας στοιβᾶδος τοῦ Καρνάκ. Παρὰ τὸν γίγαντα τοῦτον, τὸν τεσσαράκοντα μὲν αἰῶνων ἡλικίαν ἔχοντα, ἀλλὰ πάντοτε νέον, τὸν γίγαντα, οὗ τὰ νῶτα δύνανται νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς δημοσία πλατεῖα εἰς τοὺς ἀπαρτίζοντας τὴν ζωσαν ἀνθρωπότητα νάνους, ὁ ἀνθρώπος αἰσθάνεται ἑαυτὸν ἐκμυδενιζόμενον ἐν τῇ ἐφημέρῳ αὐτοῦ σμικρότητι. Ἡ Θηρεσία μετὰ τρομαλέου θαυμασμοῦ ἔσθη ἀκίνητος ἐπὶ τῆς τελευταίας βαθμίδος τῆς κλίμακος, ἀλλ' αἴφνης κατελήθη ὑπὸ τοῦ πόθου τοῦ νὰ μὴ ἀπολαύῃ μόνη τοῦ μοναδικοῦ τούτου ἐν τῷ κόσμῳ θεάματος καὶ ταχεῖ τῷ βήματι προύχωρσε πρὸς τὸ κιγκλιδῶμα ἀναζητοῦσα τὸν Ἀλδέρτον. Εἶδεν αὐτὸν κάτω τοῦ ἀνδρόου, προσερειδομένον ἐπὶ τῶν ἐπληγ-κενίδων καὶ παραδεδομένον ἐπίσης εἰς τοὺς ρεμβα-σμους αὐτοῦ. Ἡ κόρη, ἠδυσμονοῦσα ἥδη τὴν συνήθη αὐτῆς ἐπιψύλαξιν, ἦνοιγε τὸ στόμα ὅπως καλέσῃ αὐτόν, ὅτε ἐκεῖνος δι' ἀποτόμου κινήσεως ἠγέρθη

καὶ ἔστρεψε τὴν κεφαλὴν πρὸς τὴν ἐπέραστον παρθένον, ὡσεὶ μαγνητικῆ τις πρόσψαυσις εἰδοποίησεν αὐτὸν περὶ τῆς παρουσίας ἐκείνης. Τὰ βλέμματα αὐτῶν διεσταυρώθησαν· ἀμφοτέρων οἱ ὄφθαλμοὶ ἦσαν ὑγροί.

Πρώτη ἡ νεάνις, τείνασα πρὸς τὸν ὀρίζοντα τὴν γλαφυρὰν αὐτῆς χεῖρα, εἶπε·

— Θεέ μου! Ὅποιον ἐξαίσιον θέαμα!

Ὁ ἀνὴρ ἀπεκρίνατο, ἔχων αἶψι προσπλωμένον τὸ βλέμμα ἐπὶ τοῦ ἀκτινοδόλου προσώπου, ὅπερ ἦν ἀνωθι αὐτοῦ·

— Διέτρεξα τὸν κόσμον καὶ οὐδέποτε οὐδὲν εἶδον παρόμοιον. Οὐδέποτε θά λησμονήσω τὴν ὥραν ταύτην, ἥτις ἀνέκρουσεν εἰς τὰς δύο ἡμῶν καρδίας συμφωνίαν παλμῶν.

Τῆς κόρης αἱ λευκαὶ παρεῖαι ἐγένοντο ροδόχροοι, ὡσεὶ τῆς ἡοῦς οἱ δάκτυλοι πρόσψαυσαν αὐτὰς· καὶ ὅμως ἔστρεψε τὰ νῶτα εἰς τὴν ἀνατολήν. Ἐκ νέου ὁ δάκτυλος αὐτῆς ἔδειξε τὸν κολοσσὸν ὅπως οὕτως ἀναγκάσθ' τὸν Σενάκ ν' ἀποστρέψῃ ἀπ' ἐκείνης τὸ βλέμμα πρὸς τὸ μνημεῖον, ἔλεγε δὲ ταῦτοχρόνως·

— Ἀνεγνώσα ὅτι αἱ πρῶται τοῦ ἡλίου ἀκτῖνες δίδουσι φωνὴν εἰς τὸν λίθινον τοῦτον ὄγκον. Ἄς ἀκροασθῶμεν· μοὶ φαίνεται ὅτι θὰ ὁμιλήσῃ. Ἀκούετε τίποτε;

Ὁ Σενάκ ἐξηκολούθει προσατενίζων τὴν πρὸ αὐτοῦ ζῶσαν εἰκόνα τῆς καλλονῆς καὶ τῆς νεότητος. Ἐν τῇ βαθείᾳ τῆς πρῶτας σιγῆς, ἦν μόλις ἐτάρασθεν ὁ κελαρυσιμὸς τῶν περὶ τὴν Νέφεθ υν ἱερῶν ὑδάτων, ἀπὴντησε σιγανῆ τῇ φωνῇ·

— ὦ! ναί, ἀκούω φωνήν, ἤχῳ μυστηριώδη, ἦν οὐδέποτε ἐνόμιζον ὅτι θ' ἀκούσω. Θέλετε νὰ μάθωτε τί μοι λέγει, ποίαν γλῶσσαν ὁμιλεῖ, ποῖαι ἀκτῖνες ἐξύπνισαν αὐτήν;

Ἡ Θηρεσία εἶδε πρὸς στιγμήν τὸν μετὰ τοσοῦτον θιξικαρδίου φωνῆς λαλοῦντα, καίτοι μόλις ἤκουσε τοὺς λόγους αὐτοῦ. Ἡ ἐκπληξίς, ὁ φόβος, μυρία ἄλλα δυσεξήγητα αἰσθήματα ἀπειροκρίνοντο ἐπὶ τῆς τεταραγμένης μορφῆς τῆς νεάνιδος, ὡσεὶ πράγματι ὁ κολοσσὸς ἀπῆντα αὐτῇ ἐκ τοῦ ἐν τῇ κοιλάδι γρανιτικοῦ αὐτοῦ βάθρου. Αἰθῆνης τὴν χεῖρα εἰς τὸ μέτρον φέρουσα καὶ πρᾶεως τὴν κεφαλὴν ἀνακινουῦσα πρὸς ἐνδειξὴν ἀρνήσεως ἀνευ μελλούσης ἐλπίδος·

— Τί μοι ἐνδιαφέρουσιν αἱ φωναὶ τοῦ κόσμου τούτου; ἐπεφώνησεν. Ἐγὼ μίαν μόνην γνωρίζω, τὴν ἀπὸ πολλοῦ λαλήσασάν μοι. Γνωρίζω πόθεν ἔρχεται, γνωρίζω τί με προστάττει, καὶ κατ' αὐτὴν ταύτην τὴν ὥραν τὴν ἀκούω. Μάτην θ' ἀνέπλεον τὸν ποταμὸν τοῦτον μέχρι τῶν πηγῶν αὐτοῦ· θὰ ἐξηκολούθουν ἀκούουσα ἐκεῖνον ὅστις μὲ ἀπαιτεῖ ἀκραίαν. Θεέ μου! ποῖα ἡ εὐδαιμων ὥρα, καθ' ἣν θὰ σοὶ ὑπακούσω;

Καὶ ταῦτα εἰπούσα ἀπῆλθε ταχέως πρὸς τὴν πρῶτην, καὶ ὁ Σενάκ δὲν ἐπανεῖδε πλέον αὐτήν, μέχρις οὗ τὸ σκάφος προσεδέθη ἐν Λουξόρ. Τὸ κατ' αὐτόν, ἔμεινεν οἶον ἀφήκεν αὐτὸν ἡ Θηρεσία, ἀκίνητος, ἀφῶνος, σχεδὸν ἀνευ βουλήσεως, μὴ θέλων ἄλλως ν' ἀνανήψῃ ἀπὸ τοῦ ναρκωτικοῦ βεμβασμοῦ, ὅστις καταδικάζεν αὐτὸν εἰς ἀδράνεια. Μετ' ὀλίγον ἡ διαβαθία εἰσῆλθεν εἰς στενὸν πόρον μεταξύ δύο νήσων, ὁ δὲ κολοσσὸς δὲν ἐφαίνετο πλέον· ἡ Νέφεθ υς

παρεσκευάζετο ν' ἀγκυροβολήσῃ. Τὴν ὥραν ἐκείνην ὁ Κιλλιὰν ἐξῆλθε τοῦ δωματίου αὐτοῦ, ἀνὰ χεῖρας τὸ τηλεσκόπιον ἔχων καὶ ὅλως ἐξαλλος. Ὁ Ἀλδέρτος ἐνόμιζεν ὅτι ὁ φίλος θὰ τῷ ἀνεκοῖνου τὸν ἐνθουσιασμόν αὐτοῦ ἐπὶ τῇ θέρᾳ τῶν θαυμασίων ἐκείνων.

— Ἐλθέ, ἐλθέ, εἶπεν ὁ μαρικήσιος σύρων τὸν φίλον αὐτοῦ εἰς τὸ κατάστρομα. Ἰδέ . . . ἐκεῖ πέραν . . . τὸν δρόμονα ἐκεῖνον . . .

— Τί λοιπόν; ἠρώτησεν ὁ Σενάκ μὴ ἐννοῶν τὸν λόγον τῆς χαρᾶς ταύτης.

— Δὲν βλέπεις τὴν σημαίαν; Εἶναι ἡ τριχρῶς. Τί εὐτύχημα! Θὰ εὐρωμεν συμπολίτας!

— ὦ! εἶπεν ὁ Σενάκ ἀναστέλλων τοὺς ὤμους, εἶσαι παρὰ πολὺ Γάλλος. Ὑμᾶς, τοὺς φανατικοὺς τῆς γενεθλίου γῆς, ἐάν ποτε κατορθώσητε δι' ὑπερανθρώπου ἀγῶνος νὰ ἐξέλθητε ἀπὸ τῆς ὀπίης σας, μία μόνη κατατρώγει σκέψις, εἰς μόνος πόθος, πῶς νὰ εὐρητε ἄνθρωπον, ὅστις ν' ἀνεγνώσε τὸ πρῶτ' ἰὸν «Φίγαρο» καὶ νὰ γνωρίζῃ κάποιον τὸν ὅποιον γνωρίζετε, ἔστω καὶ αὐτὸν τὸν γάπτην σας.

Αἰθῆνης διέκοψε τὴν σφθοραὴν ταύτην ἐπιτίμησιν ἐνθυμηθεὶς τὸ ἐν Καίρω φωτογράφημα, ἀνευ τοῦ ὀποίου οὐδ' αὐτὸς οὐδ' οἱ φίλοι αὐτοῦ θὰ ἐπεχειροῦν τὸ ταξειδίον. εἰς οὗ τὸ τέμα ἠγγιζόν· λεπτομέρεια δὲ τις, ἥτις δὲν τῷ εἶχε προξενήσει τότε ἐντύπωσιν, τῷ ἐπῆρχετο εἰς τὴν μνήμην· ἐν τῷ περὶ οὗ ὁ λόγος φωτογραφημάτι, ἡ Κλοτίλδη Κεστειμβέργ εἴφερε ναυτικὴν στολήν.

— Δὲν δύναμαι ν' ἀμφιβάλλω, διελογίσθη, αὐτὴ βεβαίως εἶναι ἐν τῷ δρόμῳ. Ἀνεσχημάτισε λοιπὸν ὁ σύζυγος τὴν περιουσίαν του; ὦ τύχη, τί με καταδικάσεις;

Ἡ Νέφεθ υς χαλάσασα τὰ ἰστία ἠτοιμάζετο πρὸς ἀγκυροβολήσιν, διελθοῦσα εἰς εἰκοσι μέτρων ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ δρόμωνος, ὅστις ἦν καινουργῆς, λεπτῶς ἐξεργασμένος καὶ πλουσιώτατα πύτρεπιόμενος. Ἐν τῇ πρῶτῃ ἐλαμπεν ἐπὶ μέλανος ἀνακαρδίου ξύλου χρυσοῖς γράμμασι τὸ ὄνομα τοῦ πλοίου Τ ο π ἄ ζ ι ο ν· ὑπὸ τῶν σκιῶν τοῦ καταστρώματος δύο γυναῖκες νοχελῶς ἐξηπλωμέναι ἐπὶ καλαμῶν θρονοῖν καὶ ἀνακινουῦσαι ριπίδια διελέγοντο. Αἱ σημαῖαι ἀντεχαιρετίσθησαν, ὁ κ. Κιλλιὰν ἐξέβαλε τὸν πῖλον, ἀπῆντησαν δ' αὐτῷ δύο χαριέσταται ὑποκλίσεις κεφαλῆς καὶ γλαφυρὰ κινήσεις χερῶν λευκὰ φερουσῶν χειρόκτια.

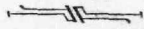
— Κοιμήσεται αἱ συμπολιτίδες μας, εἶπεν ὁ Κιλλιὰν πρὸς τὸν Σενάκ. Σκέπτομαι ποῖαι νὰ ἦναι ἴσως ἐκ τοῦ οἴκου Ροτσχίλδ. Ἀλλὰ δὲν μοὶ λέγεις, διατὶ κρύπτεται ὀπισθεν τοῦ πῖθου;

— Ὁ καύσων εἶναι ἀφόρητος, ἀπεκρίθη ὁ Ἀλδέρτος, καὶ εὐκόλως δύναται τις νὰ πάθῃ ἡλίαςιν.

Τῷ ὄντι ἠτο καταπόρητος, εἶχε πυρετῶδες τὸ βλέμμα, καὶ ἀπὸ τοῦ προσώπου του ἔσταζεν ὁ ἰδρῶς. Ἐν ᾧ δὲ οἱ ναῦται ἠγωνίζοντο ὅπως τὸ πλοῖον ἐγγίσῃ εἰς τὴν ὄχθον, αὐτὸς ἀνεκοῖνου μετὰ πολλῆς δυσκολίας εἰς τὸν μαρικήσιον τὰς νέας ἀποψάσεις, ἃς ἔλαβεν, — ἀπὸ πολλῶν ἡμερῶν, ἔλεγε, — δι' αὐτόν.

— Δὲν θὰ δυσαρσεντηθῆς ἐάν ἀποκοῖνου τοῦ πλοίου καὶ θὰ διαμῆνω ἐν τῷ ξενοδοχείῳ. Θὰ μεινωμεν ἐδῶ ἀρκετὸν καιρὸν καὶ δὲν πρέπει νὰ ἦμαι ἐνοχλητικὸς διὰ τὴν ἀδελφὴν σου. Καὶ ἐγὼ δὲ θέλω νὰ ἦμαι ἀ-

ΤΡΩΙΚΑ*

Α'.

Παλινοδιαί.

« Κατὰ μῆκος τοῦ τριτημορίου τῆς βορείου περιφέρειας παύει ἀτυχῶς πᾶν ἔχνος τεχνιτοῦ περιζώματος ἀνδρῶν (ἐνταῦθα γεννᾶται ἢ ἐρώτησις ἂν ὑπῆρξεν ἐν γένει τοιοῦτο περιζῶμα ἢ ἂν ὑπὸ τοῦ Σλήμαν κατεστράφη¹⁾ « τοῦλάχιστον οὐδὲν ἀνεκαλύφθη. Ἄδυνατῶ ν' ἀποσιωπήσω ὅτι τὸ ἐλλείπον τοῦτο τριτημόριον τοῦ περιζώματος εἶναι δυσᾶρεστον, δι' ἡμᾶς μάλιστα, οἵτινες ἐπιθυμοῦμεν καὶ ἐλπίζομεν ὅτι θὰ δυναθῶμεν νὰ ἀποδείξωμεν τὴν ὑπαρξίν τοῦ περγάμου τῆς Τροίας. Τοῦτο δύναται νὰ ἦναι ἀδιάφορον τῷ λοχαγῷ Μπαϊτιχερ. Οὗτος ἔχει ἀνάγκην μόνον τοῦ ἀνδρῶν· τοῦτο δὲ καταλήγει πρὸς βορρᾶν ἐν τῇ φυσικῇ βραχῶδει κατωφέρεια. Ἡμεῖς ὅμως ἔχομεν ἀνάγκην τοῦ κεκλεισμένου κρῖκου, οὔτινος τὸν τρίτον πράγματι ἐλλείπει. Ὅφειλομεν λοιπὸν νὰ συμπληρώσωμεν ἐνταῦθα τὸ ἐλλείπον! »

Αἱ συμπληρώσεις ὅμως εἰσὶ τὸ πλεῖστον ἀδόκιμοι εἰκασίαι. Ἡ ἱστορία τῆς ἀρχαιολογίας εἶναι ἡ ἱστορία τῶν ἀνεπιτυχῶν συμπληρώσεων.

Ὁ ἡμιτελὴς κρῖκος ἐπιδεικνυσὶν ἐν τῷ ΝΑ τμήματι, ὅπου τὸ ὑποικοδομημένον κατώτερον τείχος ἔχει ὕψος 1 μέτρου μόνον, πλάτος 2,7 μέχρι 4 μέτρων ὡς καὶ τείχος ἐξ ὠμῶν πλίνθων σωζόμενον μέχρις ὕψους 4 μέτρων καὶ ἐπίσης στερεοῦμενον δι' ἀντηρίδων. Ὁ στρατηγὸς Σραϊδερ καὶ ἐνταῦθα δὲν εὐρίσκει « οἰονδήποτε ἔχνος ὀχυρωματικῆς διασκευῆς ».

« Ἐκεῖνο τὸ ὅποιον θὰ προσέδιδε αὐτῷ χαρακτῆρα τείχους ὀχυρώματος εἶναι ἢ ὑπὸ τοῦ Δαϊρπφελδ γεννομένη συμπλήρωσις, τοῦ πραγματικῶς ἐλλείποντος ἀνωτέρου ἡμίσεως! ».

Ὁ Δαϊρπφελδ « εἰκάζει » δηλαδὴ, ὅτι τὸ τείχος ἦτο ἄλλοτε διπλάσιον τὸ ὕψος καὶ ὅτι ἐπὶ τοῦ ἀνωτάτου αὐτοῦ χείλους εἶχεν εἶδος προσηπιδίου πρὸς ἀμυναν διαδρόμου κατὰ τὸ εἶδος τῶν μεσαιωνικῶν φρουριῶν τῶν καίλων. Φυσικῶς τῷ λόγῳ ἐλλείψει παντὸς ἔχρους δικαιολογίας τῆς τοιαύτης εἰκασίας αὐτὴ δὲν δύναται ν' ἀποτελεῖ ἢ ἀπλοῦν φαντασιοκόπημα. Ἄν δὲ ὁ στρατηγὸς (Σραϊδερ) μὴ μεταχειρίζεται ἀκριβῶς τὴν ἴν καὶ ἐγὼ ἐνταῦθα ἐκφρασίαν, λέγει ὅμως τὰ ἐξῆς ἀνάλογα :

« Ἐκ τοῦ κεκολοδωμένου τείχους δὲν δύναται τις νὰ διακρίνη τίνι τρόπῳ ἦτο κατεσκευασμένη ἢ στεφάνη αὐτοῦ » (Archiv. σ. 105) προστίθουσι δ' ἄλλαχού (ἐν τῷ Nord und Süd τοῦ ἔτους 1893 σ. 65) :

« Ἐν τῷ τείχει μόνη ἢ στεφάνη δύναται νὰ μαρ-

τυηθῆν, ἂν τὸ ἴδρυμα ἐγένετο χάριν ἀμυντικοῦ σκοποῦ. Ἐκ τοῦ προκειμένου εὐρύματος δυνάμεθα νὰ υποθεσώμεν ὅτι ἀπετέλει μόνον περιτειχισμα, μεγαλοπρεπὲς ὅμως, ἀλλ' ἀνταποκρινόμενον εἰς ἀσσυριοβαβυλωνιακά πρότυπα καὶ ἐν γένει ἀρμόζον εἰς τὴν ἀξιοπρέπειαν ἐπισήμου τόπου. Συνεπεία τῶν δεδλωμένων ἀναλογιῶν τῆς Τρωικῆς οἰκοδομητικῆς, τῆς αἰγυπτιακῆς καὶ τῆς ἀσσυριοβαβυλωνιακῆς τοιαύτης, συχνότατα ἀπαντῶσιν ἀντηρίδες καίπαρὰ τείχει μάλιστα, περὶ ὧν ὀριστικῶς εἶναι γνωστὸν ὅτι δὲν προωρίζοντο πρὸς ἀμυντικὸν σκοπὸν ».

Πρὸς τούτοις ἐν τῷ περιοδικῷ Archiv τοῦ 1892 σ. 106 ἀναγινώσκομεν :

« Ἡ τοῦ τείχους ζώνη λοιπὸν ἐν τῇ κεκολοδωμένῃ αὐτῆς μορφῇ δὲν ἐπιβάλλει τὸ ν' ἀποδεχθῶμεν ὅτι ἀπετέλει ἐν γένει τεῖχος φρουρίου! Δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν μάλιστα ὅτι καὶ αὐτὴν τὴν λέξιν « κρῖκος » ἢ « ζώνη » μεταχειρίζόμενοι, συμπληροῦμεν τὸ εἶρημα κατὰ τὴν φαντασίαν καὶ τοὺς πόθους ἡμῶν, διότι κατὰ μῆκος τοῦ φυσικοῦ βραχῶδους κρημνοῦ ἐν τῇ βορείῳ πλευρᾷ οὐδὲν ἔχνος τείχους παρηγήθη ».

Βλέπετε λοιπὸν ὅποση σπουδαιότης ἀποδίδεται προδήλως ὑπὸ τοῦ περὶ τὰ ὀχυρωματικά ἀρχιτέκτονος εἰς τὸ τοσοῦτον ὀλέθριον, περὶ φρουρίου προκειμένου, χάσμα ἐκεῖνο, τοῦτέστι « τὸ ἐν τῷ κρῖκῳ ἐλλείπον τριτημόριον ». Οὕτω καὶ ἐν τῷ Nord und Süd, 1893, σ. 64, ἀφοῦ πρότερον ὡς « δυσπρόσιτον » οὐχὶ ὅμως καὶ ὡς « ἀπρόσιτον » ἐχαρακτήρισε τὴν ἐν τῇ βορείῳ πλευρᾷ τοποθεσίαν (Gelände), ἥτις ἄλλως δὲν ἀπολήγει ποσῶς, ὡς οὗτος φρονεῖ, « εἰς ἀπότομον βροχῶδη κρημνὸν » ἀλλὰ μόνον εἰς τὸ ἔδαφος καὶ μετὰ κλίσεως 45 ἕω 60°, λέγει :

« Ἡ ιδιότης τῆς τοποθεσίας δὲν θ' ἀπέκλειε τὸν περὶ τὰ ὀχυρωματικά ἀρχιτέκτονα τῆς ἐγκαταστάσεως κεκλεισμένου κρῖκου. Ὅτι τοιοῦτος ὑψίστατο τοῦτο ἀποδέχονται ὅτε Σλήμαν καὶ ὁ Δαϊρπφελδ, μέχρι τοῦδε ὅμως οὐδαμῶς ἀπεδείχθη! »

Βλέπετε λοιπὸν ὅτι ὁ στρατηγὸς Σραϊδερ **τρία γεγονότα** καθόρισε : ὅτι δὲν ὑπάρχει κεκλεισμένος κρῖκος ἐν Ἰσραλίκ, ὅτι οὐδενὸς εἶδους πύργος ἐν τῷ ἐξ ὠμῶν πλίνθων τείχει ἀναφαίνεται καὶ ὅτι οὐδὲ ἔχνος ἀπαντᾷ ἴδρυματος, εἰς ὀχυρωματικὸν ἀφορῶντος σκοπὸν !

Ἐκ τῶν γεγονότων ὅμως τούτων, ἅτινα κατ' ἀνάγκην ἐκμνησθῆν ἔξουσι πᾶσαν ἰδέαν περὶ τοῦ δυνατοῦ τῆς ὑπάρξεως ὀχυρώματος, ὁ στρατηγὸς Σραϊδερ δὲν ἐξήγαγε τὴν λογικὴν συνέπειαν, οὐδ' ἐξέφρασε τὴν λέξιν, ἣν βεβαίωτατα πρόχειρον ἔχουσι πάντες. Διὰ παντοειδῶν εἰκασιῶν καὶ υποθέσεων ἀπέφυγε τοῦτο, ἀλλ' ἐκεῖνο ὅπερ ἐνδομύχως ἐσκέπτετο διαφαίνεται ἐκ τῶν λίαν εὐφυῶν καταληκτικῶν φράσεων τῶν πραγματειῶν αὐτοῦ· οὕτως ἐν τῷ περιοδικῷ Archiv λέγει :

« Ἀπαλείψωμεν ἀπὸ τοῦ καταλόγου τὸ τρίτον τῶν ἀρχαιοτάτων μνημείων τῆς περὶ τὴν ἴδρυσιν οἰκοδομητικῆς καὶ ἀρκεσθῶμεν εἰς τὴν Τίρυνθα καὶ τὰς Μικύνας! » καὶ ἐν τῇ Ἐφημερίδι τοῦ Φόρος :

« Ἄν οὗτοι (οἱ μάρτυρες τοῦ Σλήμαν) ἀναγνωρί-

*) Ἴδε ἀριθ. 4, σελ. 73—75.

1) Ὁ Σλήμαν πολλὰ πράγματι κατέστρεψεν, ἕκαστον ὅμως τείχος, ὅπερ ἐφρόνει ὅτι ὄφειλε νὰ κατεδαφίσῃ, εὐσυνειδήτως ἐσημείου. — Ἡ ἀνωπώτατος εἰκασία ὅτι οἱ κάτοικοι τοῦ Σιγείου ἀφῆρσαν τοὺς λίθους, εἶναι ἀναξία προσοχῆς. Τοιαύτη παράδοσις ὑπάρχει πραγματικῶς περὶ τῆς Τροίας, οὐχὶ ὅμως περὶ τῆς βορείου πλευρᾶς τοῦ Ἰσραλίκ.

ζωσι χαρακτήρα όχυρωμάτων εις τὰ ἐν Ἰσαρλικ ἐρείπια, ό μηχανικός όμως λέγει: Κρίνουσι κατά τὴν φαντασίαν καὶ τοὺς πόθους αὐτῶν, οὐχὶ ὅμως καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀγνῆς πραγματικότητος! (nicht nach der nüchternen Thatsache).

Ἄν σήμερον ό στρατηγός διὰ τῆς «ἀγνῆς πραγματικότητος» ἐνοῆ μόνον τὸ ἀόριστον τῶν ἐρειπίων, ἡμεῖς ἀδυνατοῦμεν νὰ ἀποδεχθῶμεν αὐτό. Ἄγνη πραγματικότης εἶναι τὸ ἡμίτελος τού κρίκου, εἶναι ἡ ἐλλειψίς πύργων, εἶναι ἡ ἐλλειψίς καὶ τοῦ ἐλαχίστου ἰχνους όχυρωματικῆς διατάξεως τῶν τειχῶν. ἐνῶ δὲ ό στρατηγός ἀπέδειξεν αὐτό, ἀπέδειξε δύναμα ότι ἀδύνατον εἶναι ν' ἀποτελῆ τὸ Ἰσαρλικ όχύρωμα, ἀδύνατον ν' ἀποτελῆ τὸ Πέργαμον εἴτε ἂν ὡς ἀληθές τοῦτο ἀποδέχεται εἴτε μή. Ἦδη ό στρατηγός προσκολλᾶται εις τὴν λέξιν «ἀδύνατον» καὶ κηρύσσει ἐν τῇ ἐν τῷ Ὁθωμανικῷ Ταχυδρομῷ (ἴδε ἀρ. 241 τοῦ τελευταίου νοεμβρίου) ότι «οὐδέποτε ἀνέλαβε ν' ἀποδείξῃ ἢ καὶ μετὰ θετικότητος νὰ διαβεβαιώσῃ ότι εἶναι ἀδύνατον ἡ Τροία τοῦ Δαϊρπφελδ ν' ἀποτελῆ όχύρωμα, ἀδύνατον ν' ἀποτελῆ τὸ Πέργαμον».

Καὶ ἡμεῖς ἐπίσης δὲν ἐδεδαιώσαμεν τοῦτο. Ἡ καταγγελλομένη φράσις, καθ' ἣν: «Ἡ ἀπόδειξις τοῦ μηχανικοῦ, στρατηγοῦ Σραϊδερ, ότι εἶναι ἀδύνατον ἡ Τροία τοῦ Δαϊρπφελδ ἀποτελῆ όχύρωμα, ἀδύνατον ν' ἀποτελῆ τὸ Πέργαμον (Ἠρβλ. Ὁθωμ. Ταχυδρομὸν 1892 ἀριθ. 94, 1893 ἀριθ. 220), διελύθη κατὰ μικρὸν κτλ.» δὲν ἀναφέρει ό,τι ό στρατηγός πιστεύει ότι ἀνευρίσκει ἐν αὐτῇ, πρὸς τοῦτοις δὲ ὑποδεικνύονται καὶ προηγούμενοι ἀριθμοί, ὅπου δύναται τις ν' ἀναγνώσῃ τὸ κείμενον ἐκείνου, ὅπερ ἐνταῦθα ὡς γνωστὸν ὑπετέθη.

Ἀξιοσημειώτὸν ἐστὶν ότι ό στρατηγός Σραϊδερ (ἐν τῇ πραγματείᾳ αὐτοῦ, τῇ δημοσιευθείσῃ ἐν τῇ Deutsche Bauzeitung τῆς 6 μαΐου 1891, ἀριθ. 36, τῷ μόνῳ φύλλῳ, οὔτινος μνείαν ποιεῖται τὸ δημοσίευμα αὐτοῦ) συνάπτει μετὰ τῆς ἀπαιτήσεως, καθ' ἣν ἡ μερίς, ἥτις προσθεύει τὰ τῆς αὐτόθι ὑπάρξεως τῆς Τροίας ἢ φρουρίου, ἔχει ἀπαραιτήτως ἀνάγκην κεκλεισμένου κρίκου, τὴν ἐξῆς σημειῶσιν:

«Καὶ ἂν ό κριτικός ἐμμένῃ μετ' αὐστηρότητος ἐν τοῖς εὐρήμασιν ἐκείνοις, ἅτινα αὐτόθι ὑπάρχουσι, καὶ δὲν ἀνέχεται συμπληρώσεις, ἐσμέν ἔτοιμοι εις πάντα, ἀλλὰ δὲν ἐπιθυμοῦμεν νὰ φανῶμεν τόσον αὐστηροὶ καὶ νὰ ἐπιτρέψωμεν εις τὴν εὐμενῆ φαντασίαν νὰ κλείσῃ τὸν κρίκον».

(Ἄκολουθεῖ).

Γ. Κ. Λαζαρίδης.

ΛΙΝΑ.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ.

Δάκρυα καὶ δρόσος.

Ε'.

Οὐχ ἤττον ἐθεώρησε ὀρθόν ν' ἀπαντήσῃ πρὸς τὸν ἐκούσιον τοῦτον ἐξυβρισμὸν καθ' οὗ κατεξανίστατο ἡ προσωπικὴ αὐτοῦ ἀξιοπρέπεια, ἐν ᾧ χρόνῳ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ἤμασσε τὸ βαθύ καὶ ἀπόκρυφον τραῦμα τοῦ ἔρωτος αὐτοῦ. Μετὰ ψυχρᾶς δὲ ὀργῆς, οὕτως εἶπειν, ἐχάραξεν ἐν τῷ περιθωρίῳ τῆς δέλτου τὴν ἐπομένην παρατήρησιν.

«Ἦσως σκέπτεσθε ὀρθῶς, δεσποινίς! ἀλλ' ἐπιτρέψτε μοι νὰ παρατηρήσω ότι τὸ θέμα οὐδόλως ἦν ἐπιδεκτικὸν τριζύτης παρεμβάσεως. Ὅσον ἄφορᾷ δὲ εις τὴν ἐμὴν γνώμην λυποῦμαι ἀληθῶς ότι παραμορφοῦτε τόσῳ πρᾶλόγως ἰδέαν οὐδὲν ἄλλο ἢ μεγαλοφυλίαν περικλείουσιν. Γενικῶς εἶπειν ἡ ὑμετέρα ηλικία δὲν ἔχει ἔτι τὴν πικρὰν βιωτικὴν, πείραν, ἣν προϋποτίθησιν ἡ πεποιθήσις ότι σύμπασα ἡ ἀνθρωπότης εἶναι μοχθηρὰ, καὶ ό πλησίον στερεῖται καρδίας.»

Ἄλλᾳ καθ' ἣν στιγμὴν ἀπέθετε τὰ τετράδια, ό Ἰωάννης μετεμελήθη ότι ἐπέτρεψεν ἑαυτῷ ἵνα προβῆ ἄχρι συλλογισμῶν τοσοῦτον ζωηρῶν. Ἐσκέφατο ότι, μεθ' ὅλα ταῦτα, οἱ ὑπαινεγμοὶ τῆς δεσποινίδος δὲ Μαλφρ δὲν ἔθιγον αὐτὸν ἀπ' εὐθείας. ἀπαντῶν δὲ οὕτω, δὲν ἐπραττεν ἄρα τὸ αὐτό ὡσεὶ ἐξωμολογεῖτο ότι ὑπέλαθεν αὐτοὺς διατυπουμένους ἐπὶ σκοπῷ, καὶ ότι ἐπλήγη ἕνεκα τούτου; Ἐὰν ἡ Ἰλδα ἐξεφράζετο οὕτως, οὐδέποτε βεβαίως θὰ ἐθεώρει τοὺς λόγους αὐτῆς προσβλητικούς. Οὐδένα ἄλλως τε ὑπαινεγμὸν εἶχε μέχρι τοῦδε προκάλει, καὶ οὐδένα ἐπέτρεψεν ἡ ἐνεθάρρουν.

Ἐν καιρῷ τῆς παραδόσεως ἡ ὥρα αὐτοῦ ὄψις καὶ οἱ κοῖλοι ὀφθαλμοὶ ἐνεποίησαν ἐκπληξίν. αὐτομάτως δὲ ἤδη ἤτένεσε πρὸς τὴν Εὐελίην. ἀλλὰ τὸ βλέμμα ἐκείνο ὑπῆρξε τοσοῦτον βαθύ καὶ θλιβερόν, ὥστε ἡ νεῦνις ἤσθάνθη αἰφνίδιον πόνον, οἰονεὶ πληγὴν ἐγχειριδίου, ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς. . . . Ἐνόησεν ότι ἐμαντεύθη! τοῦτο ὑπῆρξεν ἡ ἀμεσος ἀμ. δὲ καὶ ὀδυνηρὰ αὐτῆς ποιηή.

Ἄλλ' ότε διέτρεξε τὰς ἐν τῷ περιθωρίῳ τοῦ θέματος αὐτῆς σημειώσεις, ἐν τῷ ὀπίῳ ἤλιπσε τέως ότι θὰ εὖρη εὐνοϊκωτάτην βαθμολόγησιν, τὸ στήθος αὐτῆς ἐξωγκώθη, οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς ἐπλήσθησαν δακρύων, φύσει δὲ εὐθρυπτος καὶ εὐερέθιστος τὰ νεῦρα οὕτα, ἔρρηξε μεγαλοφώνους λυγμούς.

Διὰ τί ἄρα ἐκλαυσε τόσῳ πικρῶς; καὶ αὐτὴ ἡ ἰδία ἠγνοεῖ ἂν τὴν παραδόξον ταύτην θλίψιν διήγειραν ἐν αὐτῇ αἱ πλήρεις ἀγερώχου οἴκτου γραμμαῖ, ὡς ἡ χεῖρ

1) Ἐν τῇ πρώτῃ ἀπ. τοῦ 1889 ἐπιστολῇ μου ἐκηρύσσοντο τὰ ἑξῆς:

«Εἶναι καθ' ὅλοκληρίαν ἐσφαλμένη ἡ εἰκὼν, ἡ παριστώσα ὠχυρώματα ἐν Ἰσαρλικ. Αὐτόθι οὔτε τείχος φρουρίου, οὔτε πύλη (φρουρίου), οὔτε πύργοι ὑπάρχουσι». Τούτε δὲ οἱ τῆς Τροίας ὀπαδοὶ ἐν τε Βερολίῳ καὶ Ἀθήναις «συκοφαντίαν» ἀπεκάλεσαν.

*) Ἰδὲ ἀριθ. 4, σελ. 96—100.

τοῦ Ἰωάννου ἐχάραξεν, ἢ ἡ ἐγκωμιστικὴ βαθμολόγησις ἦν πρὸς τὴν ἐπιτυχῆ ὑπὸ γραμματικὴν ἐποψίν κατασκευὴν τοῦ θέματος ἀπέδωκεν ἡ ἀμεροληψία αὐτοῦ; μήτοι ἐν τῇ ἀβεβαίᾳ λύπη αὐτῆς, ὡς κόρης πλουσίας καὶ θωπευομένης ὑπὸ τῆς μοίρας, ἐνυπῆρχεν ἡ αὐτόματος πρόγνωσις ἐτέρων βαθειῶν, αἰωνίων καὶ ἀπαρκαμυθῶν θλίψεων; . . .

Ἡ Εὐελίνα ἔκλαυσεν ἐπὶ μακρόν, ἀποτέλεσμα δὲ τῶν δακρύων τούτων ὑπῆρξεν ἡ πρὸς τὰ κρείττω μεταβολὴ τῆς διαθέσεως αὐτῆς· διότι, καίτοι δὲν ἀπέφασκε νὰ προβῆ μέχρι φανερᾶς ἐξομολογήσεως τοῦ σφάλματος αὐτῆς, ὤμωσεν ὅμως καθ' ἑαυτὴν ὅτι δὲν ἐπναλάβῃ αὐτὸ πλέον. ὦ, οὐχί! τῇ ἐφάνη δεινὸν τὸ μετανοεῖν καὶ ἐπιπλήττειν ἑαυτὴν ἐφεξῆς δι' ἀνανδρίαν οἰανδήποτε· ἀπὸ ταύτης δὲ τῆς σκέψεως μέχρι τῆς στερεᾶς ἀποφάσεως ἵνα βελτιώσῃ ἑαυτήν, ὑπῆρχεν ἐν μόνον βῆμα, ὅπερ καὶ διήνυσεν ἡ κόρη τάχιστα.

Οὕτω λοιπὸν τὸ ἐπόμενον θέμα παρουσίασεν αὐτὴν πρὸ τῶν ὀμμάτων τοῦ Ἰωάννου, οἷαν οὐδέποτε οὗτος ἠδυνήθη νὰ ὑποθῆσῃ αὐτὴν. Κατὰ τὴν πρῶτην στιγμὴν ὁ νεαρὸς διδάσκαλος ὄντως ἐχάρη ἀναγνωρίζων ὅτι ἡ ἐπίμονος μαθήτρια τῶν πρώτων ἡμερῶν εἶχεν ἀληθῶς προσόντα τοῦλάχιστον ἴσα πρὸς τὰς ἀρίστας ἐξ ἐκείνων, αἵτινες τῶς ὑπερέβαλλον αὐτὴν· ἀλλὰ κατὰ τὴν δευτέραν σκέψιν, ὑπὸ τὴν ἐπήρεια στυγοῦ τινος ἐγωϊσμοῦ, τὸ κράτος τοῦ ὁποιοῦ οὐδεμία ψυχὴ ζῶσα δύναται νὰ διαφύγῃ ὀλοτελῶς, ἐλυπήθη καθορῶν αὐτὴν τελείαν, καθότι ὄλων τούτων τῶν πλεονεκτημάτων τῆς μόνῃ ἡ μάντευσις ἀντὶ πάσης αὐτῶν ἀπολύσεως ἐπετρέπετο αὐτῇ. Οὐχ ἦττον ὁ Ἰωάννης δὲν ἦτον εὐτυχῶς ἐξ ἐκείνων, οἵτινες βασιανίζουσι σκεπτικιστικῶς τὰς αἰφνιδίους αὐτῶν συγκινήσεις· θερμῆ δὲ καὶ εἰλικρινῆς τῆς καρδίας του εὐχὴ συνεκεφαλαίωσε τελευταῖον ἐν ἑαυτῇ ἅπαντα τὰ ἀντίθετα συναισθήματα αὐτοῦ.

— « ὦ! εἶθε, εἶθε νὰ ἀγνοῇ αἰωνίως ἐκείνη τὰς δυστυχίας, ἃς δὲν ἔλεει! . . . »

XII.

Τὸ μάθημα ἐκεῖνο ἐπερατώθη ἐν τῷ μέσῳ φαιδρᾶς προπαρασκευῆς πρὸς ἀναχώρησιν· αἱ θύραι τοῦ παρθενικοῦ περιστρεφῶνος ἠνοίγοντο ἤδη ἐκ νέου ἐπὶ δύο ὄλους μῆνας. Τινὲς τῶν νεανίδων ἔμελλον νὰ μὴ ἐπανεέλθωσι πλέον εἰς τὴν σχολὴν, ὁ δὲ Ἰωάννης ἐδέξατο ἤδη παρὰ τῶν γονέων τὰ ἐπισκεπτήρια αὐτῶν μετὰ τοῦ σήματος P. P. C. Ἐκ τῆς μικρᾶς δὲ ὀμηγύρεως ἧτις τῶς ἀπετελεῖτο περὶ τὴν τράπεζαν τῆς παραδόσεως, κατὰ τὸ ἐπιὸν σχολικὸν ἔτος, μόλις ἡ ἡμίσεια θὰ συνθηροῖζοτο ἐκεῖ.

Κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τῶν διακοπῶν ὁ Ἰωάννης συνήντησε τυχαίως τὴν Ἰλδα ἐν τινὶ πλουσίᾳ αἰθούσῃ ὅπου ἠνάγκαζον αὐτὸν νὰ παρευρίσκηται ἐνίοτε αἱ κοινωνικαὶ αὐτοῦ σχέσεις.

Ἡ νεαρὰ Σκωτίς κατήνεγκε τὴν ἐσπέραν ἐκείνην ἀληθῆ θρίαμβον κάλλους καὶ χάριτος.

Ἡ ὀμηγύρις, μέσῳ τῆς ὁποίας εὕρισκετο, ἀπετελεῖτο ἐκ τῆς πεζῆς καὶ κοσμοπολίτιδος ἐκείνης μερίδος τῆς κοινωνίας, ἧτις καλεῖται ξένη παροικία. Ὁ σὶρ Τζὼν Βάκκιλεϋ, μέλος τῆς ἀγγλικῆς Βουλῆς, ἦν ἀνὴρ ὑψηλὸς τὸ ἀνάστημα, γλυκὺς τὴν μορφήν καὶ ἀφελῆς τοῦς τρόπους, ἀποκτήσας δ' ἐκπαλαί πολλοὺς γνωρίμους ἐν Παρισίοις ἐκ τε τῶν πολιτικῶν καὶ ἰδιωτικῶν αὐτοῦ ὑποθέσεων, δὲν ἠθέλησεν ἤδη ὅτε ἦλθεν ἵνα παραλάβῃ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ, νὰ καταλίπῃ μετ' αὐτῆς τὴν Γαλλίαν πρὶν ἢ γνωρίσῃ αὐτὴν πρὸς οἰκογενεῖας τινάς. Μηδεμίαν πλέον, ὡς εἶναι εὐνόητον, δίδων προσοχὴν εἰς τὸν ἐρωτίσκον τῆς Ἰλδῆς ὁ κ. Βάκκιλεϋ ἐνόμιζεν ὅτι αὕτη, παρηγορηθεῖσα ἤδη, εἶναι ἐτοίμη πρὸς εὐαρμοστώτερον συνοικέσιον· ἀληθῶς δὲ, δὲν ἠπατάτο ὀλοτελῶς, διότι ἡ νεῆνις, καίπερ εὐλαθῶς τηροῦσα ἐν τῇ βαθυτάτῃ τῆς καρδίας αὐτῆς πτυχῇ τὸ μυστικὸν τοῦ σκιαγραφηθέντος ἐρωτος, ἦτο ἐν τούτοις γυνὴ ἰσχυρὰ, γινώσκουσα νὰ διακρίνῃ τὸ πραγματικὸν ἀπὸ τοῦ ἰδανικοῦ.

Ἀληθῆ ἠσθάνθη συγκίνησιν ὁ Ἰωάννης ὅταν ἀπροπαράσκευος εὐρέθη ἀπέναντι τῆς ἀρχαίας μαθητρίας αὐτοῦ, ἧτις πλησίασασα πρὸς αὐτὸν μετὰ μειδιάματος εἰς τὰ χεῖλη, ἔτεινεν αὐτῷ τοὺς ροδοβαφεῖς δακτύλους πρὸς χειραψίαν ἐγκάρδιον. Ἀπέδωκε συγκινημένον τὸ ἐλευθέριον τούτο χειρόσφιγμα, ἐκείνη δὲ λαβοῦσα τὸν βραχίονα αὐτοῦ, ὠδήγησεν αὐτὸν εἰς μακρυσμένην τινὰ αἴθουσαν καπνίσματος.

Ἡ περιβολὴ αὐτῆς, προδιδοῦσα καλαισθησίαν μείζονα τῆς συνήθους παρὰ ταῖς κόρας τῆς νήσου, καθίστα αὐτὴν θαυμασίαν· ἦτο ἀρμόδια πρὸς τὴν ἡλικίαν τῆς νεαρᾶς παρθένου στολὴ ἐκ ροδοχρόου ἀραιοῦ μεταξίνου ὑφάσματος, μετὰ περιθωρακίου ἐκτετραχηλισμένου εἰς ὄξυ, καὶ χειρῶν αἵτινες καθ' ὄλον τὸ μῆκος αὐτῶν διανοιγόμεναι, ἐπέτρεπον νὰ φαίνηται ἡ χιτωνόλευκος τῶν βραχιόνων ἐπίδερμις μέσῳ τῶν κυματωδῶν τῆς ἀεροειδοῦς μετᾶξης πτυχῶν. Μόλις πρὸ δύο μηνῶν ἡ Ἰλδα εἶχεν ἐξέλθει τοῦ οἰκοτροφείου, καὶ ἦν ἤδη γυνὴ! ἀλλὰ γυνὴ πλήρης σεμνῆς ἐπιφυλάξεως καὶ ἀφελοῦς αἰδημοσύνης, οὐχὶ δὲ τραχείας σεμνοτυφίας ἢ ἀγερωχίας προκλητικῆς.

Ὁ Δαὴλ' κατεταράχθη ὑπὸ τῆς συνεντεύξεως ταύτης· ἡ κόρη αὕτη εἶχεν ἀγαπήσει αὐτόν! ἐγνώριζεν αὐτό, ἂν δ' ἡ γνώσις του αὕτη διελάθανεν αὐτὴν, τοῦτο ὠφελετο εἰς τὴν λεπτότητα μετ' ἧς μέχρι τοῦδε προσηνέχθη. Ἀδιάφορον ὅμως! τὸ αἶσθημα ἔζη, ὁ δὲ Ἰωάννης προὔριδετο ὑπὸ τῆς ἀμνηχανίας αὐτοῦ, ἧς τὸ αἶτιον, τὸ βαθὺ καὶ γαλήνιον τῆς κόρης βλέμμα ταχέως ἠδυνήθη νὰ διακρίνῃ ἀσφαλῶς.

Ἐπειδὴ δὲ ἦτο μόνη μετ' αὐτοῦ, ἠθέλησε νὰ στενοχωρήσῃ αὐτὸν ἀναφέρουσα τὰ παρελθόντα.

— Κύριε Δαὴλ, ἠρώτησε πονηρῶς· ἐνθυμεῖσθε τὴν μεγάλην ἐσπερίδα τῆς σχολῆς ἡμῶν;

— ὦ, ναί, δεσποινίς, τὴν ἐνθυμοῦμαι.

— Ἐγώ, προσέθετο ἡ Ἰλδα θεωροῦσα αὐτὸν ἀτε-

νώσ κατὰ πρόσωπον, ἐγὼ ἐτήρησα ἐκ τῆς ἐσπερίδος ἐκείνης ἀνεξέλαστον ἀνάμνησιν, ἀνάμνησιν θλιβεράν.

— Θλιβεράν; διὰ τί θλιβεράν, δεσποινίς;

Ἐκείνη ἀνεσκήρτησεν, εἶτα δὲ εἶπε μετὰ τόνου παρὰ δόξου δονουμένου ὑπὸ λυγμωδῶν ἀπηχίσεων:

— Διότι . . . τὴν ἐσπέραν ἐκείνην . . . ἐξηργέσθη ἀπὸ ὄνειρον τὸ ὅποιον ἐνόμιζον δυνατὸν νὰ πραγματοποιηθῆ . . . διότι τὴν ἐσπέραν ἐκείνην ὑπέστη τὴν πρώτην μεγάλην θλίψιν τοῦ βίου μου . . .

Ὁ Ἰωάννης, ἐπὶ μᾶλλον ἤδη τετραγαγμένος, προσεπάθησε νὰ φανῆ εὐτραπελιζόμενος.

— Προσέξατε, δεσποινίς Ἰλδα! Ἰδοῦ, μοι φανερόνυτε τὰ μυστικὰ σας!

Ἄλλὰ τότε διείδε δάκρυ διαστράπτον μέσφ τῶν καστανοχρῶν βλεφαρίδων τῆς νεάνιδος.

— Ἐ, καλὰ! ναί! — βλέπετε, προτιμῶ νὰ μὴ ἔχω μυστικὰ ἀπὸ σας· διὰ τί νὰ ἔχω, ἄλλως τε; σας γνωρίζω ἀρετὰ, καὶ εἶμαι βεβαία ὅτι δὲν θὰ διασύρητέ ποτε θριαμβευτικῶς τὴν . . . ἀρσίσωσιν τὴν ὅποιαν μ' ἐνεπνεύσατε, ὅτι δὲν θὰ διηγηθῆτε εἰς κἀνένα τό . . . σχολικὸν αὐτὸ μυθιστόρημα· διότι εἶναι σχολικὸν μυθιστόρημα, δὲν ἔχει οὕτω;

Καὶ λέγουσα ταῦτα ἐμειδία· ἀλλὰ τὸ ἐπὶ τῶν βλεφαρίδων κρεμάμενον δάκρυ, τὸ δάκρυ τὸ ἀγνόν, ὅπερ αἱ ἐπιπίπτουσαι ἀκτίνες τῶν πολυελαίων μετὰ βαλλοῦν εἰς ἀδαμαντόστιλπον μάρμαρον, κατεκυλίσθη αἰφνιδίως· πεσὸν δέ, βαρὺ καὶ θερμόν, ἔβρεξε τὴν χεῖρα τοῦ Ἰωάννου.

Τότε ἐκείνος ἐποίησεν ἀκουσίαν κίνησιν· λαθῶν δὲ τοῦ δακτύλου τῆς κόρης, ἐσφιγξεν κῦτους ἐντὸς τῶν ἰδικῶν του.

— Μίς . . . ἀνέκραξε· δεσποινίς Ἰλδα! . . .

Αὕτη δὲν ἀπέφυγε τὴν χειραψίαν· ἐπὶ στιγμὴν ὁ νεανίας παρετήρησε τὴν θελκτικὴν κεφαλὴν ἥτις ἐκυπτεν ἔν' ἀπακρύψῃ τὰ δάκρυα αὐτῆς, τὸ ὠραῖον σῶμα ὑπερ αἰφνιδίως σπασμὸς ἐκλόνει· καὶ ὁ σκληρὸς πόνος ὁ ἐνυπάρχων ἐν τῇ ἀμοιβαίᾳ προσπελάσει ἐκείνη, προὔξηνσεν αὐτῷ βαθεῖαν συγκίνησιν.

— Συγγνώμην! . . . ἐφέλλισε ταπεινῇ τῇ φωνῇ· ἐὰν ἐγνωρίζω . . .

Ἡ νεῆς ἀνακόπτουσα αὐτὸν ὕψωσε τὴν κεφαλὴν· ἡ ἰσχυρὰ αὐτῆς θέλησις ἐκράτησεν ἐν τέλει, αἱ δὲ ὕγραὶ ἔτι, ἀλλ' ἤρεμοι ἤδη ὀφθαλμοὶ ἀνέκτισαν τὸ ἀγνόν καὶ ἡδὺ αὐτῶν βλέμμα.

— Ἰδοῦ εἶπεν· ἡ ἐξομολόγησις ἐτελείωσεν· οὐδέποτε πλέον θὰ ἐπανεέλθω ἐπ' αὐτῆς. Ὡς πρὸς ὑμᾶς, προσέθηκε γελῶσα, μὴ προσπαθήσητε ν' ἀνακαλέσητε τὴν ἀπόφασιν· ὁ χρόνος δὲν ἐπανερχεται φεύγων, καὶ τὰ αἰσθήματα τῆς καρδίας κρατύνονται· ὅταν νυμφευθῆτε . . .

Ὁ Ἰωάννης ἐποίησε χειρονομίαν, ἣν ἐκείνη ἠμύηνευσεν ὡς ἐξῆς.

— Ναί, ναί, τὸ γνωρίζω· ὄχι ποτέ! δὲν ἔχει οὕτω; . . . Κύριε Δαήλ, σεῖς ὁ ὅποιος εἰσθε τὸσον ἀγαθός, τὸσον γενναῖος, τὸσον εἰλικρινής, διὰ τί ἐψεύσθητε τὴν ἡμέραν ἐκείνην; δὲν θὰ νυμφευθῆτε

ποτέ μετ' ἐμοῦ, συμφωνῶ· ἀλλὰ δὲν εἶμαι ἐγὼ ἡ μόνη κόρη ἐν τῷ κόσμῳ, κ. Δαήλ.

Ἀνυψούσα δὲ τὴν χεῖρα, προσέβαλεν αὐτῷ διὰ τοῦ ἄκρου δακτύλου φιλικὴν ἀπειλήν.

— Ἄ! ἐὰν σας ἔλεγα πᾶν ὅτι σκέπτομαι! . . .

Βλέπετε, ὅταν κἀνεὶς ἀγαπᾷ ἄνευ ἐλπίδος, γίνεται ὄξυδερκής· θέλετε νὰ σας εἶπω ἐγὼ ἐν ὄνομα τὸ ὅποιον ποτέ δὲν ἐπροσέφατε, διότι ἐφοβείσθι πάντοτε μήπως τὸ χεῖλός σας τρέμη προφέρων αὐτό; . . .

Κῦμα αἵματος κατέκλυσε τὴν ὠχρὰν τοῦ νεανίου μορφήν· ζωηρὸς δὲ παλμὸς ἐδόνησε τὴν καρδίαν αὐτοῦ, ἐν ἣ στιγμῇ ἀνωφελῶς προσεπάθει ν' ἀφρωσῆ φράσιν ἀρνητικὴν.

— Ὅχι; εἶπε ζωηρῶς ἡ Ἰλδα· λοιπὸν ὄχι, ἔστε βέθαιοι· ἂν σας ἐφανέρωσα τὸ ἰδικόν μου μυστικόν, δὲν ἔχω ὅμως τὸ δικαίωμα νὰ θίξω τὸ ἰδικόν σας. Γελῶσα δ' ἐλευθέρως ἐπανελάθε: Ἄλλὰ φυλάξατε το καλῶς! ἀναγινώσκειται ἐπὶ τοῦ προσώπου σας· καὶ φοβοῦμαι πολὺ μήπως ἐκεῖνος ὅστις σιωπᾷ ἐγρηγορῶν, ὁμιλήσῃ ποτέ καθ' ὑπνον!

Ὁ Ἰωάννης δὲν ἠδύνατο ν' ἀπαντήσῃ. Ἡ πονηρὰ ὅμως κόρη ἀνέκτησεν αἴφνης ὅλην τῆς φαιδρότητα αὐτῆς, διότι τοῦ χαρακτῆρος αὐτῆς ἐδέσποζε ζωηρὰ τις εὐθυμία, ἥτις ἔσωζεν αὐτὴν ἐκάστοτε ἀπὸ θλίψεων σοβαρῶν καὶ βαθειῶν ἐντυπώσεων.

— Ἐλθετε εἶπε· πηγαίνωμεν, ὁδηγήσατέ με πάλιν εἰς τὴν αἴθουσαν.

Καὶ ὁ Ἰωάννης ἀφρωνος, κατατετραγαγμένος ὑπὸ τῆς ιδέας ὅτι ἦν τοσοῦτῳ ἀνίσχυρος πρὸ τῆς δεκοκταετοῦς κορασίδος, ἀφῆκε νὰ ὁδηγηθῆ ὑπ' αὐτῆς ἄνευ ἀντιστάσεως εἰς τὴν αἴθουσαν.

Τοῦτο ὑπῆρξε τὸ τέλος τῆς ἐρωτικῆς αὐτῶν σχέσεως, ἡ κατακλείς τοῦ εἰδυλιακοῦ τούτου ποιήματος· ἐν ᾧ ἡ ποιμενίς οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν ἀφῆκε τὰς ταινίας τῆς ποιμενικῆς αὐτῆς ῥάβδου. Ἡ Ἰλδα ἀπασχόλησεν ἕκτοτε τὸν βίον τοῦ Ἰωάννου, ὡς τὰ βουκολικὰ τοῦ Βιργιλίου καὶ αἱ ποιμενικαὶ ᾠδαὶ τοῦ Ρακάν καὶ τοῦ Φλωριάν, ἀπασχόλησαν τὴν ἀφελῆ νεότητα πάντων ἡμῶν, διαχύσασι ὅλον τὸ ἄρωμα καὶ τὴν δρόσον τῶν ζωηρῶν τῆς ἠθῆς ἡμῶν συμπαθειῶν, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ τὴν βαθεῖαν καὶ ἀκατανίκητον θλίψιν τοῦ ὅτι ἐν αὐταῖς φαντάσματα μόνον θηρεύομεν, καὶ σικιὰς περιπτυσσόμεθα. Ἡ πρώτη τοῦ εἰδυλλίου σελὶς διέμεινε λευκὴ καὶ ἀσπιλος· διότι ὁ Ἰωάννης ἐφοβείτο μὴ κηλιδώσῃ τὴν ἀγνότητα αὐτῆς, ἐγχαράττων τὴν ἰδίαν σκέψιν. Ἐν τῇ ἀνδρικῇ καρδίᾳ ὁ ἔρωσ ἀνελίσσεται ὑπὸ τρεῖς ἀλληλοδιαδίχους φάσεις: ὁ ἀνὴρ κατακυριεύεται ὑπὸ τῆς γυναικός, εἶτα ποθεῖ καὶ τελευταῖον ἀγαπᾷ αὐτήν. Ὁ Ἰωάννης Δαήλ διετέλει ἤδη ὑπὸ τὴν πρώτην φάσιν, ἦτοι ἦν ὅλος ὑπὸ τὸ κράτος τῆς Ἰλδας.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Ἐκεῖνο ὅπερ παρέρχεται.

I.

Τὴν ἐπομένην ἡμέραν ὁ Ἰωάννης Δαήλ ἔλαβεν ἐπι-
στολὴν φέρουσαν γραμματώσημον τοῦ Ἀζάν.

Ἰδοὺ τὸ περιεχόμενον τῆς ἐπιστολῆς:

« Ἀγαπῆτέ μοι Ἰωάννη,

» Παρῆλθεν ἕξ ἔτι ἀπ' ὅτου μοι ὑπέσχεθης ἐπίσκε-
ψιν· ἤδη λοιπὸν ἀπαιτῶ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ὑπο-
σχέσεως, ἣν πιστεύω ὅτι καὶ ἡ κ. Δαήλ. θὰ σοὶ συμβουλεύσῃ νὰ τηρήσῃς.

Λέγω λοιπὸν ὅτι σὲ ἀναμένομεν, ἡ σύζυγός μου καὶ ἐγώ, ὡς νεόνυμφοι τρεῖς μόνους μῆνας συμβιώσεως ἀριθμοῦντες ἔτι, οἵτινες ἐπιθυμοῦσιν ἀνυπερθέτως νὰ ἐπιδείξωσιν εἰς τὸν φίλον αὐτῶν τὴν θέσιν τῆς συζυγικῆς εὐδαιμονίας των. Ἐν τῇ πολυαίθμῳ καὶ παιδρᾷ ὁμηγύρει ἡμῶν θὰ ἦται λίαν εὐπρόσδεκτος.

» Οὕτω λοιπὸν, ἂν ἐπιβῆς τῆς πρώτης ταχείας ἀμαξοστοιχίας, ἥτοι τῆς τῶν 7 1/4, θὰ φθάσῃς εἰς Βορδῶ περὶ τὰς 5, καὶ εἰς Ἀζάν περὶ τὰς 9 μ. μ., ἐκτός ἂν ἐπιθυμῆς νὰ ταξειδεύσῃς διὰ νυκτός. Θὰ ἔλθω νὰ σὲ παραλάβω.

Πρόσφερε τὰς βαθυστάτους προσηήσεις μου εἰς τὴν Ἐλένην.

Ὁ φίλος σου

Φήλιξ δὲ Ραμβέρο. »

Ὅσονδήποτε κἂν ἦτο φιλικὴ καὶ γλυκεῖα ἡ πρόσκλησις, ὁ Ἰωάννης ἐδίστασεν ἂν ὤφειλε ν' ἀποδεχθῆ αὐτήν. Εἶχεν ὑπερευλόθειαν εὐκισθησίας, πλείονος ἴσως τοῦ δέοντος· ἐφρόνει ὅτι δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα ν' ἀπολύσῃ ἡδονῆς, ἢ ἀπλῶς τέρψεως ἧς ἡ μήτηρ καὶ ἀδελφὴ αὐτοῦ δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ μετάρχωσι.

Παρουσίασε τὴν ἐπιστολὴν πρὸς τὴν μητέρα αὐτοῦ, ἥτις καὶ κατέπεισεν αὐτὸν μόνη νὰ ὑπακούσῃ αὐτῇ.

— Ταλαίπωρε Ἰωάννη μου, τῷ εἶπε, αἱ ἑορταὶ καὶ αἱ ἀπολύσεις εἶναι τόσῳ σπάνια εἰς τὸν ἐργώδη βίον σου, ὥστε πρέπει νὰ ἐπωφελησῇ πᾶσαν εὐκαιρίαν ἵνα διακόπησῃ καὶ ποικίλλῃς ὀλίγον τὴν μονοτονίαν αὐτοῦ. Ἡ Ἐλένη καὶ ἐγὼ δυνάμεθα πολὺ εὐκόλως νὰ κάμωμεν ταξειδίον ἐπίσης μακρόν· καὶ ἀπ' οὗ ἀρνείσαι νὰ προσπορίσῃς εἰς σεαυτὸν εὐχαρίστησιν τινα ἂν δὲν λάβω καὶ ἐγὼ ἄλλην ἰσοδύναμον, καλὰ, σοὶ λέγω ὅτι καὶ ἡμεῖς θὰ ὑπάγωμεν νὰ διέλθωμεν μερικὰς ἡμέρας ἀναπαύσεως εἰς Τρουβίλλην ὅπου ἡ ἑξαδέλφη Βέρθα μὲ προσκαλεῖ. Ἡ Ἐλένη θ' ἀναπνεύσῃ θαλάσσιον ἀέρα, ἐγὼ δὲ θὰ ἐπανεύρω τὸν ἀρχαῖον βίον μου, τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν ἔζη ὁ πατήρ σου. Ἐάν σὺ ἐπιστρέψῃς πρῶτος ἐκ τῆς ἐκδρομῆς σου, θὰ ἔλθῃς, ἐννοεῖται, νὰ μᾶς συναντήσῃς ἐκεῖ.

Ὁ Ἰωάννης προπαρεσκεύασε τότε τὸν ταξειδιωτικὸν αὐτοῦ σάκκον, καὶ εἰδοποίησεν ἀμέσως τὸν φίλον του δὲ Ραμβέρο ὅτι ἀναχωρεῖ τὴν ἐσπέραν τῆς αὐρίου. Ἀπῆλθε δ' ἐπὶ τέλους ἀπ' οὗ ὁ ἴδιος ὠδήγησε

τὴν μετέρα καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ εἰς τινὰ τῶν πρώτων ἀμαξοστοιχιῶν τῆς δυτικῆς γραμμῆς.

Ἡ ταχεῖα ἀμαξοστοιχία τοῦ Βορδῶ φθάνει εἰς Λιβούρνην περὶ τὸ λυκόφωσ. Ὁ Ἰωάννης τὸ πρῶτον ἤδη διανύων τὰς ἀποστάσεις ἐκεῖνας, ἐμαγεύθη ὑπὸ τῆς γραφικῆς τῶν τοπίων καλλονῆς. Διότι εἶναι ἀληθῶς ψυχολογικὴ διὰ τὸν ταξειδεύοντα ἡ στιγμή καθ' ἣν, τῶν πεδιχθῶν αἰωνιδίως ἐξαφανιζομένων, ἡ ἔρημος τοῦ Γαρόννη θεὰ ἐξελίσσεται πρὸς τῶν ὀφθαλμῶν.

Ὁ σιδηροδρομὸς καταλείπων τὴν Λιβούρνην ὑπερπηδᾷ τὴν εὐρεῖαν καὶ γαλήνιον ἔκτασιν τῆς Δορδῶνης, εἶτα δι' ἐπανερχεται καὶ αὐθις εἰς αὐτὴν εἰς Βάζυρ, πρὸ παλαιοῦ τινὸς φεουδαλικοῦ πύργου, φθάνων δ' εἰς Ἀμβαρές, παρίσταται πρὸ τερπνοῦ πανοράματος τοῦ μεμακρυσμένου ὀρίζοντος ὅπου διαγράφονται αἱ μετέωροι γραμμαὶ τῆς γιγαντιαίας γεφύρας τοῦ Κουβζάκ. Εἶτα βυθίζεται ἐκ νέου εἰς χλωρὰς ἐκτάσεις λειμώνων καὶ γαιῶν ἀμπελοφύτων, καὶ διεισδύων ἀλλεπαλλήλως ὑπὸ πέντε ὑπογείου σήραγγας ἀνίσου μήκους, καταφθάνει εἰς τὸν σταθμὸν τοῦ Λορμόν.

Κατὰ τὴν ἐξοδὸν τοῦ σιδηροδρόμου ἀπὸ τῆς θαυμασίας αὐτοῦ γεφύρας, καὶ οἱ εἶδος γυμνοῦ δάσους, τρόπον τινά, ἀποτελοῦντες μυριάριθμοι μακροτενεῖς ἴστοι τῶν ἐν τῷ λιμένι τῆς Λούνης ἀγκυροβολούντων πλοίων, ὑπὸ τὴν περιοῦχον ἡμισέληνον, ἥτις κοσμεῖ ἅπαντα τὰ κτίρια τῆς πόλεως.

Ἄλλ' ὁ ταξειδιώτης οὐδόλως ἠκαίρησε νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν πόλιν. Ἡ φέρουσα αὐτὸν ἀμαξοστοιχία διήρχετο πρὸς τὴν ἀπέναντι ὄχθην διὰ τῆς ὠραίας γεφυρίδος, ἥτις συνδέει τοὺς δύο σταθμούς, εἶτα δ' ἔτρεχε πρὸς τὸ Ἀζάν πνικνότητα καὶ βαθυφαια νέφη ἀτμοῦ ἐξερεούγουσα.

Μόλις ἠδυνήθη νὰ παρατηρήσῃ, ἀκαριαίως φεύγων, τὴν μεγαλοπρεπῆ ἐξ ἀπόπτου θεῶν τοῦ Καδιλλάκ καὶ τοῦ Βερδελαί, τὰ εἰρέπια τῆς Ροέλης καὶ τοὺς μεσαιωνικοὺς οἴκους τοῦ Πάρο-Σαιντ-Μαρί. Μόλις δ' ἐν τῷ στενῷ, ἰλυώδει καὶ κιτρινοχρῶ ποταμίῳ ἐν ᾧ πρὸ καὶ πρὸ ἀνεδύοντο νησιδία ἄμμου, ἠδυνήθη ν' ἀναγνωρίσῃ τὸν λαμπρὸν λεισκύμονα ποταμὸν ὃν εἶχε παρέλθει εἰς Βορδῶ.

Τέλος, κατὰ τὴν ἐνδεκάτην ὥραν ἡ τεραστία σειρὰ τῶν ἀμαξῶν ἐσύριξε τὸ ἔσχατον ὑπὸ τὰς θυρίδας τοῦ σταθμοῦ εἰς Ἀζάν.

II.

— Ἀ! ἤλθες λοιπὸν, Παρισινέ;

Ὁ Ἰωάννης, ὅστις κατήρχετο κρατῶν τὸν σάκκον αὐτοῦ, ἐκινδύνευσεν ν' ἀποπνιγῆ ἀσφυκτικῶν ὑπὸ τὴν περιπτύξιν νεαροῦ ἀνδρός, εὐσάρκου, φυσιγνάθου, ἐρυθροπαρείου καὶ εἰλικρινείας ἔκφρασιν ἐπὶ τῆς φυσιογνωμίας φέροντος, ὅστις ἐνηγκαλίσθη αὐτὸν διαχυτικῶς.

— Ὁ Φήλιξ! ἀνέκραξεν ἐκπληκτος.

Ἡ ἀπορία, αὐτοῦ δὲν ἦτο παράλογος. Ὁ Φήλιξ

ὄν ὁ Ἰωάννης εἶχε κατακλείπει εἰς Παρισίους ἀναχωρῶν ἐκεῖθεν μετὰ τὴν τελείωσιν τῶν νομικῶν αὐτοῦ σπουδῶν, ἦτον λιπόσκαρος καὶ ἰσχνός ὡς Παρασκευὴ τῆς Τεσσαρακοστῆς· ὁ δὲ Φηλιξ ὄν ἤδη ἀνεύρισκεν εἶχε μορφὴν ζωηρὰν ὡς ἡμέρα ἀπόκρεω.

— Δὲν θὰ μὲ ἀνεγνώρισες, δὲ ἔχει οὕτω;

— Ὁμολογῶ ὅτι πρὸς τοῦτο θὰ μοὶ ἐχρειάζετο χρονικόν τι διάστημα.

— Ἐγείνα εὐμορφος; ὅλοι μοὶ τὸ λέγουν· ἡ σύζυγός μου μάλιστα φρονεῖ ὅτι ἐπάχυνα ὑπὲρ τὸ δέον.

— Ἀλήθεια;

— Ναί· ἔχει ἐκείνη τοιαύτας ἰδέας. ὦ, εἶναι τόσον ὠραία ἡ σύζυγός μου! θὰ τὴν ἴδῃς καὶ θὰ εἶπῃς τὴν γνώμην σου· ἔπειτα καὶ Παρισινή, ἀνατραφεῖσα ἐκεῖ, εἰς Παρισίους, εἰς λαμπρὸν σχολεῖον, εἰς τὸ οἰκοτροφεῖον τῆς κ. Κολλάρ.

— Τῆς κ. Κολλάρ! ἀνέκραξε μετ' ἐκπλήξεως ὁ Ἰωάννης, ὄν αἱ ἀναμνήσεις παρηκολούθουν σταθερῶς.

— Σὺ, ὑπέλαβεν ὁ Φηλιξ, δὲν ἤλλαξες· εἶσαι πάντοτε εὐρωστος· ἀλλὰ, συγγώμην! ὄχι, ἤλλαξες ὀλίγον· νομίζω ὅτι εἶσαι κἄπως ἰσχνότερος.

— Ἀλλὰ τοῦτο, προσέθηκεν εὐθύμως, προὔξενησε βεβαίως ἡ νοσηρὰ παρισιανὴ ἀτμόσφαιρα· εὐτυχῶς, τώρα σ' ἔχομεν εἰς τὰς χεῖράς μας, καὶ θὰ σὲ κρατήσωμεν τοῦλάχιστον ἐπὶ ἓνα μῆνα· καὶ θὰ παχύνῃς τόσον ὅσον καὶ ἐγώ, ναί, παλαιέ μου φίλε; εἶναι τόσῳ γλυκὺ, τόσῳ ὑγιεινὸν τὸ κλίμα μας.

Καὶ ἔλεγεν ἀλήθειαν ὁ ἀγαθὸς καὶ εὐλικρινὴς ἀγρότης· καθαρὸν καὶ γλυκὺ εἶναι τὸ κλίμα τῶν εὐφύτων καὶ εὐκάρων ἐκείνων λοφίσκων, ἀγνόν καὶ γλυκὺ ὡς αἱ ψυχαὶ τῶν κατοικοῦντων αὐτούς, ὡς αἱ γλαφυραὶ σκιᾶδες τῶν πληρούντων τὸ τοπίον δροσερῶν δασῶν, ὡς τὰ νάματα τῶν πηγῶν τὰ διηθούμενα ἀνά μέσον τῶν τιτανωδῶν βράχων, καὶ διαχεόμενα εἶτα ἐπὶ τοῦ βαθυπρασίνου τῶν λειμώνων τάπητος· ἀγνόν ὡς ὁ διαυγὴς αὐτοῦ οὐρανός καὶ οἱ κυκλοῦντες αὐτὸν γραφικοὶ ὀρίζοντες· γλυκὺ ὡς οἱ καρποὶ οὓς παράγει τὸ ἔδαφος ἐκεῖνο, ἡ γῆ τῆς ἐπαγγελίας!

Ὁ Ραμβέρ ἔσυρεν ἀπὸ τῆς χειρὸς τὸν φίλον αὐτοῦ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ, ἔνθα ἐπέβη μετ' αὐτοῦ ἑλαφροῦ τετρατῆρου ἄμαξιτιοῦ ὑπὸ ρωμαλέου φαιοῦ καὶ λευκοστίκτου ἵππου συρομένου, ὅπερ ὁ Φηλιξ εἶχεν ἀγοράσει κατὰ τὴν τελευταίαν ἐμπορικὴν πανήγυριν τοῦ Λέν, καὶ τοῦ ὁποίου τὴν προέλευσιν καὶ τὰς ιδιότητας λεπτομερῶς περιέγραψε πρὸς τὸν φίλον αὐτοῦ.

Ἡ ἄμαξα ταχέως ἐξελθοῦσα τοῦ Ἀζάν, ἐστράφη ἀριστερᾶ, εἶτα δ' ἔλαβε διευθύναι πρὸς τὸ Βόν-ανκόντρ.

— Ἄ, ἡ χώρα αὕτη εἶναι πλουσία τώρα, εἶπεν ὁ Φηλιξ· ἀλλὰ πρὸ δέκα ἐτῶν διέφερε πολὺ· ὅταν ἡ ἐρυσίθη καὶ ἡ ξηροφυλλία τὴν προσέβαλον, ἐχάσαμεν ἑκατὸν τοῖς ἑκατόν.

Ὁ Ἰωάννης ἠδυνάττει ν' ἀποσπᾷ τὰ βλέμματα ἀπὸ τοῦ πρὸ αὐτοῦ ἀνελίσσομένου μεγαλοπρεποῦς πανοράματος.

Ἦδη ἀφέντες τὸ Ἀζάν ὀπίσω, ἠκολούθουν τὴν ὑψηλὴν ὄχθην τοῦ Γαρόννα ποταμοῦ· ἐν τῇ πολυσχιδεῖ ἀπόψει, ἥτις ἀπετέλει τὸ βῆθος τῆς διανοιγομένης ἐκτάσεως, σειραὶ οἰκιῶν ἐμνηκύνοντο δεξιᾶ παραλλήλως τῶν κρηπίδων τῆς λιθίνης γεφύρας τοῦ Πόν-κανάλ. Τὸ λαμπρὸν ὑδραγωγὸν ἴδρυμα ἐξέτεινεν ὑπὲρ τῶν κυμάτων τοῦ ποταμοῦ τὰ ὑψηλὰ αὐτοῦ τόξα, παρὰ τὰς βῆσεις τῶν λοφίσκων ὄν αἱ συνεχεῖς ὑποκύναι κορυφαὶ ἐσκιαγραφούντο ἀραιῶς ἐκεῖ, πύρρω, εἰς τὸν εὐρὺν ὀρίζοντα. Πρὸ τῆς πορείας δὲ τοῦ ὄχθηματος ἡ ὁδὸς ἠπλοῦτο λεία, ἐπιμεμελημένη καὶ καθαρὰ, μακρὸς κονιορτώδης τῆς παρθένου ἡλίου ἐλεύκαιεν ἔτι διὰ τῆς ἀπλέτου αὐτοῦ λάμψεως, ξηραίνων καὶ χρυσίζων τὴν χλόην τῶν τῆρων καὶ τῶν πλευρῶν αὐτοῦ. Εὐμήκεις λευκαὶ ὠρθοῦντο ἀκίνητοι, στεγάζουσαι ὑπὸ τὰ φύλλα αὐτῶν πλήθη φλυάρον τεττίγων ἀσιγήτως λαλούντων τὸν ὄξυν αὐτῶν συριγμόν, μικκύλαι αἰγίρειοι γλαφυρῶς πού καὶ πού ἐκηλίδουν τὴν χλόην ἐπιρρίπτουσαι τὰ ἀργυροειδῆ αὐτῶν φύλλα, καὶ πετελαί τινές γηραιαί, ἐπιμόνως ὑπὸ τῶν κμπῶν ἀποφλοιούμεναι, οἶονεὶ ἀνέμενον σιγηλῶς τὸ φθινόπωρον, ἐν' ἀνανεώσῃ αὐτὰς καὶ πάλιν.

— Ποῦ βαινόμεν ἐντεῦθεν; ἠρώτησεν ὁ Ἰωάννης τοῦ ὁποίου ἐφλέγετο ὁ αὐχὴν ὑπὸ τῶν καθέτων τοῦ ἡλιακοῦ πυρός ἀκτίνων.

CHARLES VINCENT

(Ἀκολουθεῖ).

ΚΟΡΝΗΛΙΑ Α. ΠΡΕΒΕΖΙΩΤΟΥ.

ΔΡΑΜΑΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ.

ΘΕΑΤΡΟΝ ΜΝΗΜΑΤΑΚΙΩΝ.—Ο Α.—Τ. Febvre ἐν Κωνσταντινουπόλει.
ΘΕΑΤΡΑ ΠΑΡΙΣΙΩΝ.—ΧΡΟΝΙΚΑ.

Ἡ διεύθυνσις τοῦ θεάτρου Μνηματακίων ἐξαγγέλει διὰ τε τῶν ἐφημερίδων καὶ δι' ἰδίων ἀγγελίων, τοιχοκολληθεῖσων ἐν ταῖς ὁδοῖς, τὴν προσεχῆ ἔλευσιν εἰς τὴν βασιλίδαν τῶν πόλεων τοῦ τέως ἑταίρου τῆς Γαλλικῆς-Κωμωδίας Ἀλεξάνδρου-Φρειδερίκου Febvre, διδάξοντος ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ εἰρημένου θεάτρου τινὰς τῶν διαπλάσεων αὐτοῦ. Ἐν τῇ περιστάσει δὲ ταύτῃ σημειώσεις τινες περὶ τοῦ ὑποκριτοῦ, ἐκτιθεμεναι ἐνταῦθα, οὐχὶ ἄσκοποι κρίνονται, πολλῶν μάλιστα παρ' ἡμῶν αἰτησαμένων πληροφορίας περὶ αὐτοῦ, ὅστις ζηλώσας τὴν δόξαν ἐτέρων συναδέλφων αὐτοῦ, πρὸς τὴν Δύσιν στραφέντων, περιοδεύει τὴν Ἀνατολίην.

Ὁ Ἀλεξάνδρος-Φρειδερίκος Febvre ἐγεννήθη ἐν Παρισίοις κατὰ τὸ 1835 ἐκ γονέων μεσαίας τάξεως, αἱ δὲ πρῶται αὐτοῦ πρόσοδοι ἐργαζομένου ἦσαν εἰκοσι πέντε φράγκων κατὰ μῆνα. Ἀλλὰ μὴ ἐπαρκουσῶν τῶν προσόδων αὐτοῦ τούτων, σπουδάσας τὴν μουσικὴν, διωρίσθη διευθυντῆς τῆς ὀρχήστρας ἐν τινι μικρῷ θεάτρῳ ἐπὶ μισθῷ ἑβδομῆκοντα φράγκων κατὰ μῆνα. Ἐσπέραν τινὰ προῦκειτο νὰ διδαχθῆ ὁ

Mari de la veuve, αλλά καθ' ἕν ὥραν ἔμελλε ν' ἀρθῆ ἢ αὐλαία γίνεταί γνωστὸν ὅτι ὁ ὑποδύμενος τὸ τοῦ ἔραστου πρόσωπον ὑποκριτῆς ἀπουσίαζεν, ὁ δὲ Febvre, ὅστις κέκμηται ἑκτακτὸν μνημονικόν, παρέρχεται μετὰ θάρρους προτείνων ὅπως αὐτὸς ἀναπληρώσῃ τὸν ἀπουσίαζοντα λέγων: «Γινώσκω τὸ πρόσωπον καὶ ἐπιθυμῶ νὰ τὸ παίξω» (*Je sais le role et je vais le jouer*). Ἡ πρότασις αὐτοῦ γίνεταί δεκτὴ, ὑποδύεται τὸ ἐγκαταλειμμένον σχῆμα, ἐπιτυχάνει καὶ οὕτω ἐκ τύχης γίνεταί ὑποκριτῆς ἀπὸ διευθυντοῦ τῆς ὀρχήστρας. Εὐθύς δὲ προσλαμβάνεται ἐν τῷ θεάτρῳ τῆς Ἀδρῆς καὶ μετὰ ἔτος ἐπανέρχεται εἰς Παρισίους καὶ ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ θεάτρου *Ambigu* ὑποδύεται μικρὰ τινα σχήματα. Ἀπὸ τοῦ θεάτρου τούτου εἰσέρχεται εἰς τὸ τοῦ *Beaumarchais*, ἐν ᾧ διακρίνεται ἐν τισὶ δράμασιν, οἷον ἐν τοῖς *Paul d'Artenay*, *André le Mineur*, *le Mauvais Gas*. Ἀκολούθως προσλαμβάνεται ἐν τῷ θεάτρῳ *Porte-Saint-Martin* καὶ κατὰ τὸ 1858 ἐν τῷ θεάτρῳ *Gaité*, ἐν ᾧ παίζει τὸν *Médecin des enfants*, *Henri III et sa cour*, *le Juif errant*. Κατὰ δὲ τὸ αὐτὸ ἔτος προσλαμβάνεται ἐν τῷ θεάτρῳ Ὁδεῖῳ (*Odéon*), τῷ νεωτέρῳ Γαλλικῷ-Θεάτρῳ, τῷ χρησιμεύοντι ὡς προπαιδευτήριον πρὸς εἰσαγωγὴν εἰς τὴν Γαλλικὴν-Κωμῳδίαν, τὸ ἐπιφανέστατον θεάτρον τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Εὐρώπης ἀπάσης ὑπὸ δραματικὴν ἔποψιν. Ἐν τῷ θεάτρῳ τούτῳ ὑποκρίνεται διάφορα πρόσωπα καὶ τινα τῶν τοῦ κλασικοῦ δραματολογίου, οἷα τὰ *Turcaret*, *le menteur*, *le Chevalier à la mode* κτλ. ἀλλ' ἐν τοῖς κλασικοῖς μὲν τούτοις ἔργοις δὲν εὐδοκίμει, εὐδοκίμει δὲ ἐν τῷ σχήματι τοῦ *Celestin* ἐν τῷ *Testament du César Girodot* (1859) καὶ δι' αὐτοῦ ἐξασφαλίζει τὸ στάδιον αὐτοῦ. Ἀπὸ τοῦ Ὁδεῖου ἐπανέρχεται εἰς τὸ *Ambigu* καὶ ἀπὸ τούτου εἰσέρχεται εἰς τὸ θεάτρον *Vaudeville* κατὰ τὸ 1861 ἐν ᾧ διαπλάττει τὸν *Maurice* τῶν *Nos Intimes*, τὸν *Richard* τοῦ *Un Homme de rien*, τὸν *Mirabeau* τῆς *Jeunesse de Mirabeau* καὶ ἄλλα πρόσωπα, καθίσταται δὲ ὁ συμπαιθεὶς ὑποκριτῆς τοῦ δημοσίου. Αὐθις ἐλθὼν εἰς τὸ *Gaité* κατὰ τὸ 1864 διαπλάττει τὸ σχῆμα τοῦ *Bernard* ἐν τῷ *Maison du Baigneur*.

Αἱ ἐπιτυχίαι δ' αὐτοῦ αὐται, καθ' ἃς ἀνεδείχθη ἐκ τῶν ἀρίστων *jeunes premiers*, συντελοῦσιν ὅπως προσληθῆ ἐν τῇ Γαλλικῇ-Κωμῳδίᾳ, ἥς ἀπὸ τῆς σκηνῆς ἐδίδαξε τὸ πρῶτον τῇ 7/19 Σεπτεμβρίου 1866, ὑποδύμενος τὸ σχῆμα τοῦ *Philippe II* ἐν τῷ *Don Juan d'Autriche* κωμῳδίᾳ τοῦ *Casimir Delavigue*. Ἐπαίξε τὸ πρόσωπον τοῦ *Georges Bernard* ἐν τῷ *Par droit de conquete*, τοῦ *Bernard* ἐν τῇ *Mademoiselle de la Seiglière* μετὰ τσαύτης πρωτοτυπίας, ὥστε ἦδη, ἐπτά μῆνας μετὰ τὴν εἰσοδὸν αὐτοῦ εἰς τὴν *Comédie-Française*, τῇ 1 Μαΐου 1867, ἐγένετο δεκτὸς ὡς ἑταῖρος (*sociétaire*) αὐτῆς, τέως ὢν ἐπὶ μισθῷ (*pensionnaire*). Ἦδη ὁ Febvre ἦν ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ. Ἐν τῇ Γαλλικῇ-Κωμῳδίᾳ ὑπεδύσατο διάφορα σχήματα οὐχὶ πάντοτε ἐπιτυχῶς τοῦ κλασικοῦ δραματολογίου, οἷον ἐν τῷ *Tartufe* (ὄν, ὡς γνωστὸν, ὑποδύεται ὁ *Got* καὶ ὁ *Coquelin*), ἐν ταῖς *Femmes savantes* καὶ ἄλλοις, ἀλλὰ κυρίως διέπρεψεν ἐν τῷ νέῳ δραματολογίῳ, ἐν τῷ *Gendre de M. Poirier*, *Demi Monde*, *Mademoiselle de Belle-Isle*, *Dalila*, *Bataille de Dames*, *Aventu-*

rière, *Effrontés*, *Baiser anonyme*, *Julie*, *Étrangère*, *Lion amoureux*, *Ami Fritz*, *Princesse de Bagdad*, *Roi s'a muse*, *Francillon*, *Pepa*, *Margot* καὶ ἄλλοις. Διαπρέπει δὲ κυρίως ἐν τοῖς προσώποις τοῦ *Nanjac* (*Demi Monde*), *Clarkson* (*Étrangère*), *Kobus* (*Ami Fritz*).

Ὁ Febvre φέρεται καὶ ὡς συνθέτης, δημοσιεύσας ἐλαφρὰ τινα τεμάχια μουσικῆς διὰ κλειδοκύμβαλον, ἥσφαρ δὲ καὶ τῆς φιλολογίας, δημοσιεύσας τόμον ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν: *Au Bord de la scène*, ἐλαχίστου ἐνδιαφέροντος. Ἐξέδωκε δὲ τῇ συνεργασίᾳ καὶ ἄλλου, οὗ τὸ ὄνομα διαφεύγει τὴν μνήμην ἡμῶν, Λεύκωμα τῆς Γαλλικῆς-Κωμῳδίας, περιλαμβάνον τοὺς κυριωτάτους τῶν ὑποκριτῶν αὐτῆς μετ' αὐτογράφων. Τῷ 1877 μετέβη εἰς Λονδίνον μετὰ ἰδίου θιάσου καὶ ἔδωκε παραστάσεις τινὰς ἐν *Gaiety Theater*. Ἐνυμφεῦθη δὲ κόρην τοῦ *Brindeau*, τὴν χθρῶν *Harville*, ἥτις ἐγένετο ἐπίσης διακεκριμένη ὑποκρίτρια.

Ὁ Febvre βεβαίως γενόμενος ἑταῖρος τῆς Γαλλικῆς-Κωμῳδίας οὐδαμῶς στερεῖται ἀξίας. Σημειωτέον δὲ ὅτι, ὡς καὶ ἐκ τῶν προεκτεθέντων δεδῶλωται, δὲν ἐσπούδασεν ἐν Ὁδεῖῳ, ἀλλ' εἶναι δημούργημα αὐτοῦ, ὅπερ ἀποδείκνυσιν ἀληθές ὅτι οὐχὶ μόνη ἡ ἐν Ὁδεῖοις σπουδὴ καταρτίζει ὑποκριτὰς, ἀτινα νεώτατα ὄντα ἰδρύματα τελευταῖον μόνον προσφέρουσιν ὑποκριτὰς τοῖς διαφόροις θεάτροις, ἀλλὰ καὶ πρὸ αὐτῶν ἐγένοντο μεγάλοι ὑποκριταὶ καὶ ὑποκρίτριαι, οἷαι ἡ Ἀδριανὴ Λεκουδέρ, ἡ μεγάλην *Rachil* καὶ ἄλλαι καὶ ἄλλοι. Ὁ Febvre, καίπερ κεκτημένος πολλὴν ἀξίαν, δὲν δύναται νὰ καταλεχθῆ ἐν τοῖς ἐξόχοις ὑποκριταῖς, οἷοι ὁ *Got*, ὁ *Coquelin* καὶ ἄλλοι, ἵνα μὴδὲν εἰπῶμεν περὶ τοῦ *Mounet-Sully*, ὅστις εἶνε νῦν ὁ κορυφαῖος τῶν τραγῳδῶν, ὡς ἡ *Sarra Bernhardt* ἐν ταῖς ὑποκρίτριας. Ἐχει θερμότητα ἐν τῇ ὑποκρίσει, διαπρέπει δὲ μάλιστα ἐν τῷ ἀμφιθεσμῷ, ἀλλὰ τοῦτο οὐδαμῶς ἔχει τὴν σημασίαν ἣν ἐν ταῖς ὑποκρίτριας, αἵτινες καθορίζουσι τὰ τοῦ συρμοῦ πολλάκις ἐν Παρισίοις. Τοῦτο δὲ τὸ πρῶτον αὐτοῦ μάλιστα ἐξαιρεται ἐν τινι περιεργῷ ἐντύπῳ ἐπιγραφομένῳ *Le Journal*, φέροντι τὴν εἰκόνα τοῦ διακεκρινοῦ ὑποκριτοῦ καὶ ἀποσπάσματα κρίσεων περὶ αὐτοῦ μετὰ βιογραφίας, διανεμομένῳ δὲ τοῖς θαμῶσι τοῦ ἡμετέρου γαλλικοῦ θεάτρου. Ἐν τῇ διαπλάσσει τῶν χαρακτήρων τῶν προσώπων, ἀτινα ὑπεκρίνατο, ἀπέδειξε πρωτοτυπίαν καὶ ἀτομικότητα, ἀλλὰ φαίνεται ὅτι ὑπολείπεται ἐν τῷ λέγειν (*diction*): καταπνίγει τὰς φράσεις αὐτοῦ πολλάκις καὶ τρώγει τὰς λέξεις. Γινώσκον δὲ νῦν ὅτι ἡ τέχνη τοῦ καλῶς λέγειν εἶνε ἡ τέχνη τοῦ ὑποκριτοῦ (*l'art de bien dire c'est tout l'art du comédien*).

Ὁ Febvre ἀπὸ τοῦ παρελθόντος ἔαρος κατέλιπε τὴν Γαλλικὴν-Κωμῳδίαν, δοὺς πρότερον τὴν λεγομένην παράστασιν τῆς ἀποχωρήσεως (*représentation de retraite*), ἥτις ἐγένετο λαμπρά, ἡ δὲ εἰσπραξίς αὐτῆς ἦν περίπου τεσσαράκοντα χιλιάδων φράγκων. Ὁ *Sarcey* ἐν τῇ ἐπιφυλλίδι αὐτοῦ τῇ δημοσιευθείσῃ ἐν τῷ φύλλῳ τῆς 17/29 Μαΐου ε. ἔ. τοῦ *Temps* περὶ τῆς παραστάσεως ταύτης λέγει: «Οὐδαμῶς ἐπιθυμῶ νὰ ἐπωφεληθῶ τῆς εὐκαιρίας ὅπως πλέξω τὸ ἐγκώμιον τοῦ Febvre καὶ ἐκθῶ τὸν βίον αὐτοῦ. Πρέπει νὰ ἐπιφυλάσσωνται τὰ χρονολογικὰ ἄρθρα τοῖς νεκροῖς ἢ τοῖς ἐξαφανισθεῖσι. Φρονῶ ὅτι ἡ Γαλλικὴ-Κωμῳ-

διά εύρησει οιονδήτι μέσον νά κρατήσῃ τὸν Febvre παρ' αὐτῆ ἂν μὴ ὡς ὑποκριτὴν, τοῦ κανονισμοῦ ἀπαγορευόντος τοῦτο, τοῦλάχιστον ὡς régisseur ἢ διοργανωτὴν τῶν τῆς σκηνῆς (metteur en scène) ἢ αὐλικὸν σύμβουλον, δὲν γνωρίζω ἐγὼ τὸ ὄνομα ὅπερ τοσοῦτον καλῶς τὸ θέατρον, ὅστις ἔχει ἐν τῷ misère scène τὸ αἶσθημα τοῦ νεωτερισμοῦ, νά μὴ μείνῃ ὑπὸ οιονδήτινα τίτλων παρὰ τῆ Γαλλικῆ-Κωμῳδία. Ὁ Febvre ἐξελέξατο ἐπὶ τῆ τελευταία ἐσπερίδι τὰ τρία σχήματα (rôles) ἐφ' οἷς διεκρίθη μάλιστα ἐν τῷ σταδίῳ αὐτοῦ καὶ ἅτινα δεικνύσασθαι κάλλιον, ὄντα λίαν διάφορα τὰ μὲν πρὸς τὰ δέ, τὴν εἰκαμψίαν καὶ τὴν ποικιλίαν τοῦ ταλάντου αὐτοῦ: τὸν Clarkson τῆς *Étrangère*, τὸν don Salluste τοῦ *Roy Blas* καὶ τὸν Kobus τοῦ *Ami Fritz*. Ἐκ τῶν τριῶν τούτων προσώπων τὸ πρῶτον εἶνε ὅπερ συνετέλεσεν εἰς τὸν κρείττονα καὶ πληρέστερον θρίαμβον αὐτοῦ. Ἐν αὐτῷ καὶ αὐτὰ τὰ ἐλαττώματα αὐτοῦ μετεβλήθησαν εἰς προσόντα καὶ προϋξένθησαν αὐτῷ τιμῆν. Ἐν γένει ἡ παράστασις αὐτῆ, ἥς μετέσχον ὁ Coquelin, αἰνέ, ἡ Bartet καὶ ἄλλοι τῶν διαπρεπῶν συναδέλφων αὐτοῦ ἐγένετο ἀληθῶς θριαμβευτικῆ. Κατὰ τὸ τέλος αὐτῆς ἡ χάρισμα δεσποινίς Bartet διὰ τῆς ἁρμονικῆς αὐτῆς φωνῆς εἶσε ποιήμα ἐπιγραφόμενον *Adieux*, ποιηθὲν ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ τῆς Γριζελίδος Armand Silvestre, μεθ' ὃ πάντες οἱ ὑποκριταί, λέγει ὁ Sarcey, ἔθλησαν τὴν χεῖρα τοῦ συναδέλφου αὐτῶν. «C'était un au revoir plus qu'un adieu».

Τοιοῦτος ὁ ὑποκριτής, ὃς τῆ 1η ἰανουαρίου ν. χ. θά διδάξῃ ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ θεάτρου Μνηματακίων μετὰ ἰδίου θιάσου τέσσαρας τῶν διαπλάσεων αὐτοῦ.

Τὰ κυριώτατα τῶν ἔργων ἅτινα ἄρτι ἐδιδάχθησαν ἐν τοῖς γαλλικοῖς θεάτροις εἰσὶ: *Gigolette*, μέγα δράμα εἰς πρῶξεις πέντε τῶν Pierre Decourcelle καὶ Edmond Tarbé, διδαχθὲν ἐν τῷ θεάτρῳ Ambigu, *Blanchette*, τοῦ Brieux, διδαχθὲν ἐν τῷ Eden Théâtre ὑπὸ τοῦ θιάσου τοῦ Antoine, ἡ *Servante*, κωμῳδία εἰς πράξεις τέσσαρας τοῦ Lafontaine, *Leurs Gigolettes*, κωμῳδία εἰς πράξεις τέσσαρας τῶν Henri Meilhac καὶ Saint Albin, διδαχθεῖσα ἐν τῷ θεάτρῳ Gymnase μετ' ἐπιτυχίας. Ἐπανεληφθησαν δὲ τὸ γνωστὸν μελοδραμάτιον τῶν Meilhac καὶ Halevy κατὰ μέλος τοῦ Offenbach *Les Brigands* ἐν τῷ θεάτρῳ Variété, ὁ *Fils naturel* κωμῳδία εἰς πράξεις πέντε τοῦ Ἀλεξάνδρου Δουμᾶ υἱοῦ ἐν τῷ Ὠδεῖῳ (Odéon) καὶ τέλος ἡ *Dame aux Camélias* τοῦ αὐτοῦ ἐν τῷ θεάτρῳ Renaissance ὑπὸ τῆς Σάρρας Bernhardt. Γράφοντες ἐν προτέρῳ Ἐπιθεωροῦμε ἡμῶν περὶ τοῦ ἔργου τούτου τοῦ κρατίστου δραματικοῦ ἐλέγομεν ὅτι ὑπὸ τῆς ἐξόχου τραγῳδοῦ ἐδιδάχθη τὸ πρῶτον οὐχὶ ἐν Γαλλίᾳ. Ἐκ τῆς τελευταίας ἐπιφυλλίδος τοῦ Sarcey πληροφοροῦμεθα ὅτι αὐτὴ ὑπεδύσατο τὸ σχῆμα τῆς ἀτυχούς Marguerite Gautier ἐν Λονδίῳ κατὰ τὸ 1881, κατὰ δὲ τὸ 1884 ἐπανελάθεν αὐτὸ ἐν Γαλλίᾳ ἐν τῷ θεάτρῳ Porte-Saint-Martin. Ὁ πρύτανις τῶν κριτικῶν ἀναπολεῖ τῆς διδασκαλίας ἐκείνης καὶ ἰδίᾳ τῆς τοῦ Λονδίνου, περὶ ἧς ἔγραψε τοσοῦτον θερμῶς, ὥστε ὑπέλαβον αὐτόν, ὡς λέγει, οἱ Παρισινοὶ ὡς ὀλίγον τρε-

λὸν καὶ παρατηρεῖ ὅτι ἡ Σάρρα δὲν ἔχυσε τὰ δάκρυα ἂ ἔχυσεν ἐν Λονδίῳ κατὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ πατρὸς Duval καὶ ἀναφωνεῖ ὅτι ἡ Σάρρα ἦτο τότε ἡ Μαργαρίτα, δὲν ἦτο δὲ κατὰ τὴν τελευταίαν διδασκαλίαν. Οὐχ ἦττον ὁ Sarcey δὲν παύει ἐκφράζων τὸν θαυμασμὸν αὐτοῦ πρὸς τὴν ἔξοχον τραγῳδόν, ἥτις σημειωτέον κατὰ τὴν πέμπτην πράξιν παρουσίας τὴν Καμελιόφορον θνήσκουσαν ὀρθίαν καὶ οὐχὶ ἐπακουμβημένην ἐπὶ τοῦ ἀνακλίντρου ὡς τῶς.

Υ. Γ. Εἶχομεν γράψει τ' ἀνωτέρω περὶ Febvre ὅτε ἐγένετο ἡμῖν γνωστὸν ὅτι οὗτος διδάξει ἐνταῦθα μετὰ τοῦ θιάσου αὐτοῦ τῆ 20 δεκεμβρίου (1 ἰανουαρίου 1894) τὸν *Demi Monde*, τὴν ἐπιούσαν, τρίτην, τὸν *Tartuff* καὶ τὸ *Cas de conscience*, τὴν μετεπιούσαν, τετάρτην, τὸν *Ami Fritz* καὶ τῆ πέμπτη 24/4 τὸν *Père prodigue*, ἥτοι ἐν συνόλῳ θά δώσῃ τέσσαρας παραστάσεις. Ὁ κ. Febvre ἀναμένεται ἐκ Ρωσίας. Πιθανὸν ἐκ τῆς ἡμετέρας πόλεως νά ἀπέλθῃ εἰς Ἀθήνας, διότι ἐρωτήσας τὴν διεύθυνσιν τοῦ αὐτοῦ δημοτικοῦ θεάτρου, ἔλαβε τηλεγραφικῶς ἀπάντησιν ὅτι τοῦτο εἶνε ἐλεύθερον.

ΧΡΟΝΙΚΑ. Ἐν τῷ Berliner Theater, διευθυνομένη ὑπὸ τοῦ κ. Barnay, ἐδιδάχθη νέον ἔργον πατριωτικὸν ἐπιγραφόμενον *Aus eigenem Rect* τοῦ E. Wichert. Κατὰ τὴν διδασκαλίαν ταύτην παρήσαν καὶ ὁ αὐτοκράτωρ μετὰ τῆς αὐτοκρατείας. Προσκληθεὶς δὲ εἰς τὸ αὐτοκρατορικὸν θεωρεῖον ὁ ποιητὴς ἔτυχε τῶν συγχαρητηρίων αὐτῶν, ὃ δὲ αὐτοκράτωρ ἀνήρτησεν ἐπὶ τοῦ στήθους αὐτοῦ τὸ παράσημον τοῦ Ἐρυθροῦ Ἄετος τρίτης τάξεως.

— Ὁ γνωστὸς νορβηγικὸς ποιητὴς Bjornson ἀπεπεράτωσε νέον ἔργον αὐτοῦ ἐπιγραφόμενον *Au dessus des Forces, seconde partie*. Τὸ ἔργον τοῦτο λέγεται περιεργότατον ἕνεκα τῶν διατυπωμένων ἐν αὐτῷ πολιτικῶν καὶ θρησκευτικῶν γνωμῶν.

Ἰ. Ἄνδραότης.

ΤΟ ΣΤΟΙΧΗΜΑ ΤΟΥ ΒΟΡΗΑ ΚΑΙ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ

Ἐπὶ τῷ θανάτῳ Α. Λουκά.

Ἐστοιχημάτισαν βορῆας καὶ θάνατος μὴ ἕμερα
Τὴν ποῖο μεγάλη δύναμι ποῖος εἶχ' ἀπὸ τοὺς δυό.
... Σέρνει σ' ἀνεμοστρόβιλο ὁ πρῶτος τὸν αἰθέρα
Κάθε στοιχὸ παρῳμοῖασε μ' ἀνύκουστο θηριό.

Μπερδεύτηκεν ὁ οὐρανὸς μὲ τοῦ γιγαλοῦ τὸ κύμα
π' ἀγριεμένο φύστωσε τῶστέρια του νά σούσῃ.
... Ὁ ἄλλος γι' ἀνταγωνίσμα ἀνοιξεν ἓνα μνῆμα.
... Ἄχ! εἶδαμεν ἀνέλπιστα τὸν Χάρο νά νικήσῃ.
21/3 Δεκεμβρίου 1893.

E. X. A.
LAUSANNE.

Ὁ ἐπεύθυνος ΧΡΥΣΟΣΘΕΝΗΣ ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ